

Fantom Manhattanu

Název: Fantom Manhattanu

Autor: Frederick Forsyth

Nakladatelství: BB Art, 1999

Stav: scanováno, Mirek

Tato kniha pochází z Knihovny digitálních dokumentů.

Slouží pouze pro potřeby těžce zrakově postižených.

Doplňující informace naleznete v příloženém souboru.

* * *

Přeložila Marie Frydrychová

FANTOM MANHATTANU

Pozoruhodné pokračování Fantomu opery.

Fantom opery vrcholí napínavou scénou, v níž Fantom jedna z nejzáhadnějších a nejromantičtějších postav, které kdy byly v literatuře vytvořeny unese do labyrintu podzemních chodeb ztemnělé Pařížské opery Christinu, mladou operní pěvkyni, která je obětí jeho platonické lásky hraničící s posedlostí. Fantom je pronásledován Christininým snoubencem a krvežíznivým davem a mizí do temnot nehlubších sklepů velké budovy, aby nebyl již nikdy spatřen. Opravdu nikdy? Mistrovský vypravěč Frederick Forsyth si Fantomův příběh vybírá pro jeden ze svých nanejvýš neočekávaných a brilantně promyšlených návratů do literatury a rozvíjí další Fantomovy osudy zázračný únik z Francie do New Yorku, kde Fantom začíná nový a tajný život a postupně si vytváří své vlastní obrovské království nedozírného bohatství a moci, život, který stále z úkrytu sleduje, ale nikdy není spatřen.

Jakmile uskuteční jeden ze svých nejambicióznějších snů vybudovat největší a nejúchvatnější operu na světě, pojme plán přilákat do New Yorku Christinu z níž se stala slavná a uznávaná operní pěvkyně, aby zpívala hlavní roli v opeře, kterou zkomponoval sám Fantom. Příběh vrcholí scénou, v níž se mísí tragédie s triumfem a Fantom Manhattanu se stává skvostným a důmyslným pokračováním fantomovské leende. na než celv :vřt rot

FREDERICK FORSYTH

je autorem devíti bestsellerových románů: The Day of the Jackal Den Šakala, The Odessa File Spis Odessa, The Dogs of War Žoldáci, The Devils Alternative Dáblůva alternativa, The Fourth Protocol Čtvrtý protokol, The Negotiator Vyjednávač, The Deceiver Podvodník, The Fist of God Bojst a Icon Ikona. Mezi jeho další díla se řadí The Biafra Story Příběh z Biafy, The Shepherd Pastýř a povídková sbírka No Comebacks Žádné stopy.

Nakladatelství BB art email: bbartio1.cz www.bbart.cz

PODĚKOVÁNÍ

OKRESNÍ KNIHOVNA V OLOMOUCI

45J9f36

Vydalo nakladatelství BB art v roce 1999

Copyright © 1999 Frederick Forsyth All rights reserved

Z anglického originálu THE PHANTOM OF MANHATTAN

Bantam Press, London přeložila © 1999 Marie Frydrychová

Redakce textu: Robert Kubánek Grafická úprava: Robin Brichta

Sazba: Studio PROXIMA, s.r.o., Praha 3, Velehradská 19

Jazyková korektura: BABYKA, Praha Tisk: CENTA, s.r.o., Brno, Vídeňská 113

První vydání v českém jazyce ISBN 8072570730

Při pokusech získat co nejlepší představu o vzhledu New York City v roce 1906 mi velice pomohli jak profesor Kenneth T. Jackson z Kolumbijské univerzity, tak pan Caleb Carr, jehož knihy The Alienist Psychiatr a Angel of Darkness Anděl temnoty nesmírně jasně oživují obraz života na Manhattanu na přelomu století.

Za podrobný popis původu a rozvoje Coney Islandu a jeho lunaparků z téže doby patří můj dík panu Johnu B. Manbeckovi, brooklynskému kronikáři.

Se všemi dohady týkajícími se velké opery a zejména otevření Manhattanské opery 3. prosince 1906 jsem se obracel na samotného pana Franka Johnsona, vydavatele listu The Spertator. Byl mi bezvýhradně nápomocen a to, co údajně o opeře zapomněl, si já nezapamatuji za celý život.

Samotný nápad pokusit se napsat pokračování Fantoma opery vyplynul při prvním rozhovoru s Andrewem Lloydem Webberem osobně. V průběhu následné plodné diskuse

Fantom Manhattanu

jsme vymysleli hrubý obrys příběhu a já zůstávám panu webberovi nesmírně vděčný za jeho přínos v podobě neobyčejné představivosti a nadšení.

PŘEDMLUVA

To, co se později stalo legendou Fantoma opery, vyklíčilo v roce 1910 v hlavě francouzského, nyní téměř zcela zapomenutého spisovatele.

Gaston Leroux podobně jako Bram Stoker s Drákulou, Mary Shelleyová s Frankensteinem nebo Victor Hugo s hrbáčem Quasimodem z Notre Dámy náhodou narazil na poněkud nejasnou lidovou povídku a našel v ní jádro skutečně tragického příběhu. Od něj pak odvinul své vyprávění. Ale na tomto místě veškerá podobnost končí.

Ostatní tři dílka se stala populárními, ihned slavila úspěch a do dnešního dne zůstávají legendou. Znají je čtenáři, návštěvníci kin a miliony dalších. Kolem Dráculy a Frankensteinova postupně vznikl doslova zpracovatelský průmysl a vychrlily se snad stovky knih a dalších verzí filmů. Želobu Leroux nebyl Victorem Hugem. Když se jeho útlá knížka v roce 1911 objevila na pultech, vyvolala ve Francii na nějakou dobu rozruch a dočkala se dokonce i zpracování do podoby novinového románu na pokračování, avšak vzpětí upadla v zapomenutí. A jen díky naprosté náhodě se dostala pět let před spisovatelovou smrtí znovu do popředí zájmu a vydala se na pouť k nesmrtelnosti.

Onu naprostou náhodu zosobňoval neobyčejně malý a neobyčejně geniální muž jménem Caři Laemmle, původem německý žid, který jako malý chlapec emigroval do Ameriky a v roce 1922 se stal prezidentem věhlasného studia Universal Motion Pictures v Hollywoodu. V té době si vyjel do Paříže na dovolenou. Leroux se v té době začal plést do mnohem menšího francouzského filmového průmyslu a díky tomu se oba muži setkali.

Vedli spolu jinak nedůležitou společenskou konverzaci, v níž se však americký filmový magnát Lerouxovi zmínil, jak ho uchvátila monumentální budova Pařížské opery, která je dodnes největší na světě. Leroux na poznámku reagoval pohotově a věnoval Laemmlovi výtisk své, tehdy již zneuznané, knihy z roku 1911. Prezident Universal Pictures ji přečetl za jedinou noc.

Náhoda tomu chtěla, že Caři Laemmle měl v té době jednak příležitost, jednak problém. Příležitost představoval jeho tehdy nedávný objev prapodivného herce Lona Chaneyho, což byl člověk s nesmírně tvárným obličejem. Dokázal ho zkřivit, jakkoli se mu zlíbilo. Kvůli Chaneymu se studio Universal zavázalo k natočení první filmové verze Hrbáče z Notre Dámy. Román již tenkrát patřil mezi klasická literární díla. Chaney měl hrát pokřiveného a neuvěřitelně ohavného Quasimoda. V Hollywoodu se již stavěly kulisy obrovitá replika středověké Paříže ze dřeva a sádky s katedrálou Notre Dámy v popředí.

Před Laemblem však vyvstal problém, jaké lákadlo nabídnout Chaneymu jako další film, než mu herce přetáhne konkurenční filmové studio. Do rozbřesku vymyslel projekt. Po hrbáčovi si Chaney zahraje roli podobně postiženého a odpuzujícího, avšak v podstatě tragického Fantoma pařížské opery. Laemmle stejně jako všichni dobří producenti věděl, jak dostat diváky do kin. Jedním ze spolehlivých způsobů bylo vyděsit je k smrti. Říkal si, že Fantom by k takovému účelu mohl velice dobře posloužit a měl pravdu.

Koupil si tedy práva, vrátil se do Hollywoodu a přikázal postavit další kulisy tentokrát budovu Pařížské opery. Studio Universal tehdy poprvé použilo pro vytvoření repliky budovy opery železobetonovou konstrukci, protože potřebovalo, aby udržela doslova stovky komparsistů. Z tohoto důvodu nebyly kulisy nikdy rozebrány a stojí v areálu ateliérů Universal jako scéna číslo dvacet osm dodnes. Za dlouhá léta své existence byly mnohokrát použity znovu.

Lon Chaney si tedy přesně podle plánu zahrál prvního Hrbáče z Notre Dámy a pak Fantoma opery. Oba filmy měly obrovský kasovní úspěch a Chaneyho tento typ rolí zařadil mezi nesmrtelné herce. Ovšem diváky nejvíce ze všeho děsil Fantom. Ženy ječely a dokonce omdlévaly a pořadatelům se podařil mistrovský reklamní kousek v předstě byly k dispozici zadarmo čichací soli!

Pozornost nejširšího publika tedy upoutal především film, nikoli Lerouxova přehlížená a dávno zapomenutá kniha. Film stál také u zrodu celé legendy o Fantomovi. Dva roky po premiéře přišli Warner Brothers s prvním zvukovým filmem The Jazz Singer a ten znamenal definitivní konec éry němých filmů.

Od těch dob byl příběh o Fantomovi z opery několikrát různými způsoby adaptován a samotný děj se změnil natolik, že s původním neměl mnoho společného. U veřejnosti však nevzbudil větší ohlas. V roce 1943 oprášilo studio Universal svůj dvacet let starý scénář a do role Fantoma obsadilo Clauda Rainse. V roce 1962 natočilo londýnské studio Hammer Films, specializované na hororové filmy,

Fantom Manhattanu

další verzi příběhu a do hlavní úlohy vybralo Herberta Loma. Po filmové .rockové verzi Briana de Palmy z roku 1974 následovala v roce 1983 televizní verze s Maximiliánem Schellem. Pak, v roce 1984, inscenoval mladý britský režisér živou, ale nesmírně banální verzi Fantoma opery v malém divadle ve východním Londýně, tentokrát v podobě jevištního muzikálu. Mezi diváky se jednoho dne ocitl i Andrew Lloyd Webber. Starý příběh pana

Leroux se tak nenápadně propracoval k hlavnímu zvratu své existence.

Lloyd Webber v té době pracoval na něčem jiném a z ,toho jiného se vyklubal muzikál Aspects of Love. Příběh o Fantomovi mu nicméně nešel z hlavy a za devět měsíců náhodou narazil v newyorském antikvariátu na anglický překlad původního Lerouxova díla.

Názor Lloyda Webbera podobně jako většina dokonale přiléhavých hodnocení se zdá být při zpětném pohledu nadmíru prostý, ale tenkrát změnil celosvětový názor na fantomovskou legendu. Webber pochopil, že vůbec nejde o klasický horor, ani o příběh založený na nenávisti a krutosti, ale o tragické zobrazení nesmírné, avšak neopětované lásky mezi zoufale znetvořeným dobrovolným vyhnanecem z lidského společenství a překrásnou operní pěvkyní, která dá nakonec přednost volání svého srdce a rozhodne se pro pohledného aristokratického nápadníka. Andrew Lloyd Webber se tedy vrátil k původnímu příběhu, zbavil jej zbytečných nelogičností a krutostí vymyšlených Lerouxem a vypreparoval skutečnou podstatu tragédie. Na těchto základech postavil to, co se za více než dvacet let od prvního zvednutí opony stalo nejpopulárnějším a nejúspěšnějším muzikálem všech dob. Fantoma opery zhlédlo na jevišti už deset milionů lidí, a pokud dnes existuje nějaká všeobecně přijímaná představa o obsahu příběhu, určitě se odvíjí téměř výhradně od pojetí Lloyda Webbera.

Abychom však pochopili podstatu příběhu a odhalili to, co se skutečně stalo respektive co se mělo stát!, bude záhodno chvíli se věnovat podrobnému zkoumání původních tří přísad, z nichž se zrodil originál příběhu. První z nich je jednoznačně budova Pařížské opery jako taková, budova do dnešního dne tak uchvatná, že fantom zkrátka nemohl existovat v žádném jiném divadle na světě. Druhým prvkem je Leroux sám a třetím ten útlý svazeček, který ze sebe vychrlil v roce 1911.

Pařížská opera vznikla, jako spousta velkých věcí v historii, díky náhodě. Jednoho lednového večera roku 1858 jel francouzský císař Napoleon III. spolu s císařovnou do opery. Tenkrát se pařížská opera nacházela ve staré budově v úzké uličce Rue le Peletier. Pouhých deset let po vzednutí vlny revolucí v Evropě byla doba stále ještě dost neklidná a jeden italský protimonarchista jménem Orsini si dotyčný večer vybral k vržení tří pum na královský kočár. Všechny vybuchly a způsobily smrt či těžká zranění více než sto padesáti lidí. Císaře a císařovnu ochránil jejich bytelný kočár. Útok jimi sice otrásl, ale zranění nebyli a dokonce trvali na návštěvě opery. Jenže Napoleon III. se nikterak dobře nebavil, a tak se rozhodl, že by Paříž měla mít novou budovu opery se spoustou moderních vymožeností. Mimo jiné i s vchodem pro významné osoby, jako byl on, dostatečně střeženým a chráněným proti bombovým útokům.

Post pařížského prefekta tenkrát zastával geniální projektant baron Haussmann, tvůrce téměř celé soudobé Paříže, a ten zorganizoval veřejnou soutěž nejprominentnějších francouzských architektů. Sto sedmdesát z nich předložilo své projekty, ale smlouvu nakonec dostal vynalézavý muž, jehož hvězda začínala právě stoupat Charles Garnier. Jeho návrh působil vskutku impozantně a stál obrovské jmění.

Pro novou stavbu vybrali místo kde Opera stojí dodnes a v roce 1861 začaly stavební práce. Za několik týdnů se ovšem objevil zásadní problém. První výkopy základů ukázaly, že po celém pozemku vybraném pro novou budovu protéká podzemní pramen. Dělníci kopali, ale základy se stejně rychle a vytrvale plnily vodou. Stát se to v době ohleduplnější ke stavebním nákladům, určitě by se projekt přepracoval pro jiný, vhodnější pozemek. Jenže Haussmann chtěl svou operu právě zde a nikde jinde. Garnier tedy instaloval osm obrovitých parních pump, které duněly po několik měsíců dnem i nocí a odváděly podzemní vodu. Pak postavil kolem celého pozemku dvě masivní kesonové stěny a mezeru mezi nimi zalil asfaltem,

11
10

aby zabránil prosakování vody na stavební plochu. Na těchto ultrapevných

Fantom Manhattanu

základových stěnách vybudoval Garnier svůj kolos. Jeho nápad slavil jen částečný úspěch. Voda vskutku do základů nepronikala, ale jen po dobu výstavby nejnižšího podzemního podlaží. Potom se stěnami prorvala a pod sklepními prostory vytvořila podzemní jezero. Návštěvníci opery mohou dokonce i dnes sestoupit až do nejhlubších pater pokud mají zvláštní povolení a přes mřížku pohlédnout na jezero pohřbené pod zemí. Každé dva roky se hladina jezera uměle snižuje, aby na ně mohly vyplout pramice s plochým dnem. Statikové tak kontrolují stav základů a zkoumají jejich případné poškození.

Podzemní podlaží Garnierova giganta rostla jedno za druhým, až dosáhla znovu úrovně země; poté se budova vypínala stále výš a výš. V roce 1870 se stavební práce zastavily, protože Francií otrásla další revoluce, rozdmýchaná krátkou, ale krvavou francouzskopruskou válkou. Napoleon III. byl svržen z trůnu a zemřel v exilu. Francouzi vyhlásili novou republiku, jenže před branami Paříže stála pruská armáda. Francouzské hlavní město zachvátil hladomor. Boháči pojídali slony a žirafy ze zoologické zahrady a chudí si připravovali k jídlu psy, kočky a krysy. Paříž kapitulovala, Prusové odtáhli, ale nejnižší vrstvy obyvatelstva po tom, čím si prošly, propadly takové zuřivosti, že povstaly k další revoluci. Povstalci nazvali svůj režim Komunou a sebe komunardy a po Paříži rozmístili na sto tisíc mužů a děl. Civilní vláda se ve zmatku vzdala, moc přebraly občanské gardy vlastně vojenská junta a komunardy nakonec rozprášily. V průběhu jejich vlády však rebelové využívali základů Garnierovy stavby se všemi labyrinty chodeb a sklepení pro přechovávání potravin a zbraní. a také vězňů. Pod těmi klenbami hluboko v podzemí se odehrávaly strašlivé scény mučení a poprav a ještě mnoho let poté se na těch místech nacházely pohřbené kostry. Dokonce i dnes

panuje ve sklepeních hrůzostrašná atmosféra. Gastona Leroux čtyřicet let po revolučních událostech fascinoval právě tento podzemní svět a představa osamělého znetvořeného poustevníka obývajícího temné chodby podněcovala jeho představivost.

V roce 1872 se země vrátila do normálního stavu a Garnier pokračoval ve své práci. V lednu roku 1875, téměř na den přesně sedmáct let po neúspěšném atentátu na císaře, se konalo slavnostní otevření budovy opery, jejíž výstavbu Orsini svým činem podnítil.

Budova opery stojí na téměř třech akrech půdy, respektive na jedenácti tisících čtverečních metrech. Od nejhlubšího sklepení po kupoli střechy je vysoká sedmáct pater, ale jenom deset pater je nad zemí a neuvěřitelných sedm podlaží se skrývá pod zemí. Hlediště je překvapivě malé – pojme pouze 2 156 milovníků opery – na rozdíl od 3 500 sedadel v milánské La Scale nebo 3 700 míst v newyorské Metropolitní. Scéna má však rozsáhlé zázemí, prostorné šatny pro stovky účinkujících a obrovské prostory pro uskladnění postavených divadelních kulís, takže je možno spustit dolů celé jeviště i s kulisami o výšce patnácti metrů a váze až tisíce tun, bez demontáže ho uskladnit a kdykoli podle potřeby znovu zvednout a použít.

Pařížská opera má jeden typický rys – byla navržena pro širší využití než pouze pro operu. Proto tedy ono relativně malé hlediště. Většinu mimojevištního prostoru zabírají společenské sály a místnosti, široká schodiště a další plochy využitelné pro nejrůznější státní oslavy a společenské události. V opeře je i dnes dva a půl tisíce dveří, takže místním hasičům trvá poslední obchůzka před odchodem domů plné dvě hodiny. Za Garnierova života jich v opeře pracovalo na plný úvazek tisíc pět set dnes asi jen tisíc. Tenkrát operu osvětlovalo na devět set kulovitých plynových lamp, k nimž přivádělo plyn šestnáct kilometrů měděného potrubí. V průběhu osmdesátých let minulého století se postupně zaváděla do celé budovy elektrina.

13
12

Tato nesmírně tajuplná stavba tedy upoutala bujnou obrazotvornost Gastona Leroux hned při jeho první návštěvě v roce 1910, kdy poprvé uslyšel historku o tom, jak kdysi před lety žil kdesi v prostorách Pařížské opery záhadný fantom, ztrácel se tam věci a docházelo k nepochopitelným událostem. Po temných koutech chodeb se prý tu a tam mihla záhadná postava a občas ji někdo zahlédl mizet v nejnižších podlažích podzemních katakomb, kam se za ní nikdo neodvážil. Právě podle těchto pověstí starých dvacet let Leroux vytvořil svůj příběh.

Milý Gaston patřil zřejmě k lidem, s nimiž by byla radost popíjet v pařížských kavárničkách – kdyby se ovšem dalo skočit o devadesát let nazpět do minulosti.

Fantom Manhattanu

Byl to mohutný, žoviální chlapík s veselou myslí, bonviván a štědrý hostitel, muž, jehož divoký výstřední vzhled korunoval cvikr posazený na kořenu nosu, aby poněkud posílil jeho velmi špatný zrak.

Narodil se v roce 1868 a pocházel z Normandie, ovšem matka ho ve skutečnosti přivedla na svět při přestupu na vlak v Paříži, kde ji zaskočily porodní bolesti. Ve škole se učil dobře a měl před sebou typickou kariéru chytrých chlapců ze středních vrstev. V osmnácti letech ho poslali do hlavního města studovat práva. Jenže Gaston neměl do studia sebemenší chuť. V jednadvaceti letech se mu přesto podařilo práva absolvovat a v témže roce mu zemřel otec. Zanechal po sobě dědictví ve výši milionu franků, což v té době představovalo značné jmění. Mladý Gaston neváhal a vyrazil do ulic užívat si ve velkém stylu snad ještě dřív, než jeho milého otce stačili pohřbit. Za půl roku z dědictví nezůstal ani centim!

Právnícká praxe ho vůbec nelákala. Přitahovala ho novinářská profese, a tak si našel práci reportéra u novin Echo de Paris a později v listu Le Matin. Objevil v sobě lásku k divadlu a trochu se věnoval i umělecké kritice, ale díky svým znalostem zákonů se stal především vynikajícím autorem reportáží ze soudních procesů. Tato specializace ovšem často vyžadovala jeho přítomnost při mnoha popravách gilotinou. Zkušenost s po

pravami z něj udělala celoživotního odpůrce trestu smrti, což byl v jeho době dost neobvyklý postoj. Při získávání exkluzivních zpráv pro své noviny projevoval Gaston bystrý úsudek i troufalost. Dokázal vypálit rybník konkurenci a zařídit si interview se slavnými osobnostmi, k nimž se jiní nedostali. Le Matin ho proto pověřil novými úkoly a Leroux začal působit jako zahraniční korespondent.

V těch dobách neměli čtenáři žádné námitky proti tomu, aby zahraniční korespondenti popouštěli uzdu své představivosti, a nebylo ani neobvyklé, že si novináři daleko od domova zprávy prostě vymýšleli, když nedokázali sehnat pravdivé údaje. Slavným příkladem je jeden americký novinář z Hearst Newspapers, kterého vyslali vlakem někam na Balkán jako válečného zpravodaje z občanské války. Dotyčný novinář bohužel ve vlaku zaspal a probudil se až v dalším velkém městě za svou stanicí. Náhodou tam byl naprostý klid. Novináře situace nesmírně překvapila. Uvědomil si však, že ho vyslali, aby psal o válce, tak se zkrátka rozhodl psát. Obratem zatelegrafoval do novin strašlivé, barvitě vykreslené válečné zpravodajství. Následujícího jitra si ho přečetli na ambasádě oné země ve Washingtonu a neváhali opět obratem zaslat článek svým nadřízeným na Balkáně. A zatímco novinář z Hearstových novin vespával, místní správa zmobilizovala milici. Rolníci se obávali pogromů a rozpoutali povstání. Vzápětí skutečně propukla občanská válka. Novinář se ráno probudil a na stole měl telegram z New Yorku. Gratulovali mu ke skvělému sólokapru. O válce psal jako první na celém světě! Tento étos Gastonu Lerouxovi vyhovoval. U novinářiny se cítil jako ryba ve vodě.

Na počátku století však bylo cestování mnohem namáhavější než nyní. Po deseti letech sepisování exkluzivních článků z celé Evropy, Ruska, Asie a Afriky se sice stal slavnou osobností, ale cítil se vyčerpan. V roce 1907, ve svých devětatřiceti letech, se rozhodl usadit a psát romány. Neměly nijak valnou úroveň, psal spíš jak bychom řekli dnes na kšeft. Snad i proto nelze

14
15

v současnosti bez vynaložení značné námahy sehnat ani jednu jeho knihu. Většinou šlo o napínavé detektivní příběhy, pro něž si vymyslel svého vlastního detektiva. Jeho hrdina ovšem nikdy nedosáhl slávy Sherlocka Holmese, kterého Gaston velmi uctíval. Přesto si slušně vydělával, užíval si do sytosti, utrácel honoráře tak rychle, jak mu je vydavatelé stačili vyplácet, a za dvacet let profesionálního psaní ze sebe vychrlil třiašedesát knih. Zemřel v devětapadesáti letech v roce 1927, dva roky po premiéře filmu Fantom opery od Carla Laemmle s Lonem Chaneyem v hlavní roli.

Podívali se dnes na původní text knihy, budeme v rozpacích. Základní dějová linie dodnes známého příběhu je v něm obsažena a je geniální, ale způsob, jakým ji Gaston podává, je prostě příšerný. Kniha je uvedena poznámkou ještě nad Gastonovým jménem, v níž se autor dušuje, že každé slovo a věta jeho příběhu jsou pravdivé. Udělat něco takového je vždycky nanejvýš nebezpečné. Jasně prohlášení o pravdivosti literárního díla staví v potaz dějinnou skutečnost a znalosti čtenáře samotného, protože od toho okamžiku musí být každé tvrzení

Fantom Manhattanu

ověřeno a musí být prokázána jeho absolutní pravdivost. Leroux toto pravidlo porušuje téměř na každé stránce.

Spisovatel může začít psát svůj příběh .strízlivě a může zdánlivě převyprávět skutečnou událost, ale nemá to přiznávat od začátku. Má nechat čtenáře hádat, zda se to, co čte, opravdu stalo, nebo ne. Jedině tímto způsobem lze vytvořit onu směsici pravdy a invence, v dnešní době označovanou anglickým slovem .faction tedy fikce, respektive beletrie, kombinované s literaturou faktu. Užitečnou pomůckou při metodologickém sestavování tohoto typu příběhu je následující trik: roztrousit do vymyšleného příběhu prokazatelně pravdivé epizody, které si čtenář buď pamatuje, nebo si je může snadno ověřit. Pak se zmatek v čtenářově mysli sice prohlubuje, ale autora tak nelze obvinit z nepokrytého lhaní. I zde existuje zlaté pravidlo všechno, co napíšete, musí být

buď prokazatelná pravda, nebo absolutně neprokazatelná lež. Autor může například napsat:

,Na úsvitu, za časného jitra dne prvního září roku 1939 provedlo pět divizí Hitlerovy armády invazi do Polska. Ve stejném okamžiku přijel ze Švýcarska na berlínské hlavní nádraží muž uhlazeného zevnějšku s dokonale zfalšovanými dokumenty a zmizel v probouzejícím se městě. První věta je jednoznačný historický fakt a druhou dnes nelze ani dokázat, ani vyvrátit. Čtenář s trochou štěstí uvěří oběma a bude číst dál. Leroux však svůj spisek uvádí tvrzením, že nám nenabízí nic menšího než čistou pravdu; opírá se o údajné rozhovory se svědky skutečných událostí, o studium kronik a nedávno jím samotným objevených deníků, které nikdo nikdy neviděl. Jenže jeho vyprávění se pak řítí všemi směry, do slepých uliček a zase zpátky, kolem spousty nevysvětlených záhad, ničím nepodepřených tvrzení a faktických nesmyslů, takže člověka přepadne nutkání udělat přesně to, co provedl Andrew Lloyd Webber. Vzít tlustou modrou tužku a všechny nejnesmyslnější odbočky vyškrtnout a dostat příběh zpět k tomu, čím koneckonců doopravdy je tedy k překvapivému, ale věrohodnému vyprávění. Když už jsme byli k panu Lerouxovi tak kritičtí, bude nanejvýš vhodné a případné doložit naše příkrá tvrzení několika příklady. Na samém počátku svého vyprávění označuje spisovatel Fantoma jménem Erik, ale nijak nevysvětluje, jak na toto jméno přišel. Fantom měl stěžít ve zvyku nezávazně konverzovat, natož se někomu představovat. Leroux ovšem náhodou jméno trefil přesně a my se můžeme jen domýšlet, že se ho snad dozvěděl od madam Giryové, o níž bude řeč vzápětí. Mnohem více zarážející je další věc Leroux nám vypráví celý příběh, aniž se jedinkrát zmíní o přesném datu, kdy k němu došlo. Na zvědavého novináře, jímž údajně byl, je to prapodivné opomenutí. Jediným časovým vodítkem je věta v jeho vlastním úvodu. Píše: ,Tyto události nejsou starší třiceti let.

17

Tato zmínka přivedla některé kritiky k odečtení třiceti let od roku vydání knihy tedy od roku 1911. Dostali se k letopočtu 1881. Jenže slovní spojení ,nejsoú starší než může implikovat také dobu mnohem kratší než třicet let. Některé nenápadné narážky v knize naznačují, že se příběh odehrál patrně mnohem později, nikoli v roce 1881. Mnohem pravděpodobnější časové vymezení se pohybuje kolem roku 1893. Nejvýznamnější ze všech narážek je popis dramatického výpadku osvětlení v hledišti i na jevišti, který trval jen pár vteřin.

Podle Leroux dovedlo Fantoma k zuřivosti odmítnutí dívky, do níž se vášnivě zamiloval. Rozhodl se tedy, že ji unese. Únos chtěl provést co nejefektivněji, a tak si vybral zvláštní okamžik když stála uprostřed jeviště v představení opery Faust Lloyd Webber si pro muzikálovou verzi zvolil operu Don Juan Triumfující, kterou podle libreta složil Fantom sám. Náhle pohasla všechna světla v sále a divadlo se ocitlo v černočerné tmě. Když se světla znovu rozsvítila, dívka zmizela. Považte k něčemu takovému přece nemůže dojít při osvětlení devíti sty plynovými lampami!

Pravda, záhadný sabotér, který by přesně věděl, co má dělat, mohl hlavním uzávěrem plynu přiškrtnout jeho přívod ke stovkám kulovitých lamp. Jenže onyby zhasínaly postupně, jak by v nich ubývalo paliva, a jejich pohasnutí by předcházelo hlasité prskání a slabé výbuchy plynu. A co víc, tenkrát ještě neznali systém automatického rozsvícení, a tak by se mohly rozzářit znovu pouze s pomocí lampáře, který by je všechny obešel. Jediným způsobem, jak docílit naprosté temnoty pouhým otočením vypínače a znovu vše rozsvítit v následující milióntině vteřiny, je sedět u hlavní rozvodné desky plně elektrifikovaného systému osvětlení. Tento fakt nám odsunuje skutečný rok příběhu do mnohem

pozdější doby, než naznačoval Leroux.

Velké chyby se spisovatel dopustil i při popisu postavení, vzhledu a inteligence madam Girýové. Tento omyl napravil až webberův muzikál. Dotyčná dáma se v původní knize objevuje

jako přihlouplá uklízečka. Ve skutečnosti byla vedoucí baletního souboru, tedy Maitresse du Corps de Ballet, která pod rouškou škrobené generálské přísnosti pro zvládnání rozverných sboristek zcela nezbytně skrývala nesmírný soucit a odvalu.

Člověk musí tyto nepřesnosti Lerouxovi prominout, protože se opíral o lidskou paměť svých informátorů, a ti zcela zjevně skutečnou madam Girýovou nepopisovali. kterýkoli policista nebo soudnickář by mu přitom s radostí připomněl známý fakt, že mnozí svědkové u soudu čestní a upřímní lidé mívají problémy s potvrzením výpovědí jiných svědků a těžko si vybavují i to, co se přihodilo před měsícem, natož před osmnácti lety.

Monsieur Leroux se dopustil další, do očí bijící chyby při popisu Fantomova projevu uražené pýchy, kdy nechal spadnout celý obrovitý lustr do hlediště plného lidí a zabil pouze ženu sedící přímo pod ním. Fakt, že tato dáma měla v divadle zaujmout postavení Fantomovy přítelkyně, madam Girýové, kterou z divadla propustili, je jen roztomilý vypravěčský žertík. Jenže ten se rozvíjí dalším tvrzením: onen lustr údajně váží dvě stě tisíc kilogramů, což je dvě stě tun. Taková váha by však musela rozervat strop vedví! Lustr ve skutečnosti váží sedm tun. Vážil tolik, když ho instalovali, stále visí na svém místě a jeho hmotnost se nijak výrazně nemění!

Ovšem zdaleka nejbizarnější Lerouxův odklon od nejzákladnějších pravidel investigativního psaní je závěrečná scéna svedení mladé dívky popisovaná tajuplnou postavou známou pouze pod přezdívkou „Peršan“. O tomto podivném šarlatánovi padne v prvních dvou třetinách příběhu pouze dvakrát krátká zmínka, navíc jen velmi zběžná. Nicméně po únosu sopranistky z jeviště Leroux dovolí tomuto muži přebrat vedení vyprávění a v poslední třetině knihy popisuje celý příběh jeho očima. A jde o příběh nanejvýš nepravděpodobný, Leroux se přesto nijak nesnaží Peršanovo tvrzení přezkoumat. Ačkoli mladý vikomt Raoul de Chagny měl být přítomen

19

18

u všech událostí, které Peršan líčí, Leroux tvrdí, že vikomta po napsání knihy už nemohl nikde sehnat, aby dotyčné události potvrdil. Hloupost. Samozřejmě mohl.

Nikdy se nedozvíme, proč Peršan Fantoma tolik nenáviděl, ale s uvedením jeho postavy do příběhu dochází doslova k vraždě hlavního hrdiny a k jeho očernění až do podoby pekelné příšery. Než se do vyprávění vnutí Peršan, tak spisovatel Leroux i většina čtenářů museli k Fantomovi cítit jistou dávku lidského soucitu. Zcela jistě byl zručně znetvořen a žil ve společnosti, která příliš často staví na stejnou úroveň ošklivost a hřích, ale on za svůj vzhled nemohl. Zjevně v sobě dusil nesmírnou nenávist ke společnosti, vždyť ta ho odmítla přijmout a vyloučila ho ze svých řad, takže měl otřesný život. Dokud se neobjeví Peršan, vnímáme Erika jako zvíře v protikladu s kráskou pěvkyní Christinou, ale nikoli jako zosobnění nejhoršího zla.

Peršan ho však vykresluje jako vzteklého sadistického šílence, masového vraha, který škrtí lidi pro své potěšení, netvora, který si libuje ve vymýšlení nových způsobů mučení a špehýrkou ve dveřích přihlíží, jak ubožáci v bolestech umírají; jako muže, který dlel mnoho let ve službách obdobně sadistické perské císařovny a vymýšlel pro její vězně ty nejohavnější mučicí nástroje. Podle Peršanovy verze sestoupili on a mladý vikomt do nejnižších sklepů a snažili se zachránit unesenou Christinu, avšak sami padli do zajetí a zůstali uvězněni v jedné z mučírén. Byli téměř uškvařeni zaživa, ale pak zázračně unikli, omdleli a probrali se v naprostém pořádku, živí a zdraví. Totéž se prý stalo Christině. Vyslovená fraška. Přitom v závěru knihy Leroux přiznává, že v hloubi duše chová k Fantomovi jistý soucit, což je ve světle Peršanova pojetí naprosto nevěrohodné. Co se týče všech ostatních podrobností, tak Leroux zřejmě spolkl Peršanovu snůšku lží i s navijákem.

Naštěstí v Peršanově příběhu zeje tak obrovská díra, že nám poskytuje prostor pro nedůvěru k celému jeho pojetí. Popisuje

totiž Erikův život před příchodem do sklepů Pařížské opery jako dlouhý a

Fantom Manhattanu

spokojený. Podle Peršana procestoval tento groteskně znetvořený muž celou západní, střední i východní Evropu, byl i v dalekém Rusku a v Perském zálivu. Pak se vrátil do Paříže a stal se jedním z Garnierových dodavatelů pro stavbu Pařížské opery. To vše musejí být naprosté nesmysly. Pokud by si onen muž tak dlouho užíval spokojeného života, určitě by se po tolika letech dokázal se svým postižením vyrovnat. Kdyby působil jako dodavatel grandiózní stavby, musel by absolvovat spoustu obchodních schůzek, setkávat se s architekty spolupracujícími na stavbě, jednat s dalšími dodavateli a dělníky. Proč by se pak měl, pro všechno na světě, dobrovolně uchýlit do vyhnanství ve sklepení a zničehonic přestat být schopen stýkat se s příslušníky lidské společnosti? Tak bystrý a inteligentní muž by se ve funkci dodavatele mohl pěkně zabezpečit, odejít pak do pohodlného důchodu na venkovský statek obehnaný vysokou zdí a strávit zbytek života v dobrovolné izolaci, třeba za občasných návštěv nějaké služebné, která by byla vůči jeho ošklivosti imunní. Soudobý analytik může dospět k jedinému logickému závěru podobně jako Andrew Lloyd Webber ve svém muzikálu Peršanova tvrzení se nedají brát vážně a o nic víc se nedá věřit ani Lerouxovi, který Peršanovými ústy tvrdí, že Fantom krátce po událostech popsanych v knize zemřel. Jedinou cestou proto zůstává návrat k základním faktům a k tomu, co opravdu víme nebo dokážeme odvodit na základě logické úvahy. Tento postup nás dovede k následujícímu: Někdy v osmdesátých letech minulého století unikal zoufalý, tělesně postižený, deformovaný člověk před jakýmkoli kontaktem se společností, která jím opovrhovala a nenacházela pro něj vlídné slovo; nakonec našel útočiště v labyrintu chodeb a skladišť pod scénou Pařížské opery. To není úplně nesmyslná teorie. Vždyť například odsouzenci dokázali přežít v podzemních kobkách spousty let. A navíc sedm podlaží každé o roz

21
20

loze bezmála tři akry není zase tak stísněné vězení. Sklepení Pařížské opery když byla budova zcela opuštěna mohl Fantom navíc putovat zcela nerušené i po nadzemích patrech připomíná malé město, má k dispozici přísun kyslíku a všechno, co je pro život nezbytné.

Během let se začalo leccos proslýchat a naivní zaměstnanci opery si špitali klípky o tom, že se ztratila spousta věcí a že občas někdo z nich vyplašil záhadnou postavu, která prchla do temnoty. Ani to nezní příliš nesmyslně. Historkami o strašidlech a strašidelných budovách se to na světě jen hemží. V roce 1893 se přihodilo něco, co ukončilo Fantomovu nadvládu v podzemním království. Fantom si totiž zvykl pokračmu sledovat z uzavřené lóže představení na jevišti; jednou přitom spatřil překrásnou mladou dívku, která zaskakovala ve vedlejší roli, a zoufale se do ní zamiloval. Dlouhá léta naslouchal nejlepším hlasům Evropy, takže byl operní znalecsamouk. Ujal se hlasové přípravy oné dívky, dokud se jí nepodařilo přebrat roli nejlepší pěvkyni té doby a jednoho večera svým jasným a čistým hlasem neoslnila celou Paříž. Opět nic nemožného. Vždyť hvězdami se přes noc stávají mnozí, kteří v sobě odhalí nesmírný, avšak do toho okamžiku utajený talent; podobné případy jsou v zábavním průmyslu dodnes běžné a je jich dost.

Události vyvrcholily tragédií, protože Fantom doufal, že Christina bude jeho lásku opětovat. Té se však dvořil pohledný mladý vikomt Raoul de Chagny a ona se do něj zamilovala. Fantoma dohnaly vztek a žárlivost k zoufalému činu mladou sopranistku unesl přímo uprostřed představení z operního jeviště a odvedl ji do svého úkrytu v sedmém nejhlubším podlaží katakomb pod operou, na břehu podzemního jezera.

Potom mezi nimi k čemusi došlo, ovšem my nevíme k čemu. Vzápětí se objevil mladý vikomt. Zmítaný nesmírnými obavami překonal strach ze tmy a hlubokých sklepení a Christinu zachránil. Ta dostala na vybranou a zvolila si svého Adonise. Fantom sice měl možnost oba je zabít, ale do podzemí pronikl

i pomstychtivý dav se stovkami planoucích loučí osvětlujících temnotu. Oba mladé životy tedy zůstaly ušetřeny a Fantom sám zmizel v hlubinách černočerných chodeb.

Než uprchl navždy, stačila mu Christina ještě vrátit zlatý prsten, který jí věnoval na důkaz své lásky. Svým pronásledovatelům zanechal Fantom ironické memento hrací strojek ukrytý v loutce opice. Hrál melodii zvanou Maškaráda. Tohle je příběh muzikálu Andrewa Lloyda Webbera a je také jediný ze všech, který dává smysl. Zlomený a znovu odmítnutý Fantom prostě zmizel a nikdo už o něm

nikdy neslyšel.
. nebo slyšel?

22
23

1 ZPOVĚĎ ANTOINETTE GIRYOVÉ

Hospic Milosrdných sester řádu svatého VincentadePaul, Pařt, áří 1906
"V omítce na stropě vysoko nad mou hlavou je prasklina a kousek od ní si pavouk
sprádá svou pavučinu. Je zvláštní pomyslet, že mě ten pavouk přežije a bude tady
ještě, až já za pár hodin odejdu. Hodně štěstí, pavoučku, ať si utkáš pořádnou
sít a chytíš do ní mouchu, abys mohl nakrmit své děti.
Jak k tomu mohlo dojít? Jak to, že já, Antoinette Giryová, ve věku padesáti osmi
let, ležím na zádech v hospici pro Pařížany, který vedou milosrdné sestry, a
čekám na setkání se svým Stvořitelem? Nemyslím si, že jsem byla nějak příliš
hodná, určitě ne tak hodná jako tyhle sestřičky, které uklízejí ten nekonečný
nepořádek, vázané slibem chudoby, cudnosti, pokory a poslušnosti. To bych nikdy
nedokázala. Ony mají víru, víte? Já jsem nebyla nikdy schopná věřit do takové
míry. Je snad načase, abych se to nyní naučila? Patrně ano. Protože já odejdu
dřív, než noční obloha naplní temnotou to malé vysoké okénko tamhle na okraji
mého zorného úhlu.
27

Domnívám se, že jsem zde, protože mi zkrátka došly peníze. Tedy. téměř. Pod
polštářem mám malý váček, o němž nikdo neví. Jenže ten má zvláštní poslání. Před
čtyřiceti lety jsem byla baletka, nesmírně štíhlá, mladá a krásná. To mi alespoň
tvrdili všichni ti mladíci, kteří přicházeli k zadnímu vchodu do divadla. A byli
také pohlední, měli čistá, rozkošně vonící pevná mladá těla, která dokázala
dávat i přijímat tolik potěšení.
Nejkrásnější ze všech byl Lucien. Všechny sboristky mu říkaly Lucien le Bel,
protože měl obličej nádherný tak, že se z něj rozbušilo srdce každé dívky jako o
závod. Jedné slunné neděle mě vzal do Bouloňského lesíka a požádal mě o ruku
klekl si na jedno koleno, přesně jak se patří, a já jsem přijala. Za rok ho
zabila kulka z pruské pušky u Sedanu. Pak jsem dlouho nechtěla o manželství ani
slyšet, téměř celých deset let, co jsem tančila v baletu.
Bylo mi osmadvacet, když to skončilo, tedy má taneční kariéra. Za prvé jsem
potkala Julese a vzali jsme se, a také jsem otěhotněla, čekala jsem malou Meg. A
co víc, ztrácela jsem pružnost. Starší sboristky musejí každý den bojovat o
štíhlou a ohebnou postavu. Jenže ředitel se ke mně zachoval velice hezky, byl to
milý muž. Vedoucí baletu zrovna odcházela do důchodu a on prohlásil, že mám
zkušenosti a že si nepřeje hledat její nástupkyni někde mimo operu. A jmenoval
mě Maitresse du Corps de Ballet. Hned po narození Meg jsem sehnala kojnou a
ujala se svých povinností. Bylo to roku 1876, rok po otevření Garnierovy nové
úchvatné budovy opery. Konečně jsme se dostali pryč z těch stísněných králíkáren
v Rue le Peletier, válka skončila, všechny škody v mé milované Paříži byly
odstraněny a život byl krásný. Té době se nyní říká La Belle Epoque, a krásná
opravdu byla. Dokonce mi ani nevadilo, když se Jules seznámil s tou tlustou
Belgičankou a utekl do Arden. Načasoval si to dobře. Konečně jsem měla na
rozdílu od něj práci. vydělávala jsem dost, abych si udržela svůj malý byt,
vychovala Meg a každý večer mohla sledovat, jak moje děvčata

dokážou potěšit oko všech korunovaných hlav z Evropy. Tak mě napadá co se asi s
Julešem stalo? Na nějaké pátrání už je však příliš pozdě. A Meg? Baletka a
sboristka jako maminka alespoň to jsem pro ni stihla udělat až do toho
strašného podzimu před deseti lety, kdy si zranila pravé koleno a už ho nikdy
neohnula. I při té smůle měla štěstí s trochou mé pomoci. Stala se
garderobiérkou a komornou největší operní divy v Evropě, Christiny de Chagny.
Tedy pokud nepočítáte tu neohrabanou Australanku Melbovou. Já ji rozhodně
nepočítám. Kde je asi Meg v této chvíli? Možná v Miláně, Římě, Madridu. Zkrátka
tam, kde zpívá její paní. Když si pomyslím, že jsem kdysi na manželku vikomta de
Chagny křičela a napomínala ji, ať dává pozor a nevybočuje z řady!
Co tady vlastně dělám? Čekám na příliš časný odchod z tohoto světa? No., před
osmi lety mě poslali do penze, v den mých padesátin. Chovali se velice hezky.
Zazněly obvyklé fráze. A přišla štědrá odměna za dvaadvacet let práce vedoucí
baletu. Dost na slušný život až do smrti. Plus pár soukromých hodin pro

neskutečně nemotorné dcerušky boháčů. Nebylo to moc, ale stačilo to. Až do loňského jara.

Tehdy začaly bolesti, nejprve nijak velké, ale ostré a náhlé, někde hluboko v břiše. Dali mi prášky na zažívání a naučtovali si za to celé jmění. Tenkrát jsem nevěděla, že v sobě mám ocelového raka, který do mě zarývá svá obrovitá klepeta, a když má co požírat, pořád utěšeně roste. Až do července. Pak bylo pozdě. A proto tedy ležím zde, snažím se nekřičet bolestí a čekám na další lžici tinktury z božského bílého prášku, který pochází z makovic dalekého východu.

Na poslední spánek nebudu muset čekat dlouho. Dokonce se už ani nebojím. Třeba bude Bůh milosrdný. Doufám. Určitě mě však zbaví bolesti. Snažím se soustředit se na něco jiného. V duchu se dívám zpět na všechny dívky, které mi prošly rukama, a na svou krásnou mladou Meg se ztuhlým kolénem, která čeká na svého prince – doufám, že si najde někoho hodného.

28
29

A samozřejmě myslím i na své dva chlapce, na ty dva úžasné nešťastné chlapce. Na ně myslím ze všeho nejvíc." "Madame, přišel pan abbé." "Děkuji vám, sestro. Už dobře nevidím. Kde je?" Jsem zde, mé dítě. Otec Sebastian. Sedím po tvém boku. Necítíš na paži mou ruku?" "Ano, otče."

"Měla by ses usmířit s Bohem, má dcero. Jsem připraven tě vyzpovídat."

"Už je čas. Opuštěte mi, otče, neboť jsem zhřešila." "Svěř se mi, mé dítě. Nenechávej si nic pro sebe." "Stalo se to dávno, před mnoha lety, v roce 1882.

Udělala jsem něco, co změnilo mnoho životů. Tenkrát jsem ale nevěděla, co se stane. Jednalasem z náhlého popudu a z důvodů, které jsem považovala za šlechetné. Bylo mi třicet čtyři let a dělala jsem vedoucí baletu v Pařížské opeře. Byla jsem vdaná, ale manžel mě opustil a utekl s jinou ženou."

"Musíš jim odpustit, mé dítě. Opuštění je součástí pokání." Já jsem jim už odpustila. Dávno. Ale měla jsem dceru Meg tenkrát jí bylo šest. V Neuilly byl lunapark a já ji tam jednou v neděli zavedla. Stály tam kolotoče, nejrůznější pouťové atrakce a pobíhaly tam cvičené opice, které sbíraly centimy pro nějakého flašinetáře. Meg ještě nikdy v lunaparku nebyla. Jenže tam také předváděli zrůdy. Stálo tam děsivé panoptikum řada stanů s plakáty lákajícími diváky na nejsilnějšího muže světa, na trpaslíkyakrobaty, na muže poletovaného tak, že mu nebyla vidět kůže, na černocho s kostí v nose a s obrovskými špičáky, vousatou dámu a podobně.

Na konci té řady stála jakási klec na kolech s mřížemi téměř třicet centimetrů od sebe a se špinavou páchnoucí slámou na podlaze. Byl slunečný den, ale v kleci byla taková tma, že jsem musela naklonit hlavu, abych vůbec dokázala rozeznat, jaké je v ní zvíře. Zaslechla jsem cinkání řetězů a spatřila cosi ležet schoulené na slámě. Právě v tom okamžiku se tam objevil nějaký muž.

Byl to mohutný svalnatý člověk s brunátným obličejem a krutým výrazem. Na šerpč pověšené kolem krku měl připevněnou velkou mísu s koňským trusem vysbíraným z místa, kde byli uvázaní poníci, a se shnilým ovocem. Jen pojdte, madam," řekl. "Zkuste trefit tu příšeru. Hod zajeden centim." Pak se obrátil ke kleci a zvolal: "Vylez ven, vylez! Jinak. víš co by tě čekalo." Řetězy znovu zařinčely a na světlo vylezlo jakési stvoření spíše zvíře než člověk a přiblížilo se k mřížím.

Usoudila jsem, že jde o člověka, i když se tak dal označit jen stěží. Byl to muž oděný do cárů, špinavý od hlavy k patě, a ohryzával poloshnilé jablko. Zjevně musel žít jen z toho, co mu lidé hodili. Vychrtlé tělo měl celé pokryté zaschlými zbytky výkalů koňských a možná i vlastních. Zápěstí mu svíraly okovy a ocel se mu zařezávala do masa tak, že bylo jasně vidět otevřené rány, v nichž se svíjeli červi. Alp feprve jeho hlava a obličej dohnaly Meg k pláči.

Lebka i obličej byly ohavně deformovány, z vlasů mu zbylo jen pár špinavých chomáčů. Obličej vypadal, jako kdyby do něj někdo kdysi uhodil obrovitým kladrádem a promáčkl ho. Kůže na promáčklé části připomínala živé maso postrádající jakýkoli tvar asi jako rozehřátý vosk. Nestejně vysoko posazené oči se skrývaly hluboko v důlcích pokrytých vráskami a kožními záhyby. Deformaci unikla pouze polovina úst a část jedné čelisti. Pouze ty se podobaly lidskému obličejí.

Meg držela marcipánové jablíčko. Nevím proč, ale vzala jsem jí ho, přistoupila k mřížím a natáhla ruku. Brunátný muž se vztekal a řval na mě, že ho připravuju o životy. Ignorovala jsem ho a strčila jsem marcipánové jablko do špinavých rukou za mřížemi. A pohlédla jsem té znetvořené bytosti do očí.

otče, před pětatřiceti lety, kdy byl balet v průběhu francouzskopruské války dočasně zrušen, jsem se přidala k těm, kteří pečovali o raněné vojáky vracející se z fronty. Viděla jsem muže v agonii, slyšela jsem je křičet bolestí. Ale takovou bolest, jaká se skrývala v těch očích, jsem neviděla nikdy."

31
30

"Bolest je součástí lidské existence, mé dítě. Ale to, cos udělala onoho dne s marcipánovým jablíčkem, nebyl hřích, ale soucit. Jestli ti mám dát rozhřešení, musím si vyslechnout tvé hříchy."

Jenže já jsem se té noci vrátila a unesla jsem ho."

"Cože?"

"Zašla jsem do staré budovy opery, sebrala z tesařské dílny těžké štípací kleště a ze šatny velkou kutnu s kápí, najala si drožku a vrátila se do Neuilly.

Ztichlý lunapark ozařoval měsíční svit. Kejkliři spali ve svých vozech. Byli tam psi a začali štěkat, ale já jsem jim hodila pár kusů masa. Našla jsem vůz s klecí, odsunula železnou tyč, která sloužila jako závora, otevřela dveře a tiše zavolala dovnitř.

Stvoření bylo řetězy připoutáno k jedné stěně. Přestípla jsem mu řetězy na zápěstích a kotnících a pobízela ho k rychlému odchodu. Tvářil se vyděšeně, ale když mě v měsíčním světle spatřil, vyšoural se ven a upadl na zem. Přehodila jsem přes něj kutnu, přes tu strašlivou hlavu přetáhla kápí a vedla ho k drožce. Drožkař si stěžoval na strašný zápach, ale já jsem mu připlatila, a tak nás odvezl zpátky do mého bytu za Rue le Peletier. Myslíte, že jsem zhřešila, když jsem ho unesla?"

"V každém případě jsi překročila zákon, mé dítě. Patřil přece majiteli lunaparku, ať už byl ten muž jakkoli krutý. Ale jestli to byl hřích, nevím. Myslím, že ne."

"Ještě to pokračuje, otče. Máte čas?"

"Ty stojíš před branami Věčnosti. Myslím, že ti pár minut ještě věnovat mohu, ale pamatuj, jsou zde patrně ještě i jiní umírající, kteří mne budou také potřebovat."

"Ukřývala jsem ho ve svém malém bytě celý měsíc, otče. Poprvé v životě se vykoupal, pak znovu a ještě mnohokrát. Vyčistila jsem mu otevřené rány a zavázala je, aby se dobře hojily. Z manželova šatníku jsem mu vybrala šaty a krmila jsem ho, aby se uzdravil a zesílil. Poprvé v životě také spal v opravdové posteli s povlečením přestěhovala jsem si Meg k sobě, což bylo ro

zumné, protože se ho strašně bála. Zjistila jsem, že i on je bez sebe strachy. Kdykoli se někdo jenom přiblížil ke dveřím, hned prchal schovat se pod schody. Také jsem objevila, že umí mluvit francouzsky, ale s alsaským přízvukem. Za ten měsíc mi postupně vypověděl celý svůj příběh.

Narodil se dnes tomu je právě čtyřicet let jako Erik Míhlheim v Alsasku, které tehdy patřilo Francii, ale mělo být zakrátko anektováno Německem. Byl jediným synem v rodině cirkusáků, bydlel v maringotce a neustále se stěhoval od města k městu.

Vyprávěl mi, že se už jako maličký dozvěděl pravdu o okolnostech svého narození. Porodní bába prý při pohledu na droboucké dítě přicházející na svět vřeštěla na celé kolo, protože se už narodil strašlivě znetvořený. Podala plačící uzlíček matce a utekla. Přitom vykřikovala, koza bláznivá, že přivedla na svět samotného dábla.

Tak tedy přišel na svět Erik, od narození odsouzený k opovržení a nenávisti. Většina lidí totiž věřila v nesmyslnou pověru, že ošklivost je jednoznačnou známkou hříšnosti.

Jeho otec dělal u cirkusu truhláře a údržbáře. Malý Erik ho pozoroval při práci a právě tenkrát v sobě začal rozvíjet nadání pro manuální činnost a jemnou mechaniku. V cirkusu však existovaly ještě další atrakce, u nichž si mohl osvojit techniku vytváření iluzí a klamných představ, práci se zrcadly, propadlišti a tajnými východy, které později za jeho života v Paříži sehrály tak důležitou roli.

Jenže jeho otec byl opilec a násilník, který chlapce neustále bil i za ty nejmenší přestupky často dokonce i bezdůvodně. Matka, nepořádná coura a budižkničemu, jen seděla v koutku a naříkala. Protože Erik strávil většinu svého dětství v bolesti a pláči, snažil se maringotce rodičů vyhubat a spával na slámě s cirkusovými zvířaty, hlavně u koní. Když mu bylo sedm, spal ve stájích, zrovna když šapitó zachvátil velký požár. ,

Požár celý cirkus zničil a principál zkrachoval. Zaměstnanci a artisté se rozutekli do jiných podniků. Erikův otec definitivně

33
32

ztratil práci a zanedlouho se upil k smrti. Matka mu utekla a našla si místo služby v nedalekém Štrasburku. Když otci došly peníze na alkohol, prodal syna majiteli projíždějícího panoptika. Erik strávil devět let v kleci na kolech a denně na sebe nechal házet lejna a zbytky potravin pro pobavení krutého publika. Když jsem ho našla, bylo mu šestnáct."

"To je opravdu smutná historie, mé dítě, ale co má společného s tvými pozemskými hříchy?"

"Trpělivost, otče. Vyslechněte mě a pochopíte. Žádný lidský tvor na této planetě ještě neslyšel pravdivou verzi mého příběhu. Skrývala jsem Erika ve svém bytě celý měsíc, ale nemohla jsem ho mít u sebe navždy. Přicházeli ke mně občas sousedé, známí, různé návštěvy. Jedné noci jsem ho proto odvezla do práce, do opery, a tam našel nový domov."

Konečně měl vlastní útočiště, dokonalou skrýš, kde ho nikdo na světě nemohl objevit. Přestože se panicky bál otevřeného ohně, vzal si louč a sešel do nejnižších podlaží, v nichž jeho příšerný obličej skryla temnota. Pomocí náradí z truhlářské dílny si ze dřeva postavil na břehu podzemního jezera domek. Zařídil si ho nepoužívanými rekvizitami; oblečení našel v kostyméreně. Ve velmi

časných ranních hodinách, když všichni z divadla odešli, mohl dojídat zbytky z kantýny pro zaměstnance a dokonce i občas navštívit špižírnu náležící vedení divadla a dát si nějakou lahůdku. A k tomu četl.

Udělal si duplikát klíče od operní knihovny a celá léta strávil samostudiem, protože se mu nikdy nedostalo ani průměrného vzdělání. Každou noc hltal při světle svíčky jednu knihu za druhou. Operní knihovna je obrovská, takže zásoby měl dostatečné. Většina knih samozřejmě pojednávala o hudbě a opeře. Postupně se naučil všechny opery, které kdy byly napsány, a znal každickou notu jednotlivých árií. Díky své manuální zručnosti si ve sklepeních vytvořil vlastní labyrint tajných chodeb, které znal pouze on, a využil i svou dlouholetou praxi provazochodce, takže bez obav přebíhal po nejvyšších a nejužších můstcích

a lešeních. V opeře prožil jedenáct let a dokonale splynul s jejím podzemím. Zanedlouho pochopitelně začaly kolovat nejrůznější pověsti a šířily se dál a dál. V noci se ztrácelo jídlo, oblečení, svíčky i náradí. Hloupí zaměstnanci si vymysleli historku o fantomovi sklepu, až se na něj nakonec svalovala každická nepříjemnost a nehoda a v zákulisí se dělá spousta nebezpečných činností. Vznikla fantomovská legenda a neustále se rozrůstala o další podrobnosti."

"Mon Dieu, vždyť o tom jsem slyšel. Před deseti lety. Ne, to musí být děle. mě přivolali k nějakému ubožákovi, kterého našli oběšeného. Někdo mi pak vyprávěl, že to bylo Fantomovo dílo."

"Ten ubožák se jmenoval Buquet, otče. Ale Erik to neudělal. Joseph Buquet míval období nesmírných depresí a zcela jistě si sáhl na život sám. Nejprve jsem všechny ty povídačky nadšeně přijímala, protože jsem se domnívala, že můj ubohý chlapec tak jsem ho v duchu označovala bude díky nim ve svém malém království temnot pod operním jevištěm v bezpečí. Možná by mu ty legendy opravdu pomohly, nebýt toho strašlivého podzimu v devadesátém třetím roce. Dopustil se velké bláhovosti, otče. Zamiloval se."

Ona se jmenovala Christina Daaevová. Vy ji dnes patrně budete znát jako komtesu de Chagny."

"Ale to není možné. Ne."

"Ano, je to ona. Tenkrát byla sboristkou a tančila pod mým vedením. Sice nijak valně, ale zato měla jasný a čistý hlas. Ovšem neskolený. Erik slýchal každý večer nejlepší operní hlasy světa, pročítal si odbornou literaturu, a tak věděl, jak ji naučit pěveckou techniku. Pustil se do práce. Když skončil, dostala jednoho dne hlavní roli a přes noc se stala hvězdou."

Můj nešťastný Erik si bohužel myslel, že by se do něj na oplátku mohl zamilovat, což však bylo pochopitelně nemožné. Svého milého si už našla. zoufalý Erik se uchýlil k šílenému či

35
34

Fantom Manhattanu

nu a jednoho večera ji unesl přímo z jeviště, uprostřed opery, kterou sám složil. Jmenovala se Don Juan Triumfující."

"Jistě. Vždyť o tom skandálu slyšela celá Paříž, dokonce i bezvýznamný duchovní, jako jsem já. Zabili přitom nějakého muže."

"Ano, otče. Tenora Piangiho. Erik ho však nechtěl zabít, jen ho potřeboval utišit. Ital se bohužel zalnul udusil se. To byl, pochopitelně, konec. Čirou náhodou seděl v hledišti i pařížský policejní prefekt. Přivolal stovky četníků. Vzali si pochybně a vydali se s davem pomstychtivců do hlubin sklepení, až k podzemnímu jezeru."

Našli tajná schodiště i chodby a dům u jezera a také Christinu. Byla v šoku a v bezvědomí. Omdlela v rukou svého nápadníka, mladého vikomta de Chagny, milého a krásného Raoula. Odvedl Christinu odtamtud pryč a utěšoval ji, jak to jen muži dovedou. V pevném objetí svalnatých paží, něžnými polibky.

Za dva měsíce zjistila, že je těhotná. Raoul se s ní oženil, dal jí své jméno, titul, lásku a nezbytný snubní prsten. A ona se za uplynulých dvanáct let stala největší operní divou v Evropě."

"Ale Erika přece nikdy nenašli, že, mé dítě? Pokud si správně pamatuji, tak po Fantomovi nezůstalo ani stopy."

"Ano, otče. Oni ho nenašli. Ale já ano. Vrátila jsem se na pokraji zhroutení do své malé kanceláře za baletním sálem. Odhrnula jsem závěs u výklenku, kde visely mé šaty, a on tam seděl. Masku, kterou nosil na obličeji, dokonce i když byl sám, svíral v ruce a choulil se v temném koutě, přesně jako to dělával pod schody u mě v bytě jedenáct let předtím."

"Atys samozřejmě zavolala policii."

"Ne, otče, nezavolala. Pořád jsem ho považovala za svého chlapce. Byl jeden ze dvou mých drahých chlapců. Nikdy bych ho nedokázala vydat do rukou krvežíznivého davu. Oblékla jsem ho do ženských šatů s kloboukem a hustým závojem. a společně jsme sešli po zadním schodišti ke služebnímu vcho

du. Vypadali jsme nenápadně dvě ženy mizející v temné noci. Kolem nás procházely stovky podobně oděných žen. Nikdo si ničeho nevšiml.

Tři měsíce jsem ho skrývala ve svém bytě, pouhé půl míle od divadla, ale všude po městě neustále visely zatykače. S odměnou vypsanou na jeho hlavu. Musel odjet z Paříže a navždy zmizet z Francie."

"Tys mu napomáhala k útěku, mé dítě. To je zločin a také hřích."

"Pak za něj tedy zaplatím, otče. A brzy. Zima toho roku byla krutá a mrazivá. Jízda vlakem nepřipadala v úvahu. Napadlo mne najmout si tedy dostavník, čtyři koně a uzavřený povoz. Do Le Havru. Tam jsem ho ukryla v laciném podnájmu a sama jsem procházela doky a špinavé nálevny. Nakonec jsem našla jednoho kapitána, který měl odjet s malou nákladní lodí do New Yorku. Bez řečí si vzal peníze a na nic se neptal. Jedné noci v polovině ledna roku 1894 jsem tedy stála na konci nejdelšího mola a sledovala, jak zářivá světla malé nákladní lodi mizí v temnotě a plují směrem na NewYork. Povězte, otče, není zde s námi ještě někdo? Nevidím ho sice, ale cítím, že tu kdosi je."

"Ano. Právě sem vstoupil nějaký muž."

Jsem Armand Dufour, madame. Do mé kanceláře přišel nějaký chlapec a sdělil mi, že mě zde údajně potřebujete."

"Jste notář a máte oprávnění přijímat přísežná prohlášení?"

"To tedy jsem, madame."

"Monsieur Dufour, buďte tak hodný a sáhněte zde, pod můj polštář. Udělala bych to sama, ale náhle cítím velkou slabost. Děkuji. Co jste tam našel?"

"No., nějaký dopis v tuhé obálce. A malý váček z kamzí kůže."

"Přesně tak. Teď si laskavě vezměte pero a inkoust a podepište se přes zapečetěnou obálku tohoto dopisu, který vám dnešním dnem svěřuji do opatrování. Nesmíte ho však otevřít ani vy, ani nikdo jiný."

36

37

"Mé dítě, spěchejte, prosím. Ještě jsme neskončili."

"Trpělivost, otče. Víím, že můj čas se krátí, ale po tolika letech mlčení se nyní musím ze všech sil snažit o dokončení svého díla. Jste hotov, pane notáři?"

"Podepsal jsem se přesně tak, jak jste žádala, madame."

"Co je na přední straně obálky?"

"Vidím tam napsáno nepochybně vaším rukopisem M. Erik Muhlheim, New York City."

"A kde je kožený váček?"

Fantom Manhattanu

"Držím ho v ruce."

"Otevřete ho, prosím."

"Nom dun cbien! Ztété napoleony! Ty jsem neviděl od."

A mají ještě stále nějakou cenu?"

"Samozřejmě. Obrovskou."

"Pak si tedy přeji, abyste si je všechny vzal, i s dopisem, a ten doručil do New brku. Osobně."

"Osobně? Do New Iforku? Ale madame, já obvykle ne. A nikdy jsem nebyl."

"Prosím vás, pane notáři. Není tam snad dost zlata? Za pět týdnů mimo kancelář?"

"Je tam více než dost, ale."

"Mé dítě, vždyť ani nevíte, zda ten muž ještě žije."

Ale žije, otče. Ten přežil. On překoná všechno."

,Ale já neznám jeho adresu. Kde ho najdu?"

"Ptejte se, pane Dufoure. Prohledejte záznamy na přistěhovaleckém úřadě. To jméno není obvyklé. Někde tam bude. Navíc je to muž, který nosí masku, aby zakryl obličej."

"Dobrá tedy, madame. Pokusím se. Pojedu do New "Yorku a pokusím se o to. Ale úspěch vám zaručit nemohu."

"Děkuji vám. Povězte, otče, podala mi některá z milosrdných sester lžící opiové tinktury?"

"Ne, dcero. Alespoň ne za tu hodinu, co jsem zde. Proč?"

"Je to divné, ale bolest je pryč. Jaká nádherná úleva! Nevidím sice nic kolem sebe, ale přede mnou je jakýsi tunel a klenba. Ješ

tě před chvílí mě bolelo celé tělo, ale teď je mi dobře. Byla tu strašná zima, a teď je najednou teplo."

"Neváhejte ani minutu, pane abbé! Už nás opouští."

"Děkuji ti, sestro. Doufám, že své povinnosti zvládnou."

"Kráčím k té klenbě. Na konci tunelu je světlo. Nádherné světlo. Ach, Luciene, jsi tam? Už přicházím, lásko!"

"In Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti."

"Spěchejte, otče."

"Ego té absolvo ab omnibus peccatis tuis."

"Děkuji vám, otče."

39

38

ZPĚV ERIKA MÜHLHEIMA

Střešní terasa, mrakodrap E. M. Tower, Park Row Manhattan, říjen 1906

"Každý den, v zimě v létě, ve slunci i v dešti, vstávám brzy. Obléknu se a vyjdu ze svého bytu na tuto malou čtvercovou terasu na samotném vrcholu věže nejvyššího newyorského mrakodrapu. Odsud vidím podle toho, na kterou stranu čtverce se postavím na západ až za řeku Hudson směrem k rozlehlým zeleným pláním New Jersey. Na sever centrum města a horní část tohoto úchvatného ostrova, plného bohatství i špíny, marnotratnosti i chudoby, neřestí i zločinu. Nebo na jih širé moře otevřené směrem do Evropy a vzpomínám na hořkou cestu, kterou jsem urazil. Nebo na východ přes řeku do Brooklyn. Daleko v mořském oparu se rýsuje ta enkláva šílenců zvaná Coney Island, pramen mého bohatství. A já, který jsem strávil sedm let týrán brutálním otcem, devět jako zvíře přikované v řetězech v kleci, jedenáct jako vyhnanec ve sklepeních pod Pařížskou operou a deset zde, kde jsem se protloukal z rybářských chatrčí v Gravesend Bay až k tomuto vrcholu, vím, že nyní oplývám bohatstvím a mocí, o jaké se nesnilo ani bájnému Krésovi. A tak shlížím na rozlehlé město pod

43

sebou a v duchu si říkám: Jak já tě nenávidím, lidské pokolení, jak tebou opovrhují!

V prvních dnech roku 1894 jsem se dostal po dlouhé a vyčerpávající plavbě na americkou půdu. Na Atlantiku zuřily bouře. Ležel jsem na svém kavalci, téměř umíral z mořské nemoci za můj převoz přes oceán předem zaplatila jediná laskavá osoba, s níž jsem se v životě setkal a snažil se nevnímat posměšky a urážky členů posádky, protože jsem si uvědomoval, že by mě mohli bez mrknutí oka hodit přes palubu. Jakákoliv reakce by byla navýsost nemoudrá, vždyť jsem byl beztak zrozen jen jako objekt jejich zlého posměchu a nenávisti. Čtyři týdny jsme zdolávali obrovské vlny oceánu, až se konečně jedné mrazivé noci koncem ledna

moře uklidnilo a my zakotvili v Roads, deset mil na jih od špičky ostrova Manhattan.

O tom všem jsem nic nevěděl. Bylo mi jasné jen to, že jsme přistáli. Někde. Potom jsem zaslechl muže z posádky, jak mezi sebou hovoří drsným bretaňským přízvukem a říkají, že na úsvitu přejedeme na East River a kvůli celní prohlídce zakotvíme tam. To znamená, že budu odhalen. Budou si mě prohlížet, budou mě ponižovat a jako přistěhovalce mě odmítnou a pošlou nazpět v řetězech.

V časných ranních hodinách, kdy všichni, včetně opilé noční hlídky, spali, jsem si vzal z paluby starý plesnivý záchranný kruh a skočil přes zábradlí do ledového moře. Ve tmě před sebou jsem viděl matně probleskovat nějaká světla, ale nebylo možné ani odhadnout, jak jsou daleko. Zamířil jsem k nim. Mé mrznoucí tělo našťastí nadnášel kruh, takže jsem se za hodinu vyškrábal na oblázkovou pláž pokrytou vrstvou ledu. Tehdy jsem to netušil, ale svůj první krok do Nového světa jsem učinil na pláži Gravesend Bay na Coney Islandu.

Světla, k nimž jsem doplaval, vycházela z blikajících olejových lamp v oknech několika ohavných chatrčí na okraji pláže, postavených za hranicí přílivu. Když jsem k nim dovrávorál a nahlédl skrze špinavé okenní tabulky, spatřil jsem řady mužů

natěsnaných vedle sebe, kteří čistili a vyvrhovali čerstvě chycené ryby. Za řadou chatrčí bylo volné prostranství s obrovskou hořící hranicí uprostřed; kolem ní se choulilo na tucet ubožáků a snažilo se vstřebat do svých prokřehlých těl co nejvíce tepla. Byl jsem polomrtvý zimou a věděl jsem, že se k nim musím postavit a ohrát se, jinak zmrznu. Masku jsem měl nacpanou za košili, a tak mou příšernou hlavu a obličej ozářily plameny. Obrátili se a zírali na mě.

V životě jsem se snad nikdy nesmál. Neměl jsem důvod. Ale té noci, těsně nad třeskutě mrazivým ránem jsem se v duchu rozesmál z pocitu naprosté úlevy. Zírali na mě. a vůbec ničeho si nevšíмали. Každý z nich byl totiž nějak znetvořený.

Čirou náhodou jsem se ocitl v táboře největších lidských trosek z Gravesend Bay, mezi ubožáky stojícími na okraji společnosti, kteří si vydělávali na svůj bídny život po nocích a vyvrhovali a čistili ryby v době, kdy rybáři i město spali.

Nechali mě, abych se usušil a ohřál u jejich ohně, a ptali se, odkud pocházím, i když bylo zjevné, že jsem právě vylezl z moře. Díky čtení textů všech anglických oper jsem se naučil pár slov z jejich jazyka, a tak jsem jim mohl lámaně povědět o svém útěku z Francie. Bylo jim to jedno, protože všichni odněkud utíkali a společnost je dohnala až na tento vzdálený neobydlený písečný ostroh. Začali mi říkat Frantík a přijali mě mezi sebe, mohl jsem spát v chatrčích na hromádách páchnoucích sítí, za pár drobných pracovat celé noci, žít se zbytky, často trpět zimou a hladem, ale byl jsem v bezpečí před lidskou společností a jejími řetězy a věznicemi.

Přišlo jaro a já jsem začal objevovat, co leží za tou změtí hustých hlodašových keřů oddělujících rybářskou vesničku od zbytku Coney Islandu. Zjistil jsem, že na ostrově neplatí žádné zákony, respektive platí, ale pouze místní. Ostrov dokonce ani nebyl začleněn do správní oblasti města Brooklyn, vzdáleného přímo naproti přes zúženou pevninskou šíji, a donedávna ho ovládal napůl politik, napůl gangster jménem John Mcka

45

44

ne, ale toho před časem zavřeli. Na tomto ostrově šílenců, zasvěceném lunaparkům, nevěstincům, zločinu, neřesti a radovánkám, však Mckaneův odkaz stále přežívá. Právě radovánky jsou cílem newyorské smetánky, která o víkendech ostrov navštěvuje. Dříve utrácela své jmění za bláznivá rozptýlení poskytovaná podnikavci s dostatkem zdravého úsudku a odvahou zřídit si hernu nebo mondénní restauraci.

Na rozdíl od ostatních znetvořených ubožáků, kteří stráví zbytek života vyvrhováním ryb a kvůli své tuposti nikdy nepřekročí vlastní stín, jsem si uvědomoval, že s trochou rozumu a intelligence se mi může podařit z těch bídnych chatrčí uniknout a vydělat si jmění na zábavních parcích. Už tenkrát se totiž dělaly velké plány na jejich výstavbu. Ale jak se dostanu pryč? Nejprve jsem se pod rouškou noci vyplížil z vesničky a ukradl šaty, opravdové slušné šaty ze šňůr na prádlo natažených u prázdných plážových chatek. Pak jsem posbíral z různých stavenišť dřevo a vybudoval si trochu lepší boudu. Jenže se svým obličejem jsem se beztak nemohl za denního světla vydat do té dravé džungle Coney Islandu fungující podle vlastních zákonů, v níž o víkendech návštěvníci šťastně roztáčeli své peníze.

Fantom Manhattanu

Pak se mezi námi objevil nový příchozí, sotva sedmnáctiletý chlapec, o deset let mladší než já, ale na svůj věk duševně velmi vyspělý. Na rozdíl od ostatních neměl žádné šrámy na těle a nebyl nijak znetvořený. Měl jen popelavě bledou tvář a černé oči bez výrazu. Pocházel z Malty a dokonce získal od tamějších katolických duchovních slušné vzdělání. Mluvil plynule anglicky, uměl latinsky a řecky a neměl ani špetku skrupulí. K nám se dostal kvůli záchvatu vzteku, který v něm jednoho dne vyvolaly neustálé výčitky a příkazy k pokání. Jeho učitelé ho jimi nepřestávali zahrnovat, a tak jednoho dne zkrátka popadl kuchyňský nůž a kněze bodl. Na místě ho usmrtil. Z Malty uprchl do Berberska, kde sloužil v domě sodomie jako chlapec pro potěšení jiných mužů. Odtamtud se jako černý pasažér dostal na loď,

kteřá shodou okolností odplula do New brku. Na jeho hlavu byla stále vypsána odměna, a tak se vyhnul imigračním úředníkům z ostrova Ellis Island a nechal se odnést mořským proudem do Gravesend Bay.

Potřeboval jsem místo sebe nastrčit někoho, kdo by za denního světla plnil mé příkazy; on potřeboval mou inteligenci a schopnosti, abychom se oba dostali z toho strašného místa pryč. Stal se mým podržícím a zástupcem naprosto ve všem a nakonec jsme se z chatrčí páchnoucích rybinou společnými silami propracovali k bohatství a moci nad polovinou New Yorku, a ještě mnohem dál. Dodnes ho znám pouze pod jménem Darius.

Já jsem ho sice vyučil, ale on také učil mě odvrátil mě například od staré a bláhové křesťanské víry a přivedl k uctívání jediného a skutečného boha, velkého mistra, který mě zatím nikdy nezradil.

Také jsem jednoduše vyřešil svůj problém s pohybem venku za denního světla. Vlete roku devadesát čtyři jsem u výrobce latexových masek utratil veškeré úspory uškrtnuté za čištění ryb. Udělal mi masku přes celou hlavu pouze s otvory pro oči a ústa. Masku klauna s červenou bambulí místo nosu a se širokým úsměvem. Tak jsem se mohl v pytlovitých kalhotách a vytahaném saku nepozorovaně procházet po lunaparku. Rodiče s dětmi na mě dokonce mávali a usmívali se. Klaunský převlek pro mne znamenal propustku do denního světla. Dva roky jsme s Dariem jen vydělávali peníze. Vymyslel jsem tolik podvodů a triků, že už si na všechny ani nevzpomínám.

Největší úspěch měly vždycky ty nejjednodušší. Objevil jsem třeba, že turisté každý víkend posílají z Coney Islandu na čtvrt milionu pohlednic. Většinou však měli potíže se sháněním poštovních známek. Nevěděli totiž, že poštovné se zde stejně neplatí. Koupil jsem tedy pohlednice po jednom centu, orazítkoval je nápisem POŠTOVNÉ UHRAZENO a prodával je po dvou centech. Turisté byli šťastní a spokojení. Jenže já chtěl víc,

46

47

mnohem víc. Vycítil jsem nadcházející rozkvět zábavního průmyslu, který mi umožní tisknout si vlastní peníze.

Za první rok a půl mě potkal pouze jediný nezdár, ale stál za to. Jednoho večera jsem se vracel do své boudy s pytlem plným peněz a přepadla mě banda čtyř zlodějů ozbrojených klacky a boxery. Kdyby mě jen obrali o peníze, bylo by to zlé, ale nikoli nebezpečné. Jenže oni mi servali klaunskou masku, spatřili můj obličej a málem mě utloukli k smrti.

Trvalo mi měsíc, než jsem začal chodit a odvážil se z chatrče. Po té zkušenosti s sebou neustále nosím malou zbraň Colt Derringer, protože jsem se zapřísahal, že mi už nikdy nikdo nesmí beztretně ublížit.

Těsně před začátkem zimy jsem se doslechl o muži jménem Paul Boyton. Usiloval o otevření prvního zastřešeného zábavního parku přímo na ostrově. Nařídil jsem Dariovi, aby si s ním smluvil schůzku a představil se jako geniální návrhář, inženýr, který právě přijel z Evropy. Vyšlo to. Boyton mu dal za úkol vypracovat plány šesti poutových atrakcí pro nový lunapark. Navrhoval jsem je pochopitelně já, při využití nejruznějších triků, optických klamů a mechanismů, vytvářejících iluzi strachu a hrůzy, což všichni návštěvníci milovali. Boyton otevřel svůj Sea Lion Park v roce 1895 a hned se mu do něj nahrnuly davy lidí.

Boyton chtěl Dariovi za jeho návrhy zaplatit, ale já jsem ho zarazil. Namísto toho jsem požadoval deset centů z každého dolaru vydělaného na oněch šesti atrakcích po dobu deseti let. Boyton utopil ve svém projektu lunaparku všechny úspory a vězel po krk v dluhích. Za měsíc provozu našich atrakcí jsme jenom my vydělali sto dolarů týdně. Darius si vedl přesnou evidenci. Ale mělo přijít něco mnohem většího.

Fantom Manhattanu

Nástupcem politického vůdce McKana byl zrzavý provokatér George Tilyou. I on si chtěl otevřít vlastní lunapark a trochu na tom novém kvetoucím průmyslu vydělat. Nebral jsem ohled na rozzuřeného bezmocného Boytona a navrhl jsem pro podnik

George Tilyoua ještě úchvatnější atrakce. Odměnu jsem si nechal vyplácet na stejném principu jako podíl na zisku. Jeho Steeplechase Park byl otevřen v roce 1897 a vynášel nám tisíc dolarů denně. V té době jsem si koupil luxusní bungalov nedaleko Manhattan Beach a přestěhoval se. Sousedů tam mnoho nebydlelo, a když, tak doma trávili pouze víkendy, tedy dny, kdy jsem se v kostýmu klauna volně procházel mezi davy návštěvníků v obou zábavních parcích.

Na Coney Islandu se pravidelně konaly zápasy v boxu a na každé utkání se tam sázely obrovské částky. Příslušníci milionářské smetánky dojížděli na ostrov po nově postavené železnici vedené z Brooklynského mostu do hotelu Manhattan Beach. Já jsem box sledoval, ale nikdy nesázel z přesvědčení, že se stejně ve všech zápasech podvádí. V New Yorku a Brooklynu byly navíc sázky zákonem zakázány; vlastně i v celém státě New York. Jenže Coney Island se nacházel za hranicí dosahu světské spravedlnosti, a tak rukama bookmakerů procházely obrovské sumy peněz od sázejících boháčů. Roku 1899 vyzval Jim Jeffries Boba Fitzsimmonse k zápasu o titul mistra světa v těžké váze a utkání se mělo konat na Coney Islandu. Tehdy jsme měli s Dariem našetřeno čtvrt milionu dolarů a já jsem naléhal, abychom vše vsadili na vyzyvatele Jeffrieše, který měl jen nepatrnou naději na výhru. Než jsem Dariovi vysvětlil svůj nápad, málem vzteky zešílel. Všiml jsem si totiž, že si boxeři v přestávkách mezi jednotlivými koly téměř vždy zhluboka přihnou z láhve s čerstvou vodou a občas ale ne pokaždé ji vyplivnou. Darius se podle mých pokynů převlékl za sportovního reportéra a prostě Fitzsimmonsovu láhev vyměnil za jinou, naplněnou rozpuštěnými sedativy. Jeffries ho pak knokautoval a já jsem shrábl milion dolarů. Téhož roku Jeffries obhajoval titul proti Námořníkovi Tomu Sharkeymu v coneyislandském sportovním klubu. Stejná finta, stejný výsledek. Chudák Sharkey. Nám to vyneslo dva miliony. Bylo načase přestěhovat se blíž k centru města, blíž

48

49

k centru obchodu, protože jsem se začal zajímat o mnohem nevázanější a nezákonnější lunapark na výrobu peněz o Newyorskou burzu. Na Coney Islandu mi zbývalo provést už jen poslední kousek.

Frederic Thompson a Skip Dundy, dva podvodníci, nesmírně toužili po otevření třetího a největšího lunaparku na Coney Islandu. První z dvojice býval inženýr, potom se z něj stal alkoholik, a druhý byl koktavý finančník. Potřebovali hotovost tak naléhavě, že už bankám dlužili mnohem víc, než na kolik měli. Příklad jsem Dariovi vytvořit, švindl podnik zvaný úvěrová společnost, který oběma pánům vyrazil dech nabídkou bezúročných nekrytých půjček. Namísto toho si úvěrová společnost E. M. Corporation vyžádala deset procent hrubého výdělku lunaparku po dobu deseti let. Souhlasili. Nic jiného jim ani nezbývalo, vždyť stáli na pokraji bankrotu a svůj lunapark zatím postavili jen z poloviny. Lunapark byl otevřen 2. května 1903. V devět hodin ráno byli Thompson a Dundy na mizině. Banky jim lunapark okamžitě obstavily. Do západu slunce sice splatili všechny své dluhy kromě peněz, které dlužili mně ale nic jim nezbylo. Za první čtyři měsíce vydělal Luna Park pět milionů dolarů. Pak se výdělek ustálil zhruba na milionu měsíčně a na tom se drží dodnes. V té době jsme se již s Dariem přestěhovali na Manhattan.

Svůj pobyt tam jsem zahájil v elegantním honosném domě a většinu času jsem trávil uvnitř, protože v těch místech byl klaunský převlek nepoužitelný. Darius vystupoval na burze pod mým jménem a podle mých instrukcí, protože já jsem celé dny ležel ve finančních zprávách akciových společností a sledoval kurzy nových emisí akcií. Brzy mi došlo, že v této úžasné zemi je na vzestupu úplně všechno. Když se podařilo šikovně prosadit nějaký nový nápad nebo projekt, okamžitě se ujal. Ekonomika se rozvíjela neskutečným tempem a rozrůstala se čím dál tím víc na západ. Se vznikem nových průmyslových odvětví se zvyšovala poptávka po surovinách, stejně tak po lodích

a železnicích, které by suroviny přivážely a nové výrobky zase odvážely na nadočkavé trhy.

Na Coney Islandu jsem strávil dlouhá léta a za tu dobu se do země nahrnuly miliony přistěhovalců ze všech východních i západních zemí. Čtvrť Lower East Side která se nyní nachází téměř přímo pod mou terasou byla a je obrovským

Fantom Manhattanu

tavícím kotlem, v němž se mísí všechny rasy a náboženství žijící bok po boku v chudobě, násilí, neřesti a zločinu. Pouhou míli od nich mají multimilionáři svá sídla, své kočáry a svou milovanou operu.

Do roku 1903 jsem se po několika menších nehodách naučil složitým zákonitostem burzovních obchodů a přišel na to, jak si giganti typu Pierpointa Morgana vydělali své miliony. Podobně jako oni jsem obrátil svou pozornost k uhlí v západní Virginii, oceli v Pittsburghu, železnici do Nového Mexika, lodní dopravě ze Savannah přes Baltimore do Bostonu, ke stříbru v Texasu a nemovitostem na Manhattanu. Jenže já jsem byl nakonec úspěšnější a tvrdší než oni, a to díky uctívání jediného pravého boha, k němuž mě přivedl Darius. Protože Mamon je bohem zlata, který nezná slitování, milosrdenství, soucit, ani ohledy. Na světě neexistuje vdova, dítě či žebrák, jehož by nebylo možno obrát o pár drobných na další miligramy toho drahého kovu, který dokáže našeho Pána vždy potěšit. A se zlatem chodí ruku v ruce moc a s mocí ještě více zlata a tak vzniká úchvatný začarovaný kruh dobývání světa.

Ve všem jsem vždy byl a zůstávám Dariovým pánem a vládcem. Převyšuji ho ve všech ohledech vyjma jednoho. Tato planeta snad nezrodila chladnokrevnějšího člověka oplývajícího větší krutostí. Po Zemi nikdy nekráčelo stvoření tak dokonale zbavené lidskosti. V tom mě daleko předstihuje. Přesto má jednu slabost. Kdysi jsem ho nechal v noci sledovat, protože mě zajímalo, kam chodí ve chvílích své občasné nepřítomnosti. Ukázalo se, že pravidelně navštěvuje strašlivé doupe v maurské čtvrti a tam vykourí tolik hašišu, až se dostane do jakéhosi tran

51
50

su. Ta droga je zjevně jeho jedinou vadou. Kdysi jsem ho chtěl považovat za svého přítele, ale dávno jsem se přesvědčil, že on o nic podobného nestojí uctívání zlata mu zabírá celé dny i noci a se mnou věrně zůstává jen proto, že mu ho dokáže opatřit v neomezeném množství.

V roce 1903 jsem konečně nashromáždil dost peněz na financování stavby nejvyššího newyorského mrakodrapu, zvaného E. M. Tower; vyrostl na volné parcele v Park Row. Stavba byla dokončena roku 1904 čtyřicet pater oceli, betonu, žuly a skla. A nejkrásnější na tom je, že třicet sedm pater pode mnou mi pokrylo náklady na celou stavbu a ještě přineslo takřka dvojnásobný zisk. Pro svou potřebu jsem si ponechal prostory pro kanceláře mé vlastní firmy, napojené telefonem a dálnopisem přímo na burzu; patro nad nimi je rozdělené na polovinu v jedné bydlí Darius a ve druhé je zasedací síň správní rady a nad tím vším je můj vlastní byt s nádhernou terasou převyšující vše, takže se mohu rozhlížet na všechny strany a zároveň mám jistotu, že mě neuvidí nikdo.

Atak. z klece na kolech a pochmurných sklepení jsem se dostal do orlího hnízda pod oblohou, kde mohu chodit bez masky a nikdo nevidí mou strašnou tvář, snad jen rackové a jižní vítr. A odsud také vidím konečně dostavěnou skvostnou střechu mé jediné radosti a slabosti, mého jediného projektu, který nebyl zasvěcen penězům, ale pomstě. Daleko odsud stojí na Západní 34. ulici nová Manhattanská opera, soupeř, který strčí snobskou Metropolitní do kapsy. Když jsem přijel do Ameriky, toužil jsem se znovu podívat do opery, ale pochopitelně jsem potřeboval speciální zakrytou loži. Soukromý klub mecenášů opery, vedený paní Astorovou a jejími důvěrnými přáteli z odpovídajících společenských vrstev, z těch nechutných „horních čtyř set“, mě vyzval, abych se osobně dostavil na pohovor. Což bylo samozřejmě nemožné. Poslal jsem místo sebe Daria, ale oni ho odmítli přijmout a požadovali osobní setkání se mnou. Za tuto urážku mi draze zaplatí. Našel jsem si totiž dalšího mi

lovníka opery, kterého odbyli. Oscar Hammerstein se již pokusil otevřít jednu operu a neuspěl, ale navrhl novou. Já jsem se stal jeho tichým společníkem. Bude otevřena v prosinci a s Metropolitní pěkně zamete. Na ničem se nešetří. Zazáří zde známá hvězda tenor Gonci, ale hlavně se v New Yorku objeví sama velká Melbová ano, ta známá Melbová a zazpívá. Právě nyní dlí Hammerstein v pařížském hotelu Garniers Grand na Bulváru kapucínů, utrácí mé peníze a přesvědčuje ji, aby přijela.

To tu ještě nebylo. Donutím všechny ty snoby, ty Vanderbilty, Rockefeller, Witneye, Gouldy, Astory a Morgany plazit se po zemi, než si velkou Melbovou poslechnou.

Co ještě dodat? Dívám se ven a shlížím dolů. Ano, a také se ohlížím. Prožil jsem obrovskou bolest a ponížení, cítil jsem strach i nenávist; všichni nenáviděli mě a já nenáviděl je. Jen jediná osoba se ke mně zachovala laskavě, vytáhla mě z

Fantom Manhattanu

klece, skryla do sklepa a pak posadila na loď. Všichni ostatní se mě snažili jen uštvat jako divoké zvíře. Ta žena se ke mně zachovala jako matka, kterou jsem snad ani neměl a určitě nepoznal. A občas myslívám ještě na jednu ženu, na tu, kterou jsem miloval, ale která nedokázala milovat mě. I kvůli tomu mnou opovrhuješ, ty lidské pokolení? Proto, že nemohu přinutit ženu, aby mě milovala jako muže? Alespoň jsem však prožil jeden okamžik, jeden záblesk, jednu dávnou vášnivou hodinu, tak sladkou., kdy jsem si myslel, že bych mohl být milován. A potom už jen zkáza, popel a prach. Nic. A už nikdy. Zbývá mi tedy pouze jediná vášeň, jediná láska, oddanost Mistrovi, Pánu, který mě nikdy nezradí. A toho budu velebit po celý svůj život."

53

52

NÁŘEK ARMANDA DUFOURA

Chodník na Broadwayi, New York Oty, říjen 1906

"Nenávidím tohle město. Nikdy jsem sem neměl jezdit. Proč jsem, pro všechno na světě, tady? Abych vyplnil přání ženy, jež zemřela v Paříži a která, pokud se mohu domýšlet, nemusela mít všech pět pohromadě. A kvůli váčku se zlatými napoleony, samozřejmě. Ale i tak. Neměl jsem tuhle práci brát.

Kde je ten muž, jemuž mám doručit jakýsi nesmyslný dopis? Otec Sebastien mi ho dokázal popsat pouze jako ohavně znetvořeného člověka, který bude díky svému vzhledu určitě dosti nápadný. Ale není tomu tak: je naprosto nenápadný. Neviditelný.

Každý den mám stále intenzivnější dojem, že tady nemám co pohledávat. Imigrační úředníci z Ellis Islandu tomu skřetovi nepochybně zakázali vstup do země. Šel jsem se na Ellis Island podívat vládně tam obrovský zmatek. Zdá se, že se do této země valí celý svět chudáků a vyhnanců a většina z nich zůstává přímo zde, v tomto strašném městě. Nikdy jsem neviděl pohromadě tolik ztroskotanců; zástupy ošumělých utečenců, páchnoucích, dokonce často i zavšivených po dlouhé cestě

57

v smrdutých úkrytech; všichni k sobě tisknou balíky omotané hadry, v nichž opatrují veškerý svůj majetek a v nekonečných zástupech se v ponurých barácích na tom bezútěšném ostrově zapisují do seznamu přistěhovalců. Nad nimi se tyčí pro změnu z jiného ostrova socha, kterou jsme jim věnovali. Dáma s pochodní. Měli jsme poradit Bartholdimu, aby tu zpropadenou sochu raději nechal ve Francii a dal tankeeům namísto toho něco jiného. Třeba několikasvazkový francouzský slovník od Larousse, aby se naučili civilizovanému jazyku.

Ale ne, my jsem jim museli dát něco symbolického. Oni z toho teď udělali magnet pro všechny lidské trosky z Evropy i odjinud, aby sem houfně chodily hledat lepší život. Quelle blague! Ti Yankeeové jsou cvoci. Jak si vůbec můžou myslet, že jednou vytvoří skutečný národ, když si do země pouští takovou svoloč?

Vyvržence ze všech zemí mezi Bantry a BrestLitevskem, od Trondheimu po Taorminu. Co vůbec očekávají? Že z téhle snůšky chudáků jednoho dne vznikne mocný národ?

Zašel jsem i za nejvyšším imigračním úředníkem. Díky bohu měl k ruce Francouze. Sdělil mi, že vrátili jen velmi málo lidí pouze zjevně nemocné nebo postižené, takže můj člověk musel být s největší pravděpodobností zařazený do této skupiny. A pokud se skutečně nějak dostal na pevninu, stalo se to před dvanácti lety.

Může už být kdekoli, a tato země se rozpíná od východu k západu na třech tisících mil.

Vrátil jsem se tedy k nejvyšším představitelům města, ale ti mi sdělili, že zde mají pět správních okrsků a doslova žádné záznamy o místech pobytu jejich obyvatel. Můj člověk může stejně tak bydlet v Brooklynu, Queensu, Bronxu nebo na ostrově Staten Island. Nezbyvalo mi tedy nic jiného, než zůstat zde, na Manhattanu, a začít hledat onoho uprchlíka, který se skrývá před spravedlností. Jaký to úkol pro počestného Francouze!

Na radnici měli záznamy nejméně o tuctu Mühlheimů a já jsem je všechny obešel. Kdyby se jmenoval Smith, jel bych raději domů. Dokonce zde mají spoustu telefonů a seznam jejich

majitelů, ale ani mezi nimi žádný Erik Mühlheim nebyl. Ptal jsem se i na daňovém úřadu, ale tam mi sdělili, že jejich záznamy jsou důvěrné. S policií to šlo lépe. Našel jsem jednoho irského seržanta a ten mi toho muže slíbil za úplatu najít. Vím zatraceně dobře, kam mu ta úplata spadne. Do vlastní kapsy. Nicméně odešel a vrátil se s tím, že žádný Mühlheim zatím

Fantom Manhattanu

opletačky s policií neměl, ale jestli mi to pomůže, prý našel půl tuctu Múllerů. Imbecil.

Kousek odsud stojí na Long Isladu cirkus, a tak jsem zašel i tam. Další marný pokus. Zkoušel jsem to i ve zdejší obrovské nemocnici zvané Bellevue, ale v lékařských zprávách neměli jediný záznam o žádném tak nesmírně postiženém člověku, který by se u nich léčil. Nevěděl jsem, co dál.

Bydlím ve slušném hotýlku v tiché uličce za tím jejich velkým bulvárem. Jím zdejší příšerné dušené maso a piju odporné pivo. Spím na úzkém kavalci a upřímně si přeju, abych byl co nejdříve zpátky ve svém bytečku na Ile Saint Louis, v teple a pohodlí a tiskl se k tučné zadnici madame Dufourové. Tady se začíná ochlazovat a mně docházejí peníze. Chci se vrátit do své milované Paříže, do civilizovaného města, kde lidé chodí rozvázně, a neběhají jak splašení; kde drožky jezdí pomalu, a neřítí se jako zběsilé, a kde tramvaje nepředstavují nebezpečí ztráty života či končetiny.

A co horšího domníval jsem se, že umím alespoň pár slov z toho nechutného jazyka básníka Shakespeara. Vždyť jsem se stýkal s lordy, kteří jezdívali na dostihy do Auteuil a do Chantilly. Jenže tady všichni mluví nosem a strašně, strašně rychle.

Včera jsem si na bulváru všiml italské kavárny, kde podávají dobrou moka kávu a dokonce i víno. Sice ne z Bordeaux, samozřejmě, ale lepší než to močopudné yankeeské pivo. Ach, vidím tu kavárničku i teď, na druhé straně téhle životu nebezpečné ulice. Dám si na uklidnění nervů dobrou silnou kávu, pak se vrátím a koupím si zpáteční lodní lístek domů."

59

58

ŠTĚSTÍ CHOLLYHO BLOOMA

Bar u Louk,
Pátá Avenue u 28. ulice,
New York City, říjen 1906

"Tak vám povím, hoši, že dělat reportéra v nejrychlejším a nejrušnějším městě na světě člověku občas připadá jako nejlepší zaměstnání, co existuje. Jasně, všichni známe ty hodiny a dny, kdy si můžeme ušoupat nohy a nic z toho není, známe ty tipy, které k ničemu nevedou, odmítnutí interview, žádné zajímavosti. Nemám pravdu? Barney, můžeme tady ještě dostat rundu pív? Jo, občas se na radnici nevyvrbí ani žádný skandálek stejně jich tam moc nebývá, žádní slavní lidé se nerozvádí, v parku Grammercy se na úsvitu nenajde ani jedna mrtvola a život prostě ztrácí šťávu. Pak se vám honí hlavou: Co tady vůbec dělám, proč tady plýtvám časem? Možná jsem fakticky měl převzít ten tátův obchod s konfekcí. Tenhle pocit všichni známe.

Ale o to právě jde. Právě kvůli tomuhle je tahle práce lepší, než prodávat spodky a ponožky strejcům ve Zlámaný Lhotě. Najednou se totiž zničehonic něco stane, a pokud jste chytrí, vidíte, že máte parádní historku na dosah ruky. Tohle přesně se mi stalo včera. To vám musím říct. Díky, Barney.

63

Bylo to v ty kavárně. znáte to u Felliniho? Na rohu Broadwaye a Šestadvacátý. Blbej den. Většinu času jsem strávil honičkou za nějakýma novinkama o vraždách v Central Parku, ale nic z toho. Starostovi lidé vriskají na policajty, a ti nevědí nic nového, takže se nasírají a just člověku neřeknou nic, co stojí za otištění. Nemohl jsem se rozhodnout, jestli jít do redakce, abych jim sdělil, že nemám ani čtvrt sloupku textu, kterej by za něco stál, tak jsem radši zabrousil k Fellinimu a dal si proslulej zmrzlinovej pohár papá Felliniho. Zníte ho? Děsný spousty javorovýho sirupu. Postaví člověka na nohy.

Bylo tam narváno. Vlezu si do posledního boxu. Deset minut po mně přijde chlápek, co se tváří jak v posledním tažení. Rozhlídne se, vidí, že mám box sám pro sebe, a jde ke mně. Velice zdvořilej. Uklání se. Já kejvnu. Povídá něco v cizí řeči. Ukazuju na volnou židli. Sedne si a poručí si kafe. Jenže to neřekne normálně, ale vyslovuje to ,kchaféj. Číšník je Ital, takže tomu je to fuk. Napadá mě, že chlápek bude asi Francouz. Ptáte se proč? Prostě na Francouze vypadá. A tak, čistě ze zdvořilosti, ho pozdravím. Ve francouzštině.

Jestli umím francouzsky? A je rabín žid? No dobrá. umím jenom trochu. Atak mu říkám ,bon žúr, mesijé. Prostě se snažím bejt sympatáckej Newyorčan.

No a Frantík se v tu chvíli skoro zblázní. Vychrlí na mě děsnou rychlostí vodopád francouzskéjch slov. A je navíc rozrušenej. Skoro brečí. Šáhne do kapsy

Fantom Manhattanu

a vytahuje zapečetěný dopis, co vypadá strašně důležitě, s vopravdickým pečetním voskem a nějakou podpísou vzadu. Mává mi s ním před ksichtem. Pořád se snažím být na toho nešťastného turistu milej, ačkoli mám sto chutí zdlábnout zmrzlinu, hodit na stůl pár drobných a vypadnout. Nakonec si tedy pomyslim: Proč bys nezkusil tomu chlápku pomoci? Zjevně měl mnohem horší den, než ty a to vo něčem svědčí. Tak zavolám papá Felliniho a ptám se, jestli mluví francouzsky. Ani náhodou. Jedině italsky nebo ang

licky a anglicky ještě se sicilským přízvukem. Pak se zamyslím: Kdo by tady ve okolí mohl umět francouzsky?

Co byste dělali vy, pánové? Určitě byste pokrčili ramenama a vodkráčeli, co? A to byvám uniklo něco moc důležitýho. Jenže já jsem Cholly Bloom, chlápek se šestým smyslem. A co za podnik je jenom dva bloky vod Felliniho na rohu Šestadvacátý a Pátý? U Delmonica. A kdo šéfuje podniku u Delmonica? No přeci Charlie Delmonico. A vodkud pochází famílie Delmonicovejch? Fajn, sice ze Švýcarska, jenže tam mluvěj všema jazykama, a i když se Charlie narodil už ve Státech, říkám si, že trochu francouzsky umět bude.

A tak milýho Frantíka vytáhnú z kafírny a za deset minut stojíme před nejslavnějším restaurantem v celejch Spojenejch státech. Byli jste tam někdy, pánové? Ne? No, je to tam trochu jiný než tady. Leštčnej mahagon, švestkově modrej samet, masivní mosazný lampičky na stolech, důstojná elegance. A dost drahý. Dražší, než co si můžu dovolit. A najednou přichází sám Charlie D. osobně a je mu všechno jasný. Jenže to je právě známka špičkového majitele, chápete? Dokonalý chování dokonce i k pouličnímu povalečovi. Klaní se a ptá se nás, jakým způsobem by nám mohl pomoci. Já vysvětluju, jak jsem narazil na tohohle Frantíka vodněkud z Paříže, a že voň má zásadní problém s nějakým dopisem, ale já že mu vůbec nerozumím.

No a pan D. se teda zdvořile Francouze na cosi ptá francouzsky a chlápek je zas ve svém živlu, drmolí jak kulomet a vytasí dopis. Nerozumím ani ň, a tak se rozhlížím. Pět stolů vod nás sedí Milionovej Gates a pročítá si jídelní lístek od datumu k podpisu šéfkuchaře. Těsně za ním je Diamantovej Jim Brady a večerí s Lilian Russelovou, která má výstřih, že by se v něm ztratil i zaoceánskej parník. Mimochodem, víte, jak Diamantovej Jim jí? Já jsem vo tom už slyšel, ale nikdy jsem tomu nevěřil a včera večer jsem to viděl na vlastní voči. Nejdřív se usadí do židle, vodměří si přesně pět palců ne víc a ne míň

64

65

mezi břichem a vokrajem stolu. Pak se úplně přestane hejhat a jenom se cpe, dokud se mu břicho nedotkne toho vokraje.

V tom vokamžiku Charlie D. skončil. Vysvětluje mi, že Frantík je mesijé Armand Dufour, pařížskej právník, kterej do New tbrku přijel za životně důležitým posláním. Má doručit dopis od nějaký umírající ženy jistýmu pánovi Eriku Muhlheimovi, kterej možná bydlí v New Yorku a možná taky ne. Zkoušel to ulici po ulici, ale k ničemu to nevedlo. V tu chvíli ho nejsem schopnej k ničemu dovést ani já. Vo nikom takovýho jména sem nikdy neslyšel.

Jenže Charlie si hladí fousy, jak urputně přemejšlí, a pak se na mě vobrací:

"Pane Bloome, ptám se zcela vážně, slyšel jste někdy o E. M. Corporation?"

Teď bych se chtěl zeptat já vás je papež katolík? No samozřejmě, že jsem vo ní slyšel. Neuvěřitelně bohatá společnost, úžasně mocná a naprosto utajená. Má víc akcií a víc výnosů na burze než kdokoli jinej, vyjma snad jenom J. Pierponta Morgana, a že neznám nikoho bohatšího, než je J. P. Takže, ať to nezamluvíme, odpovídám: Jistě, mají sídlo v mrakodrapu E. M. Tower na Park Row."

"Přesně tak," říká pan D. "No, je dost dobře možné, že ta nesmírně samotářská osoba, která řídí korporaci E. M., může být zrovna pan Muhlheim." A když člověk typu Charlieho Delmonica řekne ,může být, vemte jed, že něco zaslechl, ale že z něj víc nedostanete. Za dvě minutky stojíme venku na ulici, já zastavím projíždějící drožku a už si to drandíme do centra směrem k Park Row.

Chápete teď, hoši, proč může být práce novináře ten nejlepší kšeft v NewYorku? Začínám s pokusem pomoci Frantíkovi s jeho problémkem, a v tu ránu narazím na možnost spatřit nejsamotářštějšího poustevníka z celýho New Yorku, pana Neviditelného osobně. Myslite, že jsem se k němu dostal? Objednejte mi ještě pintu tohohle zlatavýho moku a já vám to povím.

Přijíždíme do Park Glose a odbočujeme k mrakodrapu. Jestli je vysokej? Jo. Je obrovitej a tou svou věžičkou fakt skoro propichuje mraky. Všechny kanceláře

Fantom Manhattanu

jsou zavřeny, takže žádný okno nesvítí, ale dole je osvětlená dvorana s recepcí a vrátným. A tak zazvoním. Vrátnej se přijde vyptávat, co chcem. Vysvětluju mu to. Pustí nás dovnitř a volá někomu domácím telefonem. Zřejmě musej mít vevnitř interní linku, protože se nespojuje s žádnou centrálou. Pak s někým mluví a poslouchá. A potom mi povídá, ať mu dopis nechám, že ho doručí. Já mu samozřejmě na takovou průhlednou fintu neskočím. Povězte tomu džentlmenovi nahoře, říkám mu, že mesijé Dufour urazil dlouhatánskou štreku z Paříže a má pověření doručit dopis osobně. Vrátnej se pokouší my slova přetlumočit do telefonu, a pak mi podává sluchátko. Nějaký hlas se ptá: Kdo je tam? Já říkám: Charles Bloom, ctihodnej občan. A hlas se ptá: Kvůli čemu jste zde? Rozhodně nehodlám prozradit tajemnému hlasu, že jsem vod Hearsta. Mockrát jsem zjistil, že když se takhle někde představíte, máte jistý vykopnutí ze dveří. A tak odpovídám, že jsem newyorský partner právnícký firmy Dufour a spol. z Paříže. „A kvůli čemu jste zde, pane Bloome?“ ptá se hlas a zní, jako kdyby vycházel z hlubin bankovního trezoru. A tak znovu vopakuju, že máme osobně doručit navýsost důležitěj dopis do rukou pana Erika Muhlheima. „Na této adrese nikdo toho jména nebydlí,“ říká hlas. „Ale když necháte dopis u vrátného, mohu vám zaručit, že svého adresáta najde.“ Pochopitelně mu na žádnéj takovej špek neskočím. Lže. Je dost možný, že zrovna mluvím s panem Neviditelným osobně. A tak to zkouším s trikem. „Povězte panu Muhlheimovi,“ říkám, „že ten dopis je od.“ „Madame Girýové,“ doplňuje mě právník. „Madame Girýové,“ opakuju do telefonu. „Počkejte.“ Hlas se odmlčí. Čekáme. Pak se ve sluchátku ozve. „Vyjeďte výtahem do 39. patra.“

67

66

Neváháme ani vteřinu. Pánové, stáli jste někdy devětatřicet pater nad zemí? Ne? Tak to je teda zážitek. Jedete zavření v kleci, všude kolem vrčí nějaký motory, a vy letíte do oblak. A houpe se to. Nakonec ta klec zastaví. Tak odsunu dvířka a vystoupíme. Čeká tam na nás chlap. Ten hlas z telefonu. „Jsem Darius,“ říká. „Pojďte za mnou.“

Vede nás do dlouhý místnosti s táflováním na stěnách a jednacím stolem vykládaným stříbrem. Očividně to je místo, kde se uzavírají smlouvy, likvidujou protivníci a vydělávají miliony. Zasedací síň je elegantní, zařízená ve starosvětským stylu. Na stěnách visí obrazy a já si všímám jednoho na vzdáleným konci místnosti, kterej visí vejš než ostatní. Na obraze je usměvavej chlap v klobouku se širokou krempou, s knírkem a krajkovým límcem. „Smím vidět ten dopis?“ ptá se Darius a upírá na mě pohled jako kobra, která si měří ondatru, jestli jí bude stačit k vobědu. Oukej, nikdy jsem kobru ani ondatru neviděl, ale umím si to představit. Kývám na Dufoura a on pokládá dopis na leštěnej stůl mezi sebe a Daria. Na tom chlápku je něco divnýho, z čeho se mi ježí všechny chlupy. Je celej v černým: má černej redingot, bílou košili, černou vázanku. Obličej má stejně bílej jako košili, úzkej a vyzáblej. Má černý vlasy a ještě černější oči, který se blýskají, ale nemrkají. Řekl jsem kobra? Jo, kobra je dobrý přirovnání.

A teď poslouchajte, pánové, protože to bude důležitý. Cejtím potřebu zapálit si, a tak škrtám sirkou. Chyba, chybněj krok. Když sirka prskne, Darius na mě vmžiku vystartuje tak rychle, jako když vytáhnete nůž z pochvy. „Žádný otevřený oheň, prosím,“ vyštěkne. „Uhaste laskavě i tu cigaretu.“ Pořád stojím na konci dlouhýho stolu, kousek od dveří v koutě. Za mnou je u stěny takovej ten půlměsícovej stolek se stříbrnou miskou. Jdu k ní, abych típl cigáro. Za stříbrnou miskou je o stěnu opřenej obrovitej stříbrnej podnos. Přesně ve chvíli, kdy típám cigaretu, do toho tácu mrknu; je jak zrcadlo. A zírám, že ta olejomalba s usměvavým chlápkiem se nějak promě

nila. Postava tam je, klobouk se širokou krempou taky. Jenže pod tím kloboukem vidím zjev, kterej by vyděsil i otrlýho námořníka. Pod kloboukem je totiž jakási maska zakrývající tři čtvrtiny místa, kde by člověk čekal obličej. vyčnívají zpod ní jenom ústa zkrivený do šklebu. A nad maskou se blejskají voči, co se do mě zarejvají jako jehly. vykřiknu strachem a votočím se. Ukážu na vobraz na stěně. „Kdo je to, sakra?“ ječím. „Smějící se kavalír od Franse Halse,“ odvěti klidně Darius. „Nikoli originál, obávám se, ten je v Londýně, ale velmi dobrá kopie.“ Má pravdu. Smějící se chlap je zpátky knírek, krajky, všechno. Ale já nejsem blázen. Víím, co jsem viděl. Jenže Darius šáhne po dopisu a říká: „Máte mé ujištění, že do hodiny bude tento dopis doručen panu Muhlheimovi.“ Pak řekne to

Fantom Manhattanu

samý francouzsky Dufourovi. Právník přikyvuje. Pokud je spokojenější voň, já už nemůžu dělat nic. Obracíme se ke dveřím. Než udělám krok přes práh, Darius se ptá: "Mimochodem, pane Bloome, ze kterých jste novin?" Hlas mu zní ostře jako žiletka. "New York American," koktám. Pak vyrazíme ven. Zpátky na ulici, do drožky, a hurá na Broadway. Vysazuju Frantíka, kde potřebuje, a mířím do redakce. Mám článek, ne?

Chyba. Noční redaktor na mě čumí a šklebí se: "Cholly, ses vožralej." "Cože jsem?" protahuju výhružně. "Nevypil jsem ani kapku," ohradím se. Vyprávím mu své příhody z toho večera. Vod začátku do konce. Dobřej příběh, co? Jenže voň to nebere. "Oukej," kývá. "Potkal ses s francouzským právníkem, co měl někam doručit dopis, a pomohls mu přitom. Skvělá věc. Jenže to je všechno. Právě mi totiž volal předseda korporace E. M., jistý pan Darius. Prohlásil, že ses u něho večer stavil a předal mu osobně dopis. Ale potom jsi prý začal bláznit a vykřikovat cosi o strašidlech na stěnách. Je ti prý za dopis vděčný, ale vyhrožuje mi soudem, jestli začneš házet špinu na jeho podnik. Mimochodem, chlupatý právě chytli toho vraha

68

69

5

DARIÚV TRANS

z Central Parku. Přistihli ho při činu. Zajdi tam a mrkni se na to."

A tak jsem neotiskl ani jedno jediný slovo. Ale povídám vám, pánové, já nejsem cvok a nebyl jsem opilej. Fakticky jsem ten vobličej viděl. Rozumíte?! Právě chlastáte s jediným chlápkem z New Yorku, kterej doopravdy viděl Fantoma Manhattanu!"

70

Hašišové doupě,
Lower East Šidě, Manhattan,
New York City, listopad 1906

"Cítím, jak do mne vstupuje dým, měkký, opojný dým. Za zavřenýma očima dokážu opustit tuto ošumělou, vyčpělou díru a odejít branami vjemů do království Boha, kterému sloužím.

Dým řídne. objevuje se dlouhá chodba dlážděná a obložená ryzím zlatem. Ach, to potěšení ze zlata! Je krásné se ho dotýkat, hladit chladný povrch, vnímat ten lesk, mít ho u sebe. A přinést ho na oltář Jemu, bohu zlata, jedinému pravému božstvu.

Od dob života na Berberském pobřeží, kde jsem Ho poprvé našel, jsem se já, ubohý chlapec zneužívaný muži, pozvedl k vyššímu poslání a od těch dob hledám stále více zlata, které bych Mu mohl obětovat, a hledám dým, který mě vynese do jeho přítomnosti.

Kráčím vpřed do obrovské zlaté komnaty, kde hřmí taviči pece a zlaté proudy volně a nekonečně plynou z jejich chřtánů. Dýmu přibývá, dým z pecí se mísí s dýmem v mých ústech, hrdle, krvi, mozku. A z toho dýmu ke mně promluví On. Vyslechne mě, poradí mi a povede mé kroky a jako vždy bude mít pravdu. Už je zde, cítím Jeho přítomnost. Mistře,

73

velký bože Mamonu, klečím zde před tebou. Sloužil jsem ti v uplynulých letech tak dobře, jak jsem jen dokázal, a k tvému trůnu jsem přivedl i svého pozemského zaměstnavatele a veškeré jeho nesmírné bohatství. Pokorně tě prosím, vyslechni mne, protože potřebuji tvou radu a pomoc."

"Slyším tě, služebníku. Jaké máš potíže?"

"Ten muž, kterému sloužím zde, dole. vstoupilo do něj něco. nedokážu to zcela pochopit."

"Pokračuj, vysvětli mi to."

"Odjakživa, co ho znám, od okamžiku, kdy jsem poprvé spočinul pohledem na jeho příšerném obličejí, měl pouze jednu vášň. A tu jsem v něm podporoval a povzbuzoval v každé chvíli. Ve světě, který vnímá jednoznačně jako nepřátelský vůči své osobě, chtěl odjakživa uspět. A já jsem to byl, kdo nasměroval tuto jeho posedlost k vydělávání stále většího množství peněz a tak ho přivedl k tvému trůnu. Není tomu tak?"

"Vedl sis skvěle, služebníku. Jeho bohatství se každým dnem zvyšuje a tys zajistil, že je obětováno na můj oltář."

"Jenže v poslední době, Mistře, ho stále více přepadá jiná posedlost. Plýtvá

Fantom Manhattanu

nejen časem, ale co horšího, co mnohem horšího. plýtvá i penězi. Myslí jen na operu. Ovšem z opery žádný zisk neplyne."

"To vím. Neplodná, bezvýznamná záležitost. Kolik svého bohatství již této modle obětoval?"

"Prozatím jen nepatrný zlomek. Já se však obávám, že se odvrací od poslání rozšiřovat tvou říši zlata."

"Chce snad upustit od vydělávání peněz?"

"Právě naopak. V tomto ohledu je situace stále stejná. Má originální nápady, vypracovává skvělé projekty, uplatňuje své neobyčejné nadání, které mi občas připadá jako jasnovidectví, všemi těmito vlastnostmi stále oplývá. Já stále předsedám všem schůzím v zasedací síni. Jsem to já, kdo řídí obrovské transakce, získává vliv v nových firmách a budu stále větší finanční říši. Jsem to já, kdo likviduje slabé a bezmocné a libuje si v jejich zoufalých prosbách."

Jsem to já, kdo zvedá nájemné obyvatelům nejchudších čtvrtí, kdo dává příkazy k demolicím domů a škol, aby se mohly stavět továrny a nákladová nádraží. Jsem to já, kdo podplácí a korumpuje městské úředníky, abych si zajistil jejich užitečnost. Jsem to já, kdo podepisuje příkazy k nákupu obrovských podílů a balíků akcií v rozvíjejících se průmyslových odvětvích po celé zemi. Ale všechny instrukce mi udílí vždycky on, celou kampaň naplánuje on, veškeré mé kroky a slova jsou vedeny jím osobně."

"A jeho dobrý úsudek ho snad začíná opouštět?"

"Ne, Pane. Jedná stále bezchybně jako vždy. Burziáni sledují jeho smělé počiny a předvídavost s otevřenými ústy, byť se domnívají, že za vším stojím já."

"V čem tedy tkívá tvůj problém, služebníku?"

"Začínám přemítat, můj Pane, zda nenadešel vhodný okamžik k jeho odchodu, k mému nástupnictví."

"Služebníku, vedl sis skvěle, ale to jen proto, že ses naslouchal mým radám. Ano, jsi talentovaný, o tom nepochybuji, a zachováš mi věrnost. Jenže Erik Mühlheim je mnohem významnější. V problematice zlata narazíš na skutečného génia jen velmi zřídka. A on geniální je. A ještě mnohem víc. Je veden nenávistí. Já ho tvým prostřednictvím ovládám, není pouze géniem hromadícím bohatství, ale je též hluchý k výčitkám svědomí, k jakýmkoli zásadám, ke slitování, k útrpnosti, soucitu, a co je nejdůležitější je jako ty imunní proti lidské lásce. Představuje pro mne ideální lidský nástroj. Jednoho dne skutečně nadejde doba, kdy ti přikážu ukončit jeho život. Abys po něm mohl dědit, samozřejmě. Kdysi jsem užíval všechno bohatství světa a jednou ho odkáži tobě, představiteli americké říše finančníků. Zradil jsem tě někdy?"

"Nikdy, Pane."

"A zradils někdy ty mě?"

"Nikdy, Pane."

"Nechť je tomu tak i nadále. Chvilí ještě budeme pokračovat. Pověz mi teď víc o té jeho nové posedlosti a jejích příčinách."

75

74

"Police jeho knihovny vždy zaplňovala operní literatura. Jakmile jsem však zařídil, aby nikdy nedostal v Metropolitní soukromou ložnici zakrytou závěsy, které by skryly jeho obličej, zdálo se, že ztrácí zájem. Jenže nyní investoval miliony do konkurenční opery."

"Prozatím se mu vždy dařilo své investice zmnožit. Několikanásobně."

"Ano, ale tento podnik bude zcela jistě ztrátový, byť se ztráty budou pohybovat pod hranicí jednoho procenta jeho majetku. Jenže se stalo i něco jiného. Změnily se jeho nálady."

"Proč?"

Já nevím, Pane. Víím jen to, že vše začalo doručením záhadného dopisu z Paříže. Kdysi tam bydlel."

"Pověz mi o tom."

"Přijeli dva muži. Šupácký novinář z jednoho newyorského plátku, ale ten dělal jen průvodce. Ten druhý byl francouzský právník. Měl s sebou dopis. Klidně bych ho otevřel, ale Mühlheim mě sledoval. Když se odporoučeli, sešel dolů a dopis mi vzal. Posadil se a četl ho u stolu v zasedací síni. Já jsem předstíral, že odcházím, ale sledoval jsem ho škvírou ve dveřích. Když vstal od stolu, jako by se celý proměnil."

"A od té doby se stalo co?"

"Předtím byl prostě jen tichým společníkem muže jménem Hammerstein, stavitele a

Fantom Manhattanu

hlavního organizátora výstavby budovy nové opery. Hammerstein je bohatý, ale s ním se nemůže vůbec rovnat. Pouze Mühlheim má zásluhu na tom, že celý projekt bude doveden do konce.

Ovšem po obdržení toho dopisu se do stavby zapojil ještě v mnohem větším rozsahu. Dokonce už vyslal Hammersteina do Paříže s hromadou peněz, aby přesvědčil slavnou operní pěvkyni Nelii Melbovou k příjezdu do New Yorku a k vystoupení v novém roce. Nyní vyslal do Paříže další spěšnou zprávu, aby Hammerstein zajistil účast i druhé operní primadony, francouzské operní divy Christiny de Chagny.

Zabývá se uměleckou činností a změnil program slavnostního otevření. Místo Belliniho opery se bude hrát něco jiného ve změněném obsazení. Hlavně však téměř každou noc tráví urputným psaním."

"Psaním čeho?"

"Hudby, Pane. Slyším ho v podkrovním bytě nad sebou. Každé ráno tam přibývají nové partitury. V hluboké noci slyším zvuk varhan, které si nechal instalovat ve svém salonu. Já nemám hudební sluch, takže mi to nic neříká, hudba mi připadá jako změt nesmyslných zvuků. Ale on tam nahoře skládá nějaké dílo a já jsem přesvědčen, že jde o jeho vlastní operu. Právě včera poslal expresní balíček na východní pobřeží, aby to, co napsal, mohlo co nejrychleji odejít do Paříže. Co mám dělat?"

"Zní to sice trochu šíleně, služebníku, ale připadá mi to celkem neškodné.

Investoval už do té nešťastné opery další peníze?"

"Ne, Pane, ale obávám se o své dědictví. Před dávným časem mi přísahal, že pokud se mu něco stane, zdědím po něm veškerý jeho majetek, stamiliony dolarů, a tak je budu moci obětovat na tvůj oltář. Nyní se obávám, že změnil názor. Mohlo by se stát, že všechno odkáže nějaké nadaci zaměřené na rozvoj té jeho nešťastné, prokleté opery."

"Bláhový služebníku. Jsi jeho adoptivní syn, jeho dědic, jeho následovník, jediný člověk, který po něm může převzít říši zlata a moci. Copak ti to neslíbil? Tedy, přesněji řečeno, copak jsem ti to neslíbil já? A copak já mohu být oklamán?"

"Ne, Pane, ty jsi ten nejvyšší, jediný Bůh."

"Tak se uklidni. A dobře mě teď poslouvej. Tohle nebude rada, ale přímý rozkaz. Pokud si někdy povšimneš něčeho, co skutečně ohrožuje tvé dědictví, pokud bys neměl získat vše, co Mühlheim má jeho peníze, zlato, moc a říši pak tu hrozbu bez milosti a bez meškání zlikviduj. Vyjádřil jsem se jasně?"

"Dokonale, můj Pane. A děkuji ti. Vyplním tvé rozkazy."

76

77

SLOUPEK GAYLORDA SPRIGGSE

Operní kritika, New York Times, listopad 1906

"Přináším dobré zprávy všem milovníkům opery z New "York City a okolí naší slavné metropole. Vypukla válka.

Ne, nejde o pokračování té španělskoamerické, v níž se náš prezident Teddy Roosevelt před lety u Saň Juan Hillu tolik vyznamenal, ale o válku ve světě opery. A proč je taková válka dobrou zprávou? Protože místo šiků vojáků se šikují nejlepší hlasy existující na této planetě. Místo munice se bude bojovat penězi částkami tak vysokými, že se o nich většina z nás nikdy ani nesnilo a výhody z války poplynou pouze milovníkům té nejlepší opery.

Dovolte mi však řečeno slovy bílé královny z Alenky v říši divů; a newyorská opera začíná skutečně něčím připomínat nedávno publikovanou fantazii Lewise Carrolla začít na začátku. Oddaní stoupenci opery vědí, že v říjnu 1883 otevřela Metropolitní opera své brány slavnostním představením Gounodova Fausta, čímž uvedla New "York do velkého světa umění po bok Covent Garden a La Scaly.

81

Proč se však vůbec tak nádherná budova pro operu s více než 3 700 místy což ji řadí mezi největší na světě otvírala? Jednoduše proto, že když se uražená pýcha zkombinuje s penězi, vzniká mocný svazek. Nejbohatší a nejvýznamnější představitelé nové aristokracie z tohoto města byli hluboce pobouřeni, že si nemohou předplatit soukromé a stále lóže v původní budově Hudební akademie na 14. ulici nyní již neexistující.

Atak se sdužili, vytvořili klub, sáhli hluboko do kapsy a nyní si pravidelně užívají své milované opery při zachování stylu a pohodlí, na něž jsou lidé ze

Fantom Manhattanu

seznamu .horních čtyř set paní Astorové běžně zvyklí. A jakou slávu nám Metropolitní za ta léta přinesla a přináší i dnes pod osvěceným vedením pana Heinricha Conreida! Cože jsem to však napsal v úvodu? ,Válka? Ano, přesně tak. Na obzoru se totiž objevuje nový bůh války, aby Metropolitní zdrtil celou galaxii velkých jmen, nad nimiž se nám tají dech.

Oscar Hammerstein, tabákový magnát, architekt a stavitel, se již jednou neúspěšně pokoušel otevřít vlastní operu, ale dílo se mu podařilo až nyní, při dokončení bohatě zdobené Manhattanské opery na Západní 34. ulici. Pravda, je menší, ale luxusním vybavením, pohodlnými sedadly a vynikající akustikou se stává významným rivalem Metropolitní staví kvalitu nad kvantitu. Ovšem od koho se nám té kvality dostane? Vězte, že od nikoho menšího než od madam Nellie Melbové osobně.

Ano, to je první dobrá zpráva z války dvou oper. Madam Melbová, která vždy rozhodně odmítala překonat Atlantik, se konečně rozhodla přijet a vystupovat za honorář dosahující hvězdných výšin. Můj navýsost spolehlivý zdroj z Paříže ale tvrdí, že za tím vším vězí ještě něco.

Pan Hammerstein zasvětil celý uplynulý měsíc přemlouvání oné australské divy v jejím apartmá hotelu Garniers Grand. Hotel postavil tentýž geniální architekt, který vybudoval i budovu Pařížské opery, v níž madam Melbová tak často vystupovala. Nejprve jeho nabídku odmítla. A považte, slíbil jí 1 500

dolarů za jediný večer! Stále odmítala. Křičel na ni klíčovou dírkou do koupelny a honorář ještě zvýšil. Na 2 500 dolarů za večer. Neuvěřitelné. Pak se dostal na tři tisíce za jediný večer v divadle, kde sboristky dostávají patnáct dolarů týdně nebo tři dolary za vystoupení.

Nakonec vtrhl do jejího soukromého salonku v Grandu a začal rozhazovat po podlaze tisícifrankové bankovky. Pokračoval přes všechny její protesty, a pak se vyřítil ven. Když madam Melbová nakonec všechny peníze spočetla, zjistila, že jí na perském koberci zanechal sto tisíc francouzských franků, což je dvacet tisíc dolarů. Podle mých informací jsou tyto peníze nyní uloženy u Rotschildů v Rue Lafitte obrana madam Nellie jimi byla samozřejmě prolomena. S plavbou přes oceán nakonec souhlasila. Koneckonců, kdysi byla manželkou australského farmáře, a tak určitě umí poznat zlaté rouno.

Kdyby to, co jsem vám popsal, bylo všechno, určitě by to bohatě stačilo ke způsobení několika infarktů na Broadwayi a v Devětatřicáté ulici, kde vládne neotřesitelnou mocí pan Conreid. Jenže naše povídání nekončí. Pan Hammerstein totiž jako dalšího v pořadí nepozval nikoho menšího než Alessandra Ganciho, jediného možného rivala nesmrtelného Enrica Carusa. Signor Ganci má zpívat 3. prosince při slavnostním otevření tenorový part. Kromě něho nám slavnostní menu nabízí další velká jména, jako jsou Amadeo Bassi a Carles Dalmares, barytonisté Mario Ancona a Maurice Renaud a další sopranistka Emma Calvová.

To vše by opět stačilo k naprostému pozdvižení v celém New Yorku. Jenže v zásobě jsou ještě další překvapení. Bystré uši a ostré jazyky už nějakou dobu tvrdí, že dokonce ani bohatství pana Hammersteina by nestačilo na tak neuvěřitelně extravagantní záležitost. Proslýchá se, že za tím vším musí stát nějaký utajený Krésus, který všechno řídí, tahá za nitky a zcela jednoznačně platí účty. Jenže kdo je tím neviditelný mecenášem, tím fantomem Manhattanu? Ať je to kdokoli, nyní už jistě v poku

83

82

šech rozmazlit diváky překročil míru. Existuje totiž jedno jméno, které na slavnou Nellii Melbovou působí jako rudý šátek na býka. Jde o její jedinou soupeřku, mladší a nesmírně krásnou francouzskou aristokratku Christinu de Chagny, v Itálii známou pod přízviskem La Divina.

Cože? Slyším vás snad naříkat a zoufat si, proč dotyčná madam nepřijede také? Ale ona přijede! A v tom právě spočívá celá záhada. Dvojnásobná záhada.

První záhadou je, že La Divina, podobně jako madam Melbová, vždycky odmítala přelout Atlantik, protože podle ní tak dlouhá cesta zabere spoustu času a je nepříjemná. Z tohoto důvodu nebyla Metropolitní ani jednou poctěna návštěvou žádné z obou pěvkyní. Jenže zatímco madam Melbovou jednoznačně zlákala astronomická suma, kterou jí pan Hammerstein doslova složil k nohám, komtesa de Chagny je proslulá naprostou imunitou vůči lesku zlata a množství peněz, ať je jakékoli.

Pokud australskou dámu přesvědčila záplava dolarů, jaký byl argument, který přesvědčil francouzskou aristokratku? Ten prostě neznáme alespoň prozatím.

Fantom Manhattanu

Druhá záhada se týká náhlé změny v programu nové Manhattanské opery. Pan Hammerstein před odjezdem do Paříže, kde uspořádal doslova hon na nejúchvatnější světové operní pěvkyně, oznámil, že otevření nové opery slavnostně zahájí 3. prosince Belliniho IPuritani.

Již začaly práce na výrobě kulís a tiskárna dostala text programů. Ale nyní jsem se došlechl, že záhadný mecenáš trvá na změně. IPuritani nebudou. Namísto nich Manhattanská opera slavnostně zahájí představením zcela nové opery, složené neznámým a dokonce anonymním skladatelem. To je naprosto neslýchané a nesmírně riskantní. Zároveň však navýsost úžasné.

Která ze dvou operních primadon zazáří jako hvězda v hlavní roli onoho nového díla? Obě zároveň přece zpívat nemohou. Která vstoupí na jeviště jako první? Která bude zpívat s Goncim pod taktovkou další slavné osobnosti, dirigenta

Cleofonta Campaniniho? Obě určitě ne. A jak si Metropolitní poradí s protiútokem namířeným proti její Salome, kterou zahájí sezónu? Jaký je vůbec název onoho nového, nikdy nehraného díla, na němž Manhattanská tak trvá? Skončí premiéra fiaskem?

V New Yorku je dostatek hotelů nejlepší kvality, aby dvě primadony nemusely bydlet pod jednou střechou, ale co zaoceánské parníky? Francie má dvě vynikající plavidla La Savoie a La Lorraine. Každé zřejmě tedy poveze jednu divu. Ach, milovníci opery, jaká nás čeká krásná zima!"

85

84

1

VYUČOVACÍ HODINA PIERRA DE CHAGNY

Zaoceánský parník Lorraine, na dohled od Long Islandu, 28. listopadu

"Tak co máme mít dneska, Pierre? Myslím, že latinu."

"Ach, opravdu, otče Josefe? Brzy už ale budeme vjíždět do newyorského přístavu.

Kapitán to povídal mamince u snídaně."

Jenže zatím stále míjíme Long Island a to je pusté pobřeží. Nevidíš nic než mlhu a skaliska. Máme ideální příležitost ukrátit si dlouhou chvíli Caesarovými spisy. Otevři si učebnici, kde jsme přestali."

Je to důležité, otče Josefe?"

"Ano, jistěže je."

"Ale proč by měla být důležitá Caesarova invaze do Anglie?"

"Kdybys byl římský legionář, který míří do neznámé země plné primitivních barbarů, určitě bys ji za důležitou považoval. A kdybys byl starověký Brit a viděl bys pochodoval po pláži římské vojáky, také by ti připadala důležitá."

Jenže já nejsem římský voják a už vůbec ne starověký Brit. Já jsem moderní Francouz."

"Kterému se s pomocí boží snažím poskytnout dobré vzdělání, na dostatečné akademické i morální výši. Takže Ca

89

esarova první invaze na ostrov, který znal pouze pod jménem Britannia. Začni čist odshora."

"Accidit ut eadem nocte luna esset plena."

"Dobře. Překládej."

"Padá. nocte znamená noc. nadchází noc?"

"Ne. Noc nenadchází. Noc už nadešla. On přece zvedal oči k obloze. A ,accidit znamená ,přihodilo se nebo ,stalo se. Začni znovu."

"Stalo se to v noci, když. ehm. byl měsíc v úplňku?"

"Přesně tak. Ted to přelož do lepší angličtiny."

"Přihodilo se to té noci, kdy svítil měsíc v úplňku."

"To tedy ano. S Caesarem máš štěstí. Byl to voják a psal jednoduchou a jednoznačnou vojenskou mluvou. Až se dostaneme k Ovidiovi, Horatiovi, Juvenalovi a Vergiliovi, to budou, panečku, opravdové oříšky. A proč užívá tvaru ,esset, a ne ,erat?"

"Je to konjunktiv?"

"Výborně. Prvek pochybnosti. Možná to nemusel být úplňk, ale náhodou byl. Proto tedy konjunktiv. S tím úplňkem měl štěstí."

"A proč, otče Josefe?"

"Protože, milý chlapče, podnikal nájezd na cizí zemi potmě. A tenkrát neexistovaly silné svítidla. Ani majáky, které by tě varovaly před skalisky.

Potřeboval najít plochou, oblázkovou pláž mezi útesy. A měsíční svit mu pomáhal."

"Obsadil také Irsko?"

"Ne. Starověká Hibernia zůstala nepokořená po dalších dvě stě let, ještě dlouho poté, co nám svatý Patrik přinesl křesťanství. A pak nás nepřepadli Římané, ale Britové. Jenže ty jsi pěkně prohnáný snažíš se odvrátit mou pozornost od Caesara."

"A nemohli bychom mluvit o Irsku, otče Josefe? Procestoval jsem většinu Evropy, ale v Irsku jsem nikdy nebyl."

"Proč vlastně ne? Caesar může přistát ve své zátoce Pevensey zítra. Co bys tedy chtěl vědět?"

"Pocházíte z bohaté rodiny? Měli vaši rodiče krásný dům a spoustu pozemků jako moji?"

"To tedy vskutku neměli. U nás totiž většinu velkých panství vlastní Angličané nebo Irové anglického původu. Jenže původ rodu Kilfoyleů spadá ještě do dob před dobytím Irska Angličany. A mí rodiče byli jen chudí farmáři."

"A je většina Irů chudých?"

"No, lidé žijící na venkově se určitě nerodí se stříbrnou lžičkou v puse."

Většinou jsou to drobní pachtýři, kteří se těžce protloukají a žijí z toho, co sami vypěstují. I má rodina patřila k těm chudším. Pocházím z malé zemědělské usedlosti nedaleko města Mullingar. Můj otec oral pole od slunce východu do slunce západu. Bylo nás devět sourozenců. Já jsem byl druhorozený syn. Živili jsme se většinou bramborami s mlékem od našich dvou krav a řepou, kterou jsme si vypěstovali na poli."

"Ale dostalo se vám vzdělání, otče Josefe?"

"Samozřejmě, ano. Irsko možná je chudá země, ale oplývá světcí a učiteli, básníky a vojáky a nyní i několika duchovními. Irové se však velmi zajímají o lásku k Bohu a o vzdělání přesně v tomto pořadí. Všichni jsme tedy chodili do vesnické školy vedené duchovními otci. Byla od nás vzdálená tři míle a my neměli boty. Celou cestu jsme chodili bosí, tam i zpátky. V létě jsme pak až do tmy pomáhali tatínkovi na poli, a o sobotách a nedělích také. Pak jsme psali při světle jediné svíčky domácí úkoly a ukládali se ke spánku pět na jednu postel a čtyři nejmenší do postele k rodičům."

"Mon Dieu, vy jste neměli deset pokojů?"

"Víš, mladíku, tvůj pokoj na zámku je větší než celá naše chalupa. Máš víc štěstí, než si myslíš."

"To jste od těch dob urazil dlouhou cestu, otče Josefe."

"Ach, ano. A každý den přemítám, proč mě Pán tak obdaroval."

"Získal jste tedy vzdělání."

"Ano. A dobré. Vedli nás k němu kombinací trpělivosti, lásky a rákosky. Čtení a psaní, počty a latina, dějepis, zeměpisu málo,

90

91

protože svatí otcové nikdy nikam necestovali a předpokládalo se, že ani my cestovat nebudeme."

"A proč jste se rozhodl stát se duchovním, otče Josefe?"

"No, protože před zahájením vyučování jsme mívali každý den bohoslužby a o nedělích jsme chodili pochopitelně celá rodina do kostela. Stal jsem se ministrantem a něco z těch mší ve mně zůstalo. Zvykl jsem si dívat se na tu velkou postavu ze dřeva nad oltářem a říkal jsem si, že když On pro mne tolik udělal, tak že bych i já snad mohl sloužit Jemu, jak nejlépe dovedu. Ve škole mi učení šlo dobře, a když jsem měl se školou skončit, zeptal jsem se, jestli mám nějakou šanci studovat na kněze."

Víš, věděl jsem, že farmu jednoho dne zdědí můj starší bratr, a že když odejdu, budou mít doma o krk míň. A měl jsem štěstí. Poslali mě do Mullingar na pohovor, s dobrozdáním od otce Gabriela ze školy, a nakonec mě přijali do semináře v Kildare. Mnoho mil od domova. To bylo největší dobrodružství."

"Ale nyní s námi bydlíte v Paříži a Londýně, a doprovázíte nás i do Sankt Petěrburgu a Berlína."

"Ano, ale to je nyní. Když mi bylo patnáct, tak mi cesta dostavníkem do Kildare připadala jako ohromné dobrodružství. Musel jsem udělat zkoušky a přijali mne. Pak jsem několik let studoval, než nadešel čas mého vysvěcení. V mém ročníku nás dostudovalo několik, a tak přijel sám kardinál z Dublinu a vysvětil nás najednou. Po skončení studií jsem chtěl strávit zbytek života jako prostý

duchovní na farnosti někde na západě, třeba v Connaughtu. Takovou nabídku bych býval s radostí přijal. Jenže mě povolali zpět k řediteli školy. Seděl u něho muž, kterého jsem neznal. Ukázalo se, že je to biskup Delaney z Clontarfu a že potřebuje osobního tajemníka. Řekli mi, že mám hezky čitelný rukopis, a zeptali se mě, jestli bych takové místo bral. Tedy. připadalo mi to příliš krásné, než aby to byla pravda. Bylo mi jednadvacet a oni mě zvali do biskupova paláce na místo sekretáře muže odpovědného za celou diecézi.

A tak jsem tedy nastoupil u biskupa Delaneyho, hodného svatého muže, a pět let strávil v Clontarfu. Naučil jsem se spoustu věcí." "A proč jste tam nezůstal, otče Josefe?" "Myslel jsem, že zůstanu, alespoň do doby, než pro mne církev najde jinou práci. Třeba farnost v Dublinu nebo v Corku nebo ve Waterfordu. Jenže pak znovu zasáhla náhoda. Před deseti lety přijel z Londýna papežský nuncius, vatikánský velvyslanec v Británii. Objížděl irské provincie a chtěl strávit tři dny v Clontarfu. Měl s sebou celou družinu kardinál Massini se uměl obklopit lidmi a jedním z nich byl i monsignor Eamonn Byrne z irské koleje v Římě. Náhoda nás svedla dohromady a dobře jsme si porozuměli. Objevili jsme, že naše rodiště jsou od sebe vzdálena jen deset mil. Monsignor byl však starší. Kardinál pak pokračoval v cestě a já jsem všechno pustil z hlavy. Za měsíc mi přišel dopis od ředitele irské koleje z Říma. Nabízeli mi místo. Biskup Delaney sice vyjádřil nad mým odchodem lítost, ale požehnal mi a naléhal, abych té šance využil. A tak jsem si sbalil uzlíček a odjel vlakem do Dublinu. Myslel jsem, buhvíjak není Dublin velký, ale pak mě převezla loď přes moře a další vlak do Londýna. V životě jsem tak velké město neviděl a ani jsem netušil, že něco tak velkého a skvošného vůbec existuje. Následovala opět cesta lodí do Francie a další vlak, tentokrát do Paříže. Další úchvatný pohled téměř jsem nevěřil svým očím. Poslední vlak mě převezl přes Alpy a na jih až do Říma." "A Řím vás také uchvátil?" "Uchvátil. Nepřestával jsem žasnout. Už jen samotný Vatikán, Sixtinská kaple, Bazilika svatého Petra. Stál jsem v davu, vzhlížel k balkonu a přijal požehnání Urbi et Orbi od Jeho Svatosti osobně. A kroutil jsem hlavou nad tím, jak se jen může chlapec z brambořiště za Mullingarem dostat tak daleko a mít takové výsady. Napsal jsem tedy domů rodičům a všechno jim

93
92

vyličil. A oni nosili dopis po celé vesnici, každému ho ukazovali a sami se díky němu stali ctěnými občany." "Ale proč teď bydlíte s námi, otče Josefe?" "Kvůli další shodě okolností, Pierre. Před šesti lety přijela tvá maminka zpívat do Říma. Já o opere nic nevím, jenže tenkrát v zákulisí dostal čistou náhodou jeden muž z komparsu infarkt. Byl to Ir. Poslali pro kněze a já jsem měl té noci službu. Pro toho ubožáka se nedalo nic dělat. Dal jsem mu poslední pomazání a pak ho odnesli na naléhání tvé matky k ní do šatny. Tam jsem se s ní poprvé setkal. Byla nesmírně rozrušená. Snažil jsem se ji uklidnit a vysvětloval jsem jí, že Bůh není nikdy zlý, ani když si k sobě vezme některé ze svých dětí. Uložil jsem si předtím za úkol zvládnout italštinu i francouzštinu, a tak jsme hovořili francouzsky. Zdálo se, zeje překvapená, jak někdo dokáže mluvit oběma těmi jazyky a ještě k tomu anglicky i gaelsky. Tvá matka měla tenkrát velké potíže. Kvůli své kariéře cestovala po celé Evropě, od Ruska po Španělsko, od Londýna po Vídeň. Tvůj otec potřeboval trávit více času na svých panstvích v Normandii. A tobě se přehouplo šest let a přerůstals jí přes hlavu. Cestování neustále přerušovalo tvou školní docházku, ale na internátní školu jsi byl zase příliš mladý a ona se od tebe navíc nechtěla odloučit. Navrhl jsem jí tedy, aby si sehnala stálého soukromého učitele, který by s ní všude jezdil. Přemýšlela o tom a já mezitím odešel na kolej a pokračoval ve svém přerušovém studiu. Její angažmá v Římě trvalo týden a přesně den před jejím odjezdem mě povolali do kanceláře ředitele a v ní seděla ona. Zjevně udělala velký dojem. Přišla s žádostí, abych se stal tvým učitelem. Chtěla, abych ti poskytl všeobecné vzdělání, upevnil tvou morálku a vedl tě pevnou mužskou rukou. Byl jsem ohromen a snažil jsem se její nabídku odmítnout. Jenže ředitel měl jiný názor, a tak mi udělil přímý rozkaz. V církvi se k

Fantom Manhattanu

poslušnosti zavazujeme slavnostním slibem, takže tím byly kostky mého osudu vrženy. A jak víš, od té doby jsem

stále s tebou a snažím se ti vstípit do hlavy některé znalosti a předejít tomu, aby se z tebe stal barbar."

"A litujete toho, otče Josefe?"

"Ne, nelituji. Tvůj otec je totiž skvělý muž lepší, než si myslíš a tvá maminka je pravá dáma s neobyčejným talentem od Boha. Mám se velmi dobře, o mé ubytování a stravování je navýsost skvěle postaráno, takže pravidelně děkuji nebesům za to, jak se mi vede výborně. Zároveň jsem při cestách s vámi spatřil úžasné věci, navštívil města, z nichž se člověku tají dech, viděl jsem věhlasné obrazy a galerie, slyšel opery, při nichž člověku vstupují slzy do očí. Považ, já, chlapec z brambořiště!"

Jsem rád, že si vás maminka vybrala, otče Josefe."

"Tedy. děkuji za uznání, chlapče, ale radost tě asi opustí, až se zase dáme do té Caesarovy galské války. Což učiníme hned ale pohled, přichází tvá matka. Vstaň, hochu!"

"Co tady vy dva děláte? Už jsme odbočili do Roads, vychází slunce, jeho paprsky rozpouštějí mlhu a z přídě je vidět, jak se k nám blíží celý New York. Vezměte si na sebe něco teplého a pojdte se podívat. Otevírá se nám jeden z nejkrásnějších pohledů na světě. Nezapomeňte odjíždět budeme v noci, takže ho možná už nikdy neuvidíte."

"Dobrá, dobrá, moje paní, už jdeme. Podívej se, jaké máš zase štěstí, Pierre."

Dnes už žádný Caesar nebude."

"Otče Josefe?"

"Ano?"

"Zažijeme v NewYorku velká dobrodružství?"

"Bude jich víc než dost. Kapitán mi prozradil, že nás v přístavišti čeká skvostné uvítání. Bydlet budeme v hotelu WaldorfAstoria, což je jeden z největších a nejproslulejších hotelů na světě. Za pět dní tvá maminka zazpívá při slavnostním otevření zcela nově postavené opery a týden v ní bude vystupovat. My mezitím, doufám, budeme moci prozkoumat město, prohlédnout si pamětihodnosti a projet se v nové nadzemní rychlodráze četl jsem o ní v knížce, kterou jsem zakoupil v Le Havru."

94

95

Ale teď se podívej, Pierre. Není to fantastické? Pohled, parníky a remorkéry, nákladní lodi všech velikostí, škunery i kolesové parníky. Jak je možné, že se pro všechno na světě nesrazí? A támhle je vidíš, tam vpravo proslulá Dáma se svítilnou, respektive Socha svobody. Ach, Pierre, kdybys jen věděl, kolik chudobných lidí prchajících ze Starého světa ji vidělo vystupovat z mlhy nad mořem a ten pohled pro ně znamenal začátek nového života. Byly jich miliony, včetně mnoha mých krajanů. Když totiž postihl Irsko před padesáti lety velký hladomor, polovina obyvatel se vydala do New Yorku. Natěsnali se jako dobytek do podpalubí nákladních lodí a pak za mrazivého jitra vycházeli nahoru na palubu a sledovali, jak se k nim město na pobřeží přibližuje, a modlili se, aby je imigrační úředníci vpustili na pevninu.

Od těch dob se jich spousty odstěhovaly do vnitrozemí, dokonce až na daleké kalifornské pobřeží. Snaží se zde spoluvytvářet nový americký národ. Ale spousta z nich je stále tady, v NewYorku. Američanů irského původu žije v tomto městě víc než v Dublinu, Corku a Belfastu dohromady. Já se tady díky nim budu cítit jako doma, můj chlapče. Dokonce si asi dám i pintu dobrého irského piva, které jsem po mnoho let neochutnal.

Ano, New York pro nás všechny určitě chystá velká dobrodružství. Kdo může tušit, co všechno se přihodí? To ví jen sám Bůh, ale nepoví nám to. Musíme to tedy zjistit sami. Teď však už máme nejvyšší čas jít se převléknout a připravit na oficiální přivítání. O maminku se postará Meg, a ty se drž po celou dobu, než se dostaneme do hotelu, mě za ruku."

"Oukej, otče Josefe. Tak to Američané přece říkají. Oukej. Četl jsem to v nějaké knížce. A postaráte se o mě v tom New brku?"

"Samozřejmě, hochu. Cožpak se o tebe nestarám vždycky, když s námi není tvůj otec? Teď poběž. A pamatuj nejlepší šaty a nejlepší mravy."

DEPEŠE BERNARDA SMITHA

Reportáž pro Úst New York American, přístav New York, 29. listopadu 1906
 "Máme další důkaz, jeli dalších důkazů vůbec třeba o tom, jakým úchvatným magnetem se stal krásný newyorský přístav pro nejskvostnější a nejluxusnější zaoceánské parníky, jaké kdy tato planeta spatřila.
 Před pouhými deseti lety brázdily Severní Atlantik na pravidelné trase z Evropy do Nového světa sotva tři exkluzivní lodi. Plavba na nich byla strastiplná, a většina pasažérů proto upřednostňovala pro cestování letní měsíce. Dnes jsou však naši lodníci a kapitáni remorkérů rozmazlováni možnostmi širokého výběru. Britská společnost Inman Line nyní pravidelně přijíždí se svou lodí, City of Paris. Společnost Cunards zápolí s konkurencí novou, Campanif a, Lucanif, zatímco White Star odpovídá pádným argumentem v podobě lodí, Majestic a Teutonic. Všichni tito Britové soupeří o výsadu vozit bohaté a slavné osobnosti z Evropy do pohostinné náruče našeho krásného města.
 Včera přišla na řadu francouzská společnost Compagnie Générale Transatlantique z Le Havru a vyslala k našim břehům

99

svou chloubu, La Lorraine, sesterskou loď obdobně přepychové, La Savoie, která zakotvila ve vyhrazeném přístavišti na řece Hudson. Přestože všichni cestující nepatřili k příslušníkům nejvyšších společenských vrstev, Lorraine nám přivezla výjimečný a velmi zvláštní klenot.
 Došlo i k malému zázraku od časných ranních hodin, dokonce ještě předtím, než francouzská loď vyjela z Roads a odbočila za výběžek Battery Point, začaly ulice North Canal Street a Morton Street zaplavovat stovky soukromých kočárů a bryček. Sjížděli se sem totiž zvědavci z přepychových sídel postavených na okraji města, aby našli co nejlepší místo, z něhož by mohli bouřlivým potleskem v newyorském stylu přivítat našeho ctěného hosta.
 A kdo je oním hostem? Nikdo jiný než Christina, komtesa de Chagny, považovaná mnoha lidmi za nejlepší operní sopranistku na světě ale neříkejte to Nellii Melbové, která má přijet za deset dní!
 Celé přístaviště číslo 42 vyhrazené pro francouzskou loď zdobila vlajkosláva, bylo vidět prapory s trikolorou a všichni vítali krásnou Lorraine, která se po východu slunce vynořila z lehkého oparu, obklopená remorkéry navádějícími ji při složitém manévrování v kotvišti na řece Hudson.
 Místa pro všechny zvědavce z obrovského davu se nedostávalo, ještě než Lorraine vůbec zakotvila. Na uvítanou třikrát mocně zatroubila mlhovou sirénou a menší lodi, projíždějící sem a tam po řece, pozdrav přátelsky opětovaly. V čele přístavního mola stálo pódium ozdobené francouzskými vlajkami a americkými prapory s hvězdami a pruhy. Právě pod nimi měl vystoupit s oficiálním projevem starosta George B. McClellan a přivítat paní de Chagny v New Yorku pouhých pět dní před slavnostním večerem, kdy pěvkyně zazáří na zahajovacím představení nové Manhattanské opery.
 U paty pódia se shromáždilo doslova moře lesklých cylindrů a dámských kloboučků, protože polovina newyorského obyva

telstva čekala, aby přijíždějící hvězdu zahlédla alespoň koutkem oka. Dokaři a nakladači z okolních přístavišť, kteří v životě o opeře nebo sopránu neslyšeli, vyšplhali na jeřáby a nakládací stroje, aby ukojili svou zvědavost. Než hodili námořníci z Lorraine první vyvažovací lano na molo, černaly se všechny vyvýšené stavby a konstrukce okolo hrozny lidí. Personál francouzské plavební společnosti rozložil dlouhý rudý běhoun sahající od pódia až k okraji přístaviště a to ještě dřív, než námořníci z Lorraine vůbec stačili spustit a upevnit můstek. Jako první po můstku drobnými krůčky přeběhli celníci, aby co nejrychleji odbyli vstupní formality věhlasné pěvkyně a jejího doprovodu v soukromí její kajuty, přestože v tom okamžiku již na molo přijel s náležitou obřadností a okázalostí starosta provázený modrými kabáty newyorských elitních vojenských jednotek. Starostu doprovázeli i hlavní představitelé radnice a Tammany Hall, kteří s ním prošli davem až k pódiumu za řízné hudby kapely newyorské policie, vyhrávající hymnu Pod hvězdnatým praporem. Jakmile starosta a všichni nejvyšší představitelé města zaujali svá místa na pódiumu obráceném k přístavišti na konci mola, vylétly do vzduchu všechny klobouky.
 Já osobně jsem se snažil vyhnout tlakům davu bezprostředně u mola, a raději jsem si jako pozorovatelnu vybral okno v patře jednoho skladiště přímo naproti přístavišti, odkud jsem měl ideální výhled na celou scénu pod sebou, takže nyní mohu čtenářům Američanu nejlépe ze všech popsat, co se vlastně dělo.

Fantom Manhattanu

Na palubě Lorraine shlíželi zvědavě z horních palub pasažéři první třídy, kteří měli výhled jako z hlavní tribuny. S vystupováním nespěchali, čekali na ukončení oficiálního uvítání. V kulatých okénkách spodních palub jsem viděl obličej lidí cestujících v nejlacinější třídě. Ti jen zvědavě vykukovali ven, aby viděli, co se vůbec děje.

Několik minut před desátou zavládl na Lorraine zmatek. Kapitán a skupinka důstojníků doprovázeli k výstupnímu můstku jedinou osobu. Madame de Chagny se srdečně rozloučila se

100

101

svými francouzskými krajany a zahájila své americké turné opatrnými kroky po můstku; poprvé se dotkla střevíčkem americké půdy. V čele uvítacího výboru stál pan Oscar Hammerstein, impresário a ředitel Manhattanské opery, díky jehož tvrdostí a neústupnosti se nechaly obě nejlepší světové pěvkyně zlákat k zimní cestě přes Atlantik.

Starosvětským gestem, které se v naší společnosti vidá velmi zřídka, se uklonil a políbil pěvkyni ruku. Ozvalo se hlasité vzdychání, dělníci sedící na jeřábech v okolních docích však začali pískat. Všeobecně ovšem převládala radostná nálada, a tak se ono gesto setkal spíše s potleskem. Ten vycházel z davu hedvábných cylindrů natěsnaných kolem pódia.

Madame de Chagny se dotkla střevíčkem rudého koberce a zavěšená do pana Hammersteina pomalu procházela po celé délce mola až k pódiu. Činila to s takovou elegancí a půvabem, že by se mohla okamžitě ucházet o místo starosty McClellana. Se zářivým úsměvem mávala i na dělníky z doků usazené vysoko nad zemí na jeřábech a visící v nebezpečných polohách na nejružnějších nosnících. Reagovali dalším pískáním, tentokrát zřejmě míněným jako projev uznání. Vzhledem k tomu, že slavnou divu nikdo z nich patrně neuslyší zpívat, můžeme toto gesto chápat jako navýsost vstřícné.

Ze svého okna v patře jsem mohl dámu sledovat silným dalekohledem a dobře si ji prohlédnout. Na svých čtyřicet let je nesmírně krásná, elegantní a štíhlá. Je známo, že milovníci opery nepřestávají dumat nad tím, jak je možné, že tato křehká žena dokáže vládnout tak mocným a uchvatným hlasem. Přestože se teplota pohybovala značně pod nulou, měla na sobě vypasované šaty z vínového sametu s drobnými knoflíčky od ramen ke kotníkům, lemované kolem krku, rukávů a spodního okraje norkovou kožešinou; vše korunoval kulatý klobouk z téže kožešiny. Vlasy měla stažené do malého pevného drdůlku v týle. Až se tato Francouzka projde po Peacock Alley, budou si

muset dát pozor i ty nejelegantnější dámy z New York City, aby je nezastínila svou krásou.

Za ní jsem pak viděl scházet z můstku její pozoruhodně nepočetný a neokázalý doprovod osobní komornou a bývalou kolegyni z opery, slečnu Giryovou, dva tajemníky, kteří vyřizují korespondenci a zařizují všechny záležitosti spojené s cestováním, roztomilého dvanáctiletého syna Pierra doprovázeného soukromým učitelem, poměrně mladým irským duchovním s příjemným úsměvem, v černé sutaně a klobouku se širokou krempou.

Jakmile dámě pomohli vystoupit na pódium, starosta McClellan si s ní po americkém způsobu potřásl rukou a zahájil oficiální uvítací projev řeč, kterou bude muset za deset dní opakovat pro uši australské primadony Nellie Melbové. Pokud vznikly jakékoliv obavy, že by madam de Chagny jeho projevu snad nerozuměla, byly ihned rozptýleny. Nepotřebovala tlumočníka a skutečně vzápětí po starostově projevu sama vystoupila na pódium a všem nám poděkovala tím nejroztomilejším způsobem, navíc plynou angličtinou s rozkošným francouzským přízvukem.

Obsah jejího projevu byl jak překvapivý, tak lichotivý. Nejprve poděkovala starostovi a představitelům města za nesmírně milé přijetí, pak potvrdila své rozhodnutí zpívat jeden týden pouze na pódiu nově otevírané Manhattanské opery a sdělila nám, že při zahajovacím představení skutečně zazní zcela nové operní dílo, napsané neznámým americkým skladatelem; hudba, kterou ještě nikdy nikdo neslyšel.

Pak prozradila i další podrobnosti. Děj opery je prý zasazen do doby americké občanské války, opera nese titul Anděl od Shilohu a vykresluje příběh střetu lásky a vlastenecké povinnosti odehrávající se mezi půvabnou jižanskou dívkou zamilovanou do důstojníka armády Unie. Madam de Chagny bude zpívat roli Eugénie Delarueové. Dodala, že s textem i ručně psaným notovým partem se seznámila již v

Paříži a že právě ryzí krása to

102

103

hoto operního díla ji přiměla změnit plány a překonat Atlantik. Určitě narážela na fakt, že peníze při jejím rozhodování nehrály žádnou roli čímž nepřímo zaryla do své soupeřky, Nellie Melbové. Dělníci na jeřábech okolo mola nevydali v průběhu jejího proslovu ani hlásku, ale po tomto sdělení se zase ozvalo hvízdání a dlouhý jásot, které by se daly považovat za neslušné, kdyby však nepramenily z naprosto zjevného obdivu. Znovu jim zamávala a obrátila se k bočním schůdkům z pódia, aby sestoupila na zem a zamířila k čekajícímu kočáru. Do tohoto okamžiku se vše odehrávalo podle předem pečlivě připraveného slavnostního scénáře. Jenže vzápětí se staly dvě věci, které zcela určitě v promyšleném scénáři nebyly. Ta první byla docela nenápadná a všimlo si jí jen pár lidí; ta druhá vyvolala výbuch pobaveného smíchu. V průběhu projevu madam de Chagny jsem zabloudil pohledem mimo pódium a na střeše velkého skladiště přímo naproti sobě jsem zahlédl podivnou postavu. Byl to patrně muž; stál bez hnutí a zíral dolů. Na sobě měl klobouk se širokou krempou a jinak byl celý zahalen do volného pláště, který vlál ve větru. Na té osamělé postavě, stojící tak vysoko nad námi a shlížející dolů na dámu z Francie, bylo cosi hrozivého a zlověstného. Jak se tam nahoru dostal, aniž ho někdo spatřil? Co tam dělá? Proč nestojí v davu s ostatními? Namířil jsem dalekohled na svůj nový cíl. Zřejmě postřehl odlesk slunce v čočkách, protože se najednou zadíval přímo na mě. Pak jsem si všiml, že má přes celý obličej masku; v otvorech pro oči se mu hněvivě zablýsklo, když si mě pár vteřin přísně měřil. Zaslechl jsem, jak několik přístavních dělníků přilepených vysoko na ocelových jeřábech vykřiklo, a spatřil jsem, jak si ukazují na mého muže. Jenže než si toho všimli lidé dole a začali obracet pohledy vzhůru, stačil muž zcela nevysvětlitelným způsobem zmizet. V jednom okamžiku ještě stál na svém místě, a za vteřinu byla střecha prázdná a nikde nikdo. Jako kdyby se vypařil.

Vzápětí byl však nepříjemný pocit, který tento přízrak způsobil, rozptýlen hlasitým jásotem a smíchem znějícím zdola. Madam de Chagny sestoupila zadními schůdky ze zvýšeného pódia a mířila k elegantnímu kočáru, který jí nechal přistavit pan Hammerstein. Starosta a významní muži z radnice šli několik kroků za ní. Všichni viděli, že se mezi jejich váženým hostem a kočárem, mimo dosah červeného běhounu, rozprostírá obrovská louže tající sněhové břčky pozůstatků po včerejší chumelenici. Pevné mužské boty si s takovou louží snadno poradí, ale jemné střevíčky francouzské aristokratky? Páni radní jen stáli a bezmocně zírali. Pak jsem si všiml, jak se přes zábradlíčko, oddělující novináře od shromážděných celebrit, přehoupł nějaký mladík. Na sobě měl zcela jistě svůj vlastní kabát, ale přes ruku si přehodil cosi jiného. Jak se brzy ukázalo, šlo o elegantní večerní pláštěnku. Tu hodil velikým obloukem na zem tak, aby dopadla přímo do rozbrzděného sněhu mezi operní hvězdu a otevřená dvířka jejího kočáru. Dáma ho obdařila překrásným úsměvem, šlápla na pláštěnku a vzápětí již seděla v kočáře a livrejovaný sluha za ní zavíral dvířka. Mladík zvedl promáčenou a zablácenou pláštěnku ze země a vyměnil si s dámou přes okénko ve dveřích pár slov. Kočár pak obrovskou rychlostí odjel. Starosta McClellan mladíka vděčně poplácal po zádech, a když se mladík otočil, s úžasem jsem zjistil, kdo to je. Nikdo jiný, než můj mladší kolega přímo z tohoto listu. Jak se říká konec dobrý, všechno dobré. A newyorské přivítání dámy z Paříže skončilo nanejvýš dobře. Nyní je již bezpečně ubytovaná v nejlepším apartmá hotelu WaldorfAstoria a čekají pět dní zkoušek a péče o hlas. Třetího prosince se dočkáme bezesporu triumfálního vystoupení v nové Manhattanské opeře. A já se obávám, že mezitím bude jistý mladý kolega z naší redakce každému vysvětlovat, že Raleighův duch není zcela mrtev!

105

104

NABÍDKA CHOLLYHO BLOOMA

Bar u Louie,
Pátá Avenue u 28. ulice,

New York City, 29. listopadu 1906

"Už jsem vám, hoši, někdy říkal, že dělat reportéra v New Yorku je nejlepší zaměstnání na světě? Říkal, jo? Nezlobte se, ale musím vám to říct znovu. Stejně se zlobit nebudete, protože platím. Barney, můžeme dostat rundu piv? Pochopte, prosím, musíte oplývat zvláštním nadáním, činorodostí a důvtipem hraničícím s genialitou. Proto tvrdím, že tahle práce má všech pět pé. Tak si vezměte třeba včerejšek. Byli jste někdo včera ráno v přístavišti číslo čtyřicet dva? O hodně jste přišli. To byla podívaná, to byla událost! Četli jste reportáž v ranním Američanu? Slouží ti to ke cti, Harry. Aspoň někdo tady čte slušný noviny, i když ty děláš zrovna pro Post. Tak teda, musím přiznat, že jsem to zrovna neměl v popisu práce. Hlídal to tam náš odborník na události v přístavu. Ten dostal titulní stránku. Jenže já si na ráno nic nedomluvil, a tak jsem si řekl, že stejně půjdu a páni, to bylo štístko. Hele, vy byste, pánové, strávili určité ráno v posteli. Proto mluvím o činorodosti, musíte být venku, jinak se o vás štěstí ani neotře. Ptáte se, kde jsem byl já? Tak si pamatujte, že já jsem tam byl.

109

Někdo mi totiž pověděl, že francouzskéj zaoceánskéj parník Lorraine kotví u mola číslo 42 a že s ním má přijet ta francouzská operní pěvkyně, co jsem o ní v životě neslyšel, ale která je v operním světě absolutní špička. Madam Christina de Chagny. Teda, já jsem nikdy v životě na opeře nebyl, ale řekl jsem si: no a co? Je to hvězda, nikdo z ní nedokáže vyrazit rozhovor, tak se tam prostě jenom mrknu. Navíc když jsem se posledně snažil vytáhnout jistýho Frantíka ze šlamastyky, málem jsem narazil na úžasnýho sólokapra. Určitě bych z toho udělal zprávu dne, nebejt toho, že náš odpovědný redaktor je posranej až za ušima. Vyprávěl jsem vám vo tom? Vo ty strašidelný historce z mrakodrapu E. M. Tower? No tak mě poslouvejte, tohle je ještě divnější. Ptáte se, jestli mluvím pravdu? Tak se ptejte, jestli je mufti muslim. K přístavu jsem dorazil těsně po devátý. Lorraine právě couvala k molu. Měl jsem hromadu času. Ty přistávací manévry vždycky trvají celou věčnost. No tak jsem mávl svým průkazem na policajty a poflakoval se po ty vohrádce vyhrazený pro novináře. Bylo mi jasné, jak jsem dobře udělal, když jsem se rozhodl přijít. Zjevně se chystala obrovská sláva. Na slavnostní uvítání přijel starosta McClellan, nejvyšší papaláš z radnice, lidi z Tammany Hall, prostě všichni. Věděl jsem, že celou tuhle slezinu má pro náš plátek na starosti speciální přístavní korespondent, kterýho jsem taky za chvíli zahlídl v okně jedny z přístavních budov, kde měl lepší rozhled. Pak zahráli hymny a francouzská dáma vystoupila na molo, zamávala davu a všichni z ní byli naměkko. Pak přišly na řadu na projevy. Nejdřív starosta, pak Francouzka a končilo to jejím vodchodem z pódia směrem ke kočáru. Ale ouha. Problém! Mezi dámou a kočárem byla náhodou obrovská louže plná břechy z tajícího sněhu, na kterou už nedosahoval parádnej rubej běhoun. To jste měli, pánové, vidět. Olivrejovanej sluha držel dveře dokořán a starosta měl zase dokořán hubu. Vedle francouz

ský dámy stál z jedny strany McClellan a z druhý ten chlápek z opery, Oscar Hammerstein, a nevěděli, co si počít.

V tyhle chvíli se stalo něco fakt divnýho. Cejtil jsem, jak mě zezadu někdo pošťuchuje a háže mi něco přes ruku, kterou jsem se opíral o ty zátaras. Ať už to byl kdokoli, hned vzápětí zmizel. Vůbec jsem ho neviděl. Ale přes ruku mi najednou visela stará divadelní pláštěnka, celá zatuchlá a rozedraná, určitě nevypadala jako kus oděvu, kterej by si na sebe člověk hodil takhle brzo poránu jestli vůbec. Potom jsem si vzpomněl, že jsem jednou jako malej kluk dostal barevnou knížku, co se jmenovala ,Hrdinové věku s obrázkama. A jeden obrázek se tam týkal nějakýho chlápka jménem Raleigh myslím, že ho pojmenovali podle hlavního města Severní Karolíny. No nic, on si prostě kdysi sundal pláštěnku a hodil ji do louže přímo před anglickou královnu Alžbětu a pak se mu už furt všechno dařilo.

A tak jsem si řekl: ,Když to bylo dost dobrý pro Raleigha, tak je to oukej i pro synáčka paní Bloomový. A tak jsem zábradlí pro novináře přeskočil a hodil tu pláštěnku přímo do louže před urozenou komtesu. Ty se to strašně líbilo. Šlápla přesně doprostřed a nasedla do svý nobl bryčky. Zvedl jsem mokrou pláštěnku a viděl damu, jak se na mě z otevřenýho okýnka usmívá. Atak mě napadlo, že odvážnému štěstí přeje, a k tomu okýnku jsem zamířil. ,Mylady, povídám. Tak s těmahle lidma totiž musíte mluvit. ,Všichni mi tvrdí, že získat rozhovor s vámi je zcela nemožné. Je to skutečně pravda?

Takhle se to s nima musí koulet, pánové. Chce to důvtip a šarm. no jistě, a

Fantom Manhattanu

vzhled, pochopitelně. Co si myslíte, zaválel jsem? Jsem neodolatelnej. No nic. A tahle strašně krásná dáma se na mě teda dívá s, lehkým úsměvem na rtech a já slyším, že vzadu cosi bručí Hammerstein. Jenže pak mi komtesa zašeptá: „Dnes večer v mém apartmá. V sedm. A bleskově okýnko zavře. A je to. Mám v pácu první exkluzivní interview v New tbrku.“

110

111

Ptáte se, jestli jsem tam šel? Samozřejmě ano. Ale moment, to není všechno. Starosta mi hned voznámil, ať si přej nechám pláštěnku vyčistit na jeho náklady v luxusní čistírně, a tak jsem se vrátil do redakce Američanu v dost dobrý náladě. Tam jsem se potkal s Bernieem Smithem, naším zpravodajem z přístavu, a hádejte, co mi prozradil? Zrovna když ta Francouzka děkovala McClellanovi za hezký přivítání, Bernie se mrknul na skladiště naproti přes ulici a copak tam asi uviděl? Stál tam na střeše nějaký chlápek, úplně sám, a díval se dolů jak anděl pomsty. Než mi to Bernie stačil dovyprávět, přerušil jsem jeho vodopád slov a povídám mu: „Počkat. Víc už mi neprozrazuj. Měl na sobě černej plášť zapnutej až pod bradu, klobouk se širokou krempou a jakousi masku, co mu zakrývala skoro celej vobličej.“

Berniemu klesla čelist a nechápavě se ptal: Jak to, sakra, víš? V tom okamžiku mi bylo jasné, že v tom mrakodrapu E. M. Tower jsem neměl žádný halucinace. V tomhle městě fakticky žije nějaký Fantom, co lidem nedovolí, aby viděli jeho obličej. Chci vědět, kdo to je, co dělá a proč se tak strašně zajímá o tu francouzskou zpěvačku. Jednoho dne to všechno odhalím. Jo, díky, Harry, strašně dík. Na zdraví! Kde jsem to přestal? Jo, jasné, u mýho interview s hvězdou pařížský opery.

Přesně za deset minut sedm přicházím ve svém nejlepší obleku do hotelu WaldorfAstoria a producíruju se tam, jako kdyby mi ten barák říkal pane. Procházím Peacock Alley směrem k hlavní recepci a pohybuju se mezi dámama z nejvyšších kruhů, který korzujou sem a tam, aby viděly a každě viděl je. Velice nobl společnost. Chlápek v recepci si mě prohlíží od hlavy k patě, jako kdyby mě chtěl poslat za roh vchodem pro služebnictvo.

Ano? proneše tázavě. Apartmá komtesy de Chagny, když dovolíte, povídám já. Její milost nepřijímá, zavrtí hlavou uniforma. „Vyřiďte jí, zeje zde Charles Bloom v nové pláštěnce, říkám zase já. Stačí deset vteřin a pár slov do telefonu a chlápek

se hned uklání a šoupě nohama a trvá na tom, že mě sám osobně doprovodí, jenže čírou náhodou se v hale objeví poslíček s obrovským balíkem převázaným stuhou a jde stejným směrem. Tak všichni společně zamíříme do desátýho patra.

Byli jste už někdy, pánové, v hotelu WaldorfAstoria? Teda, to je fakt něco. Dveře nám otevřela další francouzská dáma, osobní komorná madam, milá, hezká, ale kulhá na jednu nohu. Pouští mě dovnitř, bere od poslíčka balík a mě vede dál do hlavního salonu. Teda, to vám povím, tam by se dal hrát baseball. Obrovitej pokoj. Samý zlato, plyš, gobelíny, závěsy, jako v nějakým paláci. Komorná říká: „Madam se obléká na večerí. Za okamžik bude u vás. Prosím, počkejte zde. A já si teda sedám na židli u stěny.“

V místnosti nikdo jinej není kromě kluka, kterej na mě kývne a pozdraví „bonsoir“. Já se na něho usměju a odpovím „ahoj“. Pokračuje ve čtení a komorná, která se jmenuje jak se ukáže pozdějc Meg, čte lístek na krásně zabaleným dárku. Pak řekne: Ach, vždyť to je pro tebe, Pierre. Vtý chvíli kluka poznám. Jasné, je to syn madam zpěvačky. Viděl jsem ho předtím v přístavu, jak šel vzadu s nějakým knězem. Bere si dárek a začne ho rozbalovat. Meg jde otevřenýma dveřma do ložnice. Slyším, jak se s madam smějí a chichotají a mluví francouzsky, tak si prohlížím salon.

Všude samý kytky kytice od starosty, od Hammersteina, od vedení opery a od hromady příznivců. Kluk sundává stuhu a papír a vytahuje krabici. Otevře krabici a vyndá hračku. Nemám co jinýho na práci, tak se dívám. Pro kluka mezi dvanácti a třinácti je to dost divná hračku. Pochopil bych baseballovou rukavici, ale loutku opice? Navíc dost divný opice. Sedí na židli, přední pracky má před sebou a drží činelu. Pak to pochopím. Jasné, je to mechanická hračka na klíček, co se strká do zad. Taky že jo. Navíc je ještě hrací, protože kluk natahuje klíček a opice spustí. Hýbá rukama dopředu dozadu, jako kdyby o sebe tloukla činelama, a odkudsi zevnitř vychází cinkavá hudba. Bez

112

problémů melodii poznávám. Vlastenecká písnička Yankee Doodle Dandy. Kluka to začíná zajímat. Zvedá opici a prohlíží si ji ze všech stran, aby zjistil, jak funguje. Když se klíček dotočí, znovu ho natáhne a hudba zase spustí. Po chvíli si začne prohlížet záda loutky, zvedá kus látky a objevuje takový malý kryt. Pak přijde ke mně a velice zdvořile se anglicky ptá: „Nemáte kapesní nožík, mesijé? Jasně, že mám. V naší branži se musejí furt ostře ořezávat tužky. A tak mu půjčím svůj nůž. Jenže místo aby loutku rozřezal, použije nůž jako šroubovák a odstraní z krytu čtyři šroubky. Prohlíží si mechanismus uvnitř. To mi připadá jako ideální postup, jak hračku rozbít. Jenže tehle kluk je strašně chytřej a prostě chce jen zjistit, jak ten krám funguje. Teda co se mě týče, já mám potíže pochopit princip otvíráku na konzervy. „Velmi zajímavé, povídá kluk a ukazuje mi, co je vevnitř. Připadá mi to jako zmet koleček, drátků, zvonečků a pružin. „Vidíte, když se otočí klíčkem, napíná se svinutá pružina jako v náramkových hodinkách, ale tahle je mnohem větší a pevnější. „No jo, dívím se a ze všeho nejvíc si přeju, aby všechno zase zavřel a radši přehrával donekonečna Yankee Doodle, dokud nepřijde máma. Ale on ne. „Síla neuvolněné pružiny je přenášena systémem drátků a ozubených koleček na malý otočný talíř tady dole. Na něm je disk s mnoha drobnými výčnělky. „No to je úžasný, říkám mu. „Hele, a co kdybys to teď všechno zase vrátil zpátky a sestavil dohromady? Jenže on pokračuje a zamyšleně krčí čelo. Snaží se na všechno přijít. Tohle dítě bude patrně rozumět i automobilovým motorům. A když se ten disk s výčnělky otáčí, každý kolíček rozhybe svislý pružný drátek a ten se vrátí zase na své místo a přitom ťukne do jednoho z těchto zvonečků. Každý zvoneček je jinak naladěný, takže při vhodném zkombinování dokáží vyloudit melodii. Viděl jste už někdy zvonkohru, mesijé?

Jo. Já jsem viděl zvonkohru. Dva nebo tři chlapi stojí v řadě za dlouhým stolem s různěma zvonce. Vyberou si zvonec, jednou zazvoní a položí ho. Když zvonějí ve správném pořadí, je z toho melodie. „Ano, to je teoreticky totéž, přikyvuje Pierre.

Jo, úchvatný, říkám. „Zkus to teď složit zase dohromady, jo? Ale on ne. Ještě chvíli si chce hrát na vědce. Za několik vteřin vytahuje ten disk s kolíčkama a zvedá ho v prstech. Je velkej asi jako stříbrnej dolar a čouhají z něho malé bodlinky. Obrací ho. Tam jsou taky bodlinky. „Podívejte, ten umí hrát dvě melodie, protože má z každé strany jiné výčnělky. Já jsem v ty chvíli přesvědčenější, že opičák už nikdy nezahraje nic.

Jenže on vrací ten malej disk dovnitř, ale druhou stranou nahoru, pečlivě ho stlačuje ostrým nožem, aby se ujistil, že se dotýká všechno, co se dotýkat má, a konečně zavírá i kryt. Postaví hračku na stůl, znovu ji natočí a o krok ustoupí. Opičák začne mávat prackama a hraje novou melodii. Tentokrát nevím, co to je. Ale někdo jinej to pozná.

Z ložnice se ozve tlumený výkřik a zničehonic se objeví ve dveřích madam v krajčovském županu s vlasama rozpuštěnejma na záda, vypadá naprosto senzačně, nebejt výrazu ve vobličejí. Skoro se mi zdá, jako kdyby právě zahlédla ducha. Zírá na opičáka a ten furt hraje. Pak Francouzka přeběhne pokoj, obejmě chlapce a pevně ho drží, jako kdyby ho zrovna někdo chtěl unést.

„Co to je? šeptá, zjevně vyděšená do morku kostí.

„To je jenom hrací vopička, madam, snažím se jí vysvětlit.

„Maškaráda, šeptá. „Před dvanácti lety. Musí být tady.

„Tady není nikdo kromě mě, madam, a já to nepřinesl. Tu hračku vám doručili zabalenou v krabici. Přišel s ní poslíček. Komorná Meg zběsile kývá hlavou a potvrzuje my slova.

„Od koho to je? ptá se madam. Tak beru toho opičáka do ruky hrát už přestal a prohlížím si ho. Nic. Pak zkusím prohlídnout balící papír. Zase nic. A tak převracím ze všech stran krabici a ta má zespoda nalepené malej proužek papíru. Na

něm stojí: 5. C. Toys, C.I. Pak mi hlavou bleskne stará vzpomínka. Někdy loni v létě jsem chodil s moc krásným děvčetem, který dělalo servírku u Lombardiho na Spring Street. Jednoho dne jsem vzal milý děvče na celý den na Coney Island. Z různých lunaparků, co tam jsou, jsme si vybrali Steeplechase Park. A právě tam

Fantom Manhattanu

byl obchod s hračkama, plnej nejrůznějších mechanickéjch nesmyslů. Byli tam vojáci, co pochodovali, bubeníci, co bubnovali, baletky na kulatých bubínkách, co vyhazovaly vysoko nohy, prostě to, co se dá udělat z hodinovýho stroju a různéjch pružin. Měli tam všecko, na co si vzpomenete. A tak jsem dámě vysvětlil, že S.C. znamená zřejmě zkratku Steeplechase a C.I. zcela určitě Coney Island. Pak jsem jí vyložil, co vlastně ten Coney Island je. Zamyslela se. A ty, atrakce, jak to nazýváte. ty využívají optických klamů, různých triků, tajných dveří, průchodů a mechanismů, které vypadají, jako kdyby fungovaly samy bez pohonu? Přikývl jsem. Jo, přesně takový jsou atrakce na Coney Islandu.

Zatvářila se velice rozrušeně. „Pane Bloome, musím tam jít. Musím ten obchod ve Steeplechase Parku vidět. Vysvětloval jsem, že to bude dost problém. Coney Island je výhradně letní záležitost a teď máme začátek prosince. Všechno je zavřený, zatlučený prknama, a jediný, co se tam děje, jsou různé opravy, údržba, čištění, malování, lakování. Pro veřejnost zavřeno. Jenže ona se dala málem do pláče a já jsem měkkosrdcetej, když vidím dámu v nouzi.

Atak jsem zavolał známýmu z reklamního oddělení Američanu, chytil jsem ho těsně před vchodem domů. Ptám se ho, komu patří Steeplechase Park? Chlápkovi jménem George Tilyou, a ten má nějakýho tichýho a strašně utajenýho obchodního partnera. Jo, a Tilyou přej už navíc pěkně stárne, takže na ostrově ani nebydlí, ale má velký dům v Brooklynu. Ale Steeplechase Park mu furt patří, od doby, co ho před devíti rokama otevřeli. A nemá čírou náhodou ten Tilyou telefon? Čírou náhodou má. Tak

jsem si vzal číslo a zkusil mu zavolat. Nějakou chvíli to trvalo, ale nakonec se to podařilo a já jsem měl na drátě pana Tilyoua osobně. Vysvětluju mu, o co jde, narážím na důležitost celý věci pro starostu McClellana, a že by New York měl stran madam de Chagny projevít maximální pohostinnost. prostě, znáte to.

Předvádím mu starej dobrej tyátr. Nakonec prohlásí, že se mi za chvíli sám ozve. Čekám. Hodinu. On zavolá. Je v úplně jiný náladě, jako kdyby se s někým poradil. Ano, zařídí, aby pro naši malou společnost otevřeli park. Obchod s hračkami se zaskví v celé své kráse, dokonce tam bude i klaun, který obvykle dělává průvodce po parku. Hned následujícího dne to sice možné není, ale pozítří určitě ano.

No a pozítří je už zítra, nemám pravdu? Takže moje maličkost bude osobně doprovázet madam de Chagny na Coney Island. Vlastně by se dalo říct, že jí teč dělá osobního průvodce po celým New Yorku. Ne, ne, milí pánové, nemá vůbec cenu, abyste se tam obtěžovali, protože dovnitř se stejně nedostane nikdo kromě mě a jejího osobního doprovodu. Takže díky jedny špinavý pláštěnce chytám jednoho sólokapra za druhým. Neříkal jsem vám, že tohle je nejlepší práce na světě?

Nepovedla se mi zatím jen jediná věc to exkluzivní interview, kvůli kterému jsem za ní šel do hotelu především. Myslíte, že jsem ho dostal? Ne, nedostal. Operní pěvkyně byla natolik rozrušená, že vběhla zpět do své ložnice a odmítala vyjít ven. Komorná Meg mi tedy vyřídila její slova díky za zajištění výletu na Coney Island, ale zároveň mi sdělila, že madam je nyní příliš unavená, než aby pokračovala v započatém rozhovoru. A tak jsem musel odejít. Sice zklamaný, ale co na tom. Exkluzivního rozhovoru se dočkám zítra. A ano, ano, můžete mi natočit další pintu."

117

116

JÁSOT ERIKA MÜHLHEIMA

Střešní terasa mrakodrapu E. M. Tower, Manhattan, 29. listopadu 1906

"Viděl jsem ji. Po všech těch letech jsem ji znovu spatřil a srdce se mi rozbušilo tak, jako kdyby mi chtělo vyskočit z hrudi. Stál jsem na střeše skladiště nedaleko od přístavu, díval se dolů a tam na molu zářila ona. Díval jsem se, dokud jsem nezachytil odlesk slunečního světla na čočkách něčího zvědavého dalekohledu a nemusel rychle zmizet.

Vmísil jsem se do davu dole a naštěstí bylo tak mrazivé povětrí, že se vůbec nikdo nepozastavoval nad mužem s celou hlavou omotanou vlněným šálem. Tak jsem se mohl bez problémů přiblížit k jejímu kočáru, spatřit její rozkošný obličej jen pár metrů od sebe a přehodit svou starou pláštěnku přes ruku bláhového mladého reportéra, bažícího jen po interview.

Byla překrásná jako vždycky útlý pas, záplava vlasů vyčesaných do drdůlku pod

kožešinovou čepicí a usměvavý obličej tak sladký, že by se ustrnul i žulový balvan.

Zachoval jsem se správně? Zachoval jsem se správně, když jsem otevřel všechny staré rány a rozdrásal je do krve jako v tom

121

sklepení před nekonečnými dvanácti lety? Nejsem bláhový, když jsem ji sem pozval po době tak dlouhé, že téměř vyléčila veškerou bolest?

Tenkrát, v těch strašných dobách života psance v Paříži jsem ji miloval. Miloval jsem ji víc než svůj život. Byla první, poslední a jediná láska, kterou jsem kdy měl a poznal. Když mě tenkrát ve sklepení odmítla kvůli tomu mladému vikomtovi, téměř jsem je oba zabil. Zmocňovaly se mě záchvaty nesmírného vzteku, vzteku, který býval odjakživa mým jediným společníkem, mým opravdovým přítelem, který mě nikdy nezradil, vzteku na Boha a všechny jeho anděly za to, že mi nemohl dát lidský obličej jako ostatním, jako Raoulovi de Chagny. Obličej, který se umí smát a potěšit. Namísto toho mi Stvořitel přiřkl hrůznou masku a odsoudil mě k doživotnímu trestu života v samotě a opovržení.

A přesto jsem se domníval, já bláhový hloupý ubožák, že by mě mohla milovat.

Aspoň trochu po tom všem, co se mezi námi stalo v té hodině šílenství, kdy do hlubin sklepení pronikal rozzuřený dav a chtěl mne lynčovat.

Jakmile jsem pochopil svůj osud, nechal jsem je oba žít a dnes toho nelituji.

Jenže proč nyní dělám takové nepředloženosti? Bezesporu mi přinesou jen další bolest a opovržení, nenávisť, odmítání a odpor. Důvod pochopitelně tkví v tom dopise.

Ach, madam Girýová, co si o vás mám teď myslet? Byla jste jediná osoba na světě, která vůči mně projevila laskavost, jediná osoba, která na mě neplivla, ani při pohledu na můj obličej neutekla se zděšeným křikem. Proč jste čekala tak dlouho? Mám vám děkovat, že jste mi ve své poslední hodině poslala zprávu, která má zase změnit můj život, nebo vám mám spílat za to, že jste tu novinu přede mnou uplynulých dvanáct let skrývala? Mohl jsem už být mrtev a nikdy bych se to nedozvěděl. Jenže já nejsem mrtev a teď to vím. A proto jsem se rozhodl pro to šílené riziko.

Přilákat ji sem, znovu ji vidět, znovu trpět, znovu se ptát, znovu žádonit. a být znovu odmítnut? To je dost pravděpodobné. Velmi pravděpodobné. A přesto. přesto.

Nosím ten list u sebe, stačil jsem se ho naučit nazpaměť slovo od slova, četl jsem ho znovu a znovu a nemohl uvěřit těm slovům; četl jsem ho tak často, až jsem zničil jeho stránky potem svých prstů a zmačkal papír rozechvělými rukama. Je datovaný v Paříži, koncem září, těsně před vaší smrtí.

Můj drahý Eriku,

až, dostaneš tento dopis, pokud ho vůbec dostaneš, nebudu u na tomto světě, ale na úplně jiném místě. Bojoval jsem dlouho a těžce, než jsem se rozhodla napsat tyto řádky, a činím tak poue proto, Zf cítím, Zf Ty, který jsi pohnal tolik trápení, by ses měl konečně dozvědět pravdu. A také proto, Zf nechci předstoupit před Stvořitele s vědomím, Zf jsem Tě oklamala.

Nevím, zda Ti zprávy tohoto dopisu přinesou radost, nebo opět zase jen muka.

Předkládám Ti zde však pravdivé zachycení událostí, které se Tě kdysi týkaly a o jejich důsledcích dodnes nič nevíš. Pravdu známejenjá, Christina de Chagny a její mandel Raoul. Proto Tě musím na kolenou poprosit, abys s tou pravdou acbáel opatrně.

Tři roky poté, co jsem našla šestnáctiletého ubožáka přikovaného v řetězech v lunaparku v Neuilly, jsem potkala druhého z dvojice mladých mužů, kterým jsem později začala říkat, mí chlapci. Došlo k tomu náhodou. Strašnou a tragickou náhodou.

Stalo se to pozdě v noci, v zimě roku 1885. Představení v opeře skončilo a dívky odešly domů, velká budova zavřela brány a já šla pěšky domů, sama, ztemnělými ulicemi směrem ke svému bytu. Rozhodla jsem se jít zkratkou, úzkou tmavou uličkou dlážděnou kameny. Netušila jsem, Zf v ní jsou i další lidé. Přede mnou chvátila služebná, kterou zaměstnavatelé pustili domů a takhle pozdě večer. Vyšla z nedalekého domu a ustrašeně cupitala černočernou tmou směrem k lépe osvětlenému širokému bulváru. Na prahu jiného domu se loučil mladý chlapec

123

122

kterému, jak jsem se později dozvěděla, nebylo ještě ani šestnáct spřátelí, u

nichž, strávil večer.

Náhle zřetel stínu vyskočil nějaký hromotluk, zoděj, co se potlouká po temných uličkách, hledá osamělé chodce a okrádá je o peníze. Proč si vybral zrovna tu mladou slupičku, to nevím. V peněžence nemohla mít víc nespět sou. Spatřila jsem, jak se na ni zřetel stínu vrhl. Pevněji stiskl pod krkem, aby nekřičela, a hledal peněženku. Zvolala jsem: „Nechji na pokoji, hrubiáne. Au secours.“ Náhle se ozval dusot mužských nohou a kolem mě kdosi proběhl. Koutkem oka jsem spatřila nějakou uniformu. Mladík skočil po lupiči a srazil ho k zemi. Slutička vykřikla a bezhlavě se rozběhla pryč, směrem k osvětlenému bulváru. U nikdy jsem ji nespatriila. Zloděj se mladému důstojníkovi vytrhl, zvedl se a eměa dal se na útěk. Důstojník také vstal a hnál se a ním. Pak jsem viděla, jak se ten mizera obrací, vytahuje cosi kapsy a míří na svého pronásledovatele. Ozvala se rána a áblesk. Vystřelil pistole. Vzápětí vběhl do průchodu a zmizel přes zadní dvorky. Rychle jsem spěchala k lenicímu mladíkovi a viděla, fy je to ještě chlapec, statečný a galantní chlapec v uniformě důstojnického kadeta vojenskéškolý. Pohledný obličej mu zbledl jako mramor, silně krvácel zřetel střelné rány v břiše. Natrhala jsem e spodničky pruhy látky a snaila se krváčení zastavit. Křičela jsem tak dlouho, dokud nevybledl okna nahoře domovník a nezeptal se, co se děje. Poslala jsem ho okamfytě na bulvár, ať zastaví nějakou drobkou, co bez, váhání udělal. Rozběhl se tam v noční košili.

K nemocnici HotelDieu to bylo příliš daleko, tak jsme chlapce odvezli do špitálu St. Lazare. Službu měl jakýsi mladý lékař, ale kdy spatřil rozsah poranění a dozvěděl se totožnost onoho kadeta byl to potomek nejbohatší a nejurozenější rodiny L Normandie poslal vrátného pro hlavního chirurga, který bydlel nedaleko. Pro zraněného chlapce jsem u víc udělat nemohla, tak jsem šla domů. Modlila jsem se, aby přebil, a ráno byla zrovna neděle, a tak jsem nemusela do opery jsem se do nemocnice vrátila. Vedeníšpitálu ji uvědomilo rodinu v Normandii a hlavní chirurg mě patrně povahoval

Za kadetovu matku, kdyjsem se na chlapce ptala. Chirurg mé s kamenným výrazem pohádal, ať jdu k němu do kanceláře. Tam mi sdělil strašnou zprávu. Pacient bude zlit, ale zranění způsobená kulkou apooperačníránajsou velmi rozsáhlé. Cévní systém v tríslech a podbřišku je doslova roztrhán na kusy. Neměl prý jinou mocnost, nepoue zachránit, co se dalo. Já jsem stále nechápala, ale po chvíli jsem si uvědomila, co má na mysli, a zeptala jsem se přímo. S chmurným výrazem přikývl. Jsem zdrcen, pronesl. „Tak mladý, tak pohledný chlapec, a nyní je L něj fylbohu jen poloviční muži Obávám se, fy nikdy nebude mít vlastní děti.“

„Chcete tím skutečně říct, zeptala jsem se, „fy ho kulka vykastovala! Chirurg zavrtěl hlavou. „Tato mocnost by byla mnohem milosrdnější, protone v takovém případě by necitil touhu po fynách. Ne, on bude schopen prosívat vzrušení, lásku a touhu jako kterýkoli jiný mladík. Ale zničení cévního systému znamená, e Já nejsem malé děcko, pane doktore, podotkla jsem, abych ho ušetřila nesmírných rozpaků, protože jsem věděla, co přijde. S hrůzpujsem si uvědomila.

„Pak vám tedy musím sdělit, madam, fy nebude schopen fyzického spojení s pádnou fynou, a tedy nebude moci zplodit vlastní dítě.“

„Takfy se nikdy neožení? Zřetelajsem se. Lékař pokrčil rameny.

Musela by to být zvláštní fy, doslova svěrice, nebo by musela mít jiný silný motiv k takovému soužití, v něm by nebylo fyzické lásky. Je mi opravdu moc líto. To, co jsem učinil, jsem udělal jen proto, abych mu Zachránil ivot. Bez, té operace by vykrvácel.

Nedokázala jsem zadržet slzy. Taková tragédie. Jak je moné, fy ničemný lupič můfy tak strašlivě zranit chlapce stojícího teprve na prahu života? Připadalo mi to neuvěřitelné. Šla jsem mladého pacienta navštívit. Byl pobledlý a slabý, ale při vědomí. Zatím mu ještě nikdo nic neřekl. Upřímně mi poděkoval za pomoc a nenechal si vymluvit, fy jsem mu zachránila jvot. Věděla jsem, fy jeho rodiče za ním chvátají nejrychlejší drožkou od v laku Rouenu, a tak jsem raději odešla. Nikdy jsem si nemyslela, fy svého mladého aristokrata znovu spatřím, ale mýlila jsem se. Ztí osm let, během nich dospěl a pískal doko

125

124

11

nalou krásu řeckého boha, ačal pravidelně kadý večer navštěvovat operu, protone doufal, ese dočká letmého slůvka nebo úsměvu od jisté mladé sboristky. foději, kdy jistil, eje těhotná, svěřil tento milý, laskavý a jemný mu své vyvolené ono

Fantom Manhattanu

hrozné tajemství a ocenil se s ní, dal jí své jméno, titul a prsten. Apo celých dvanáct let vychovával jejího syna s láskou, jakou můd dát jen pravý, skutečný otec. Taková je tedy pravda, můj ubohý Eriku. Sňavše být laskavý a vlídný. Přijmi pozdrav od eny, která se Ti pokusila ulevit v Tvé bolesti, poslední předsmrtný polibek Ti posílá Antoinette Giriová.

Spatřím ji zítra. Teď to už musí vědět. Tajná zpráva, kterou jsem jí poslal do hotelu, byla dostatečně výmluvná. Sejdeme se na místě podle mého výběru, pochopitelně, a v hodině, kterou určím. Bude se mě stále tolik bát? Myslím, že ano. Přesto. nikdy se nedozví, jak strašně jsem se bál já jí, její síly znovu mi odmítnout tu maličkou trochu štěstí, kterou většina mužů považuje za samozřejmost.

Ale i když budu znovu odmítnut, stejně se v mém životě vše změnilo. Nyní budu moci pohlížet ze svého orlího hnízda prostírajícího se vysoko nad hlavami lidí, kterými tolik opovrhují, a mohu jim vmést do tváře: Klidně na mě plivejte, kálejte mi na hlavu, posmívejte se, spílejte mi. Nic, co mi uděláte, mě už nezraní. Prožil jsem bídu, vím, co je pláč, prožil jsem zimu, prožil jsem zášť, ale nežil jsem nadarmo MÁM SYNA!"

TAJNÝ DENÍK MEG GIRYOVÉ

126

Hotel WaldorfAstoria, Manhattan, 29. listopadu 1906

"Milý deníčku, konečně mám chvíli klidu, abych si sedla a svěřila ti své nejniternější myšlenky a obavy, protože nyní panuje hluboká noc a všichni jsou v posteli.

Pierre spí hlubokým spánkem, tiše jako andílek. Víím to, protože jsem k němu před deseti minutami nakoukla. Otce Josefa slyším chrápat na kavalci vedle v pokoji, a ani silné stěny tohoto hotelu nedokáží ztlumit jeho hlasité chrápání, tolik typické pro farmáře. A madam už také usnula, ale musela si vzít oplatku s práškem na spaní, aby si konečně mohla odpočinout. Za celých dvanáct let jsem ji ještě neviděla tak rozrušenou.

To vše má něco společného s loutkou opice, kterou poslal jakýsi neznámý dárce Pierrovi přímo sem, do našeho apartmá. V tom okamžiku zde byl i nějaký novinář, velmi příjemný a ochotný navíc na mě vrhal zamilované pohledy, ale on madam tak silně nerozrušil. Rozrušila ji až ta opička.

Když zaslechla, jak hraje tu druhou melodii, nápev, který pronikl velmi zřetelně otevřenými dveřmi do budoáru, kde jsem ji

179

zrovna kartáčovala vlasy, začala se chovat, jako kdyby přišla o rozum. Trvala na tom, že zjistí, odkud hračka pochází, a když ten novinář pan Bloom všechno vypátral a zařídil návštěvu lunaparku, trvala na tom, že chce zůstat sama. Musela jsem tedy toho mladíka požádat, aby odešel, a uložit protestujícího Pierra do postele.

Pak jsem ji našla sedět u toaletky. Dívala se do zrcadla, ale nijak se nesnažila dokončit svůj makeup. A tak jsem zrušila i večeri v restauraci s panem Hammersteinem.

Jakmile jsme osaměly, mohla jsem se konečně zeptat, co se děje. Naše cesta do Newbrku, která začala tak dobře, tím nesmírně milým dopoledním přijetím v přístavu, se náhle změnila v cosi pochmurného a zlověstného.

Samozřejmě jsem také poznala tu divnou loutku opice a dotěrnou melodii, kterou hrála. V hlavě se mi vynořila vlna strašlivých vzpomínek. Třináct let. tahle dvě slova madam neustále opakovala, když jsme spolu hovořily. Vskutku, od těch podivných událostí, které vyvrcholily jejím únosem do nejnižších a nejtemnějších sklepení pod Pařížskou operou, uplynulo třináct let. Jenže byt jsem tam onoho večera byla a mnohokrát jsem se snažila madam vyptávat, vždycky zachovala mlčení a já se nikdy nedověděla podrobnosti vztahu mezi ní a tou záhadnou postavou nahánějící hrůzu, které jsme ve sboru neřekly jinak než Fantom.

Madam mlčela až do dnešního večera, kdy mi konečně prozradila něco víc. Před třinácti lety se totiž zapletla do skutečně pozoruhodné historie, která vyvrcholila tím, že byla unesena přímo z jeviště v průběhu premiérového představení kusu uváděného pod názvem Don Juan Triumfující, který od té doby nebyl ani jednou reprizován.

Já sama jsem tenkrát tančila a stála jsem spolu s ostatními baletkami přímo na

jevišti, když tu náhle pohasla všechna světla v sále a madam zmizela. Její unosce ji odvěkl z jeviště do nejhlubších sklepení budovy opery, odkud ji později zachránili

strážníci a někteří členové souboru v čele s hlavním velitelem policie, který byl náhodou ten večer v hledišti.

I já jsem ji šla hledat, třásla jsem se strachy, ale srdnatě jsem přesto procházela s ostatními ve světle pochodní stále hlubšími sklepeními až do nejnižších katakomb u podzemního jezera. Očekávali jsme, že zde konečně nalezneme obávaného Fantoma, ale všechno, co jsme s četníky našli, byla madam. Třásla se jako list a byl tam s ní Raoul de Chagny, který přišel před námi a s Fantomem se setkal tváří v tvář.

Vedle madam stála židle a přes ni byl přehozený plášť. Domnívali jsme se, že se ten netvor bude skrývat pod ní. Ale ne. Pod židlí ležela jen loutka opičáka s čínely a zvonkohrou v útrobách. Policie si hračku odnesla jako důkaz a já nikdy podobnou nespatriila až do dnešního večera.

V těch dobách se madam dvořil mladý vikomt Raoul de Chagny a všechny dívky jí strašně záviděly. Nebýt její milé povahy, určitě by v leckteré probudila i nenávisť za svůj krásný vzhled, náhlý vzestup k hvězdné slávě a za lásku nejžádanějšího svobodného mládence v Paříži. Nikdo ji však nedokázal nenávidět. Všichni jsme ji milovali a měli jsme radost, že se k nám vrátila. Přestože jsem se s ní začala v následujících letech dost přátelit, nikdy se mi nezmínila o tom, co se jí přihodilo během těch několika hodin, než jsme ji našli. Jediné vysvětlení, které mi poskytla, byla slova „Raoul mě zachránil. Jakou roli tedy sehrála loutka opice?”

Dnes večer jsem nebyla tak bláhová, abych se jí ptala přímo, a tak jsem ji obskakovala, přinesla jí trochu jídla, ale ona odmítla cokoliv pozřít. Když jsem ji donutila, aby si vzala oplatku s práškem na spaní, konečně se uvolnila, začala ji zmáhat ospalost a poprvé se mi svěřila s několika málo detaily těch podivných událostí.

Prozradila, že skutečně existoval jiný muž, podivné, nepopsatelné stvoření, které ji děsilo, fascinovalo, plnilo údivem a nesmírně jí pomohlo. Onen záhadný muž byl však posedlý

131

130

láskou, kterou mu nemohla oplatit. Přestože jsem byla jen baletka ze souboru, slyšela jsem historky o podivném Fantomovi, který obývá nejnižší sklepení operní budovy a oplývá neuvěřitelnými schopnostmi dokáže prý přicházet a odcházet, aniž ho někdo spatří, a vnucuje vedení opery svou vůli. A vyhrožuje pomstou, pokud ho neuposlechnou. Ten muž opředěný legendami nás všechny děsil, ale já jsem nikdy netušila, že mou dnešní paní tak nesmírně miloval. Zeptala jsem se jí ještě na opičku, která hrála tu vtíravou melodii.

Odpověděla mi, že podobnou loutku už viděla a já se domnívám, že to bylo právě během těch hrůzných hodin ve sklepení. A že to musela být ta, kterou jsem našla pod prázdnou židlí.

Když madam začal přemáhat spánek, neustále opakovala, že se „on vrátil, že žije, nejspíš hodně blízko, a pohybuje se za kulisami jako vždy. Ten strašidelný génus, hrůzostrašně ošklivý stejně jako je její Raoul krásný muž, kterého odmítla a který ji nyní přilákal do NewYbrku, aby se s ní znovu setkal.

Udělám všechno, abych ji ochránila, protože se stala mou přítelkyní a chlebodárkyní a je hodná a laskavá. Jenže se bojím, neboť existuje něco nebo někdo, co číhá v temné noci a představuje hrozbu pro nás pro všechny pro mě, pro otce Josefa, pro Pierra a hlavně pro ni, pro madam.

Poslední, co mi řekla, než se propadla do hlubokého spánku, bylo, že kvůli Pierrovi a Raulovi musí sebrat veškerou sílu a odvalu a znovu „ho odmítnout. Je přesvědčena, že se brzy objeví a bude ji chtít znovu odlákat. Modlím se, aby tu sílu našla, a modlím se, aby těch nadcházejících deset dní uplynulo co nejrychleji, abychom se všichni v pořádku vrátili do bezpečí naší Paříže, daleko od tohoto města opic, které hrají dávno zapomenuté melodie, daleko od neodhalitelné Fantomovy přítomnosti.”

DENÍK TAFFYHO JONESE

132

Steeplechase Park,

Coney Island, 1. prosince 1906

"Mám dost divný povolání, někdo by klidně mohl říct, že se pro chytrýho chlapa s nemalejma ambicema moc nehodí. Právě kvůli tomu do mě často doma rejou, ať s tím seknu a dám se na něco jinýho. Jenže za celejch devět let, co jsem zaměstnané tady, ve Steeplechase Parku, jsem to zkrátka neudělal.

Jedním z důvodů je dobrá životní úroveň, kterou práce poskytuje mně, my ženě a dětem. Mám skvělej plat a žiju si dost slušně. Další důvod je prostě zkrátka se mi to zalíbilo. Mám rád dětskej smích a radost dospělejch. Mně to čirý nepředstírání veselí všude kolem děsně uspokojuje. Ten obrovskej šrumec v létě a na druhou stranu zase klid a ticho v zimě.

Pokud jde o způsob života, kdokoliv jinej z mejch vrstev se prostě nemůže mít líp. Bydlím v útulným domečku na Brighton Beach, ani ne míli vod my práce. K tomu mám navíc malou chatku tady, přímo uprostřed lunaparku, a v ty si můžu vobčas dáchnout klidně i uprostřed sezóny. Pokud jde o gáži, je víc než štědrá. Před tréma lety jsem si dohodnul vodměnu ve výši

135

dvou procent ze vstupnýho a vod ty doby nosím domů přes sto dolarů tejdně. Vzhledem k tomu, že patřím ke skromnejm chlapům, co ani moc nepijou, tak si můžu dost velkej díl platu dávat stranou. Jednoho dne a už to nebude trvat moc dlouho se dočkám hezkýho důchodu, přitom budu mít zavopatřenejch všech pět dětí a klidně je vypustím do velkýho světa. Pak vezmu svoji manželku Blodway a najdeme si malou farmu, třeba u řeky nebo u jezera nebo dokonce u moře. Tam budu farmařit nebo rybařit podle nálady a o svátkách budem chodit do kostela a zapadnem mezi ty vesnický lidi. A proto zůstávám u týdle práce. Navíc jsem v ní i dost dobrej.

Já totiž dělám hlavního klauna ve Steeplechase Parku. Což znamená, že stojím u hlavní brány ve strašně velkejch botách se zvednutejma špičkama, pytlavitejch, křiklavě kostkovanějch kalhotách, sáčku s hvězdárna a pruhama a ve vysokým cylindru a vítám všechny návštěvníky. A dělám ještě mnohem víc my hustý licosy a oficírskej knír doplněnej příjemným úsměvem přilákaj totiž ty, kteří by jinak bez povšimnutí prošli kolem brány a ani po nás nevzdechli.

Furt křičím do megafonu: „Přistupte blíž! Tady je to! Samá legrace, pouťové atrakce, houpačky a kolotoče, překvápka a záhady, uvidíte, co jste ještě neviděli! Přistupte blíž, kamarádíčkové, uživejte si a bavte se. a tak dále a tak dále. Přecházím před hlavní branou sem a tam, vítám návštěvníky, zvu dál hezký holky v nejlepších letních šatech a mladý pány, co se strašně snažej udělat na ně dojem pruhovanejma sáčkama a slamákama; a rodinky s dětma, co žadoněj a pláčou, že chtěj vidět tu hromadu skvostnejch atrakcí, o kterejch jim povídám a který na ně čekaj, když přesvědčej svý rodiče, aby je vzali dovnitř. A tak jdou nakonec dál, u pokladny zaplatěj pár centíků nebo dolarů a já vím, že z každějch padesáti centů je jeden pro mě.

Jistě, taková práce se dá dělat jenom v létě, od dubna do října. Na podzim už přicházej první studený větry vod Atlantiku a park se na zimu zavírá.

Pak můžu pověsit klaunskej obleček na hřebík a zapomenout velšský popěvky a písničky, který turistům připadaj tak roztomilý ačkoli jsem se narodil v Brooklynu a v životě jsem v rodný zemi svýho táty a dědy nebyl. Pak chodím do zaměstnání voblečenej normálně a dohlížím na zimní práce, při kterejch se všechny atrakce a kolotoče rozebírají a zazimovávaj; kdy se vopravujou stroje, mažou se kola, vyměňujouvošoupaný součástky, vopískovávaj se prkna a znovu se malujou nebo lakujou, koníci z kolotočů se musej pozlatit a všechny roztrhaný potahy zašít. Než přijde duben, všechno musí bejt na svým místě, aby se při prvním teplým a slunečným dnu mohlo votevřít.

Dost mě teda udivilo, když jsem předevcírem dostal dopis napsanej samotným panem Georgem Tilyouem, kterýmu park patří. To voň si celej tendle park vymyslel. A tudle svojí myšlenku uskutečnil s nějakým partnerem, vo kterým se jenom mluví, ale kterýho nikdo nikdy neviděl, teda aspoň ne tady u nás. Právě pan Tilyou vynaložil hrozný úsilí, aby před devíti rokama zprovoznil všechno to, co vymyslel, a vod ty doby na tom parku vopravdicky zbohatnul.

Jeho dopis mi přinesl poslíček, takže šlo jednoznačně o něco strašně naléhavýho. Jednalo se vo to, že následujícího dne což bylo včera má park navštívit nějaká soukromá společnost a že pro ty lidi prostě musíme otevřít. Psal mi, že je mu jasný, že houpačky a kolotoče fungovat samozřejmě nemůžou, ale zdůraznil, že se musí votevřít hračkárství, že v něm musej bejt všechny hračky a že se musí zprovoznit Zrcadlová síň. Tak tendle dopis mě přivedl k nejpodivnějšimu dni,

jakej jsem kdy ve Steeplechase Parku zažil.

Rozkaz pana majitele mě dostal do úzkých, protože zrovna lidi, co dělají v hračkářství a Zrcadlový síni, byli na dovolený, daleko vod města.

136

137

A náhrada za ně se nehledala snadno. Mechanický hračky v obchodě jsou zvláštnost našeho parku, a nejenom že jsou asi nejgeniálnější v celý Americe, ale taky strašně složitý. Chce to vopravdickýho vodborníka, co jim rozumí a umí jejich mechanismus vysvětlit mladejm lidem, co je vobdivujou, snažej se jim přijít na kloub a pak si je kupujou. Já takovej vodborník na žádnéj pád nejsem. Moh jsem teda akorát doufat, že budu mít kliku a u toho jsem taky zůstal.

Obchod a všechny atrakce ve stanech a boudách samozřejmě nejsou vytápěný a je tam děsná zima, tak jsem vzal petrolejový ohříváčky a hned večer s nima šel do obchodu, aby se před tou návštěvou trochu prohrál, takže ráno v něm bylo teplo jako za krásnýho letního dne. Pak jsem sundal z polic povlaky proti prachu a trochu srovnal všechny dlouhý řady pohyblivejch vojáků, bubeníků, baletek, akrobatů a zvířátek, který uměj s hodinovým strojkem v břiše zpívat, tančit a hrát. Víc jsem udělat nemoh. Do osmi do rána jsem všechno jakž takž nachystal a potom už jsem jen čekal na příjezd ty nóbl společnosti. Načež se přihodilo něco moc divnýho.

Vbtočil jsem se a vedle mě zničehonic stál cizí mladík a hleděl na mě. Vůbec nevím, jak se dostal dovnitř, a už už jsem mu chtěl začít vysvětlovat, že je lunapark zavřenej, když mi nabídnul, že hračkářství pohlídá. Jak věděl o příjezdu tajuplnějch návštěvníků, to neřek. Jenom vysvětloval, že tady už kdysi dělal a rozumí mechanice všech těch hraček a loutek. No, když nebyl po ruce vopravdickej Pán hraček, co tam normálně vobsluhuje, nezbejvalo mi, než přijmout tohohle. Vůbec jako Pán hraček nevypadal ten je vždycky samá sranda, je příjemnej a umí to s dětma. Tenhle chlap měl vobličej bílej jak mramor, havraní vlasy a černý voči a černej elegantní kabát. Zeptal jsem se ho na jméno. Na chvíličku zaváhal a pak vodpověděl: „Malta. A tak jsem mu taky říkal, dokud nevodešel, teda spíš nezdrhnul. Ale vo tom pozdějc. Zrcadlová síň, to byl jinej voříšek. To je vopravdu úžasný místo, a ačkoliv jsem byl vevnitř mockrát i mimo votvívací dobu, ni

kdy jsem nepochopil, jak funguje. Ten, kdo to vymyslel, musí bejt fakticky génus. Všichni lidi, co vycházejí ven z labyrintu těch proměnlivejch zrcadlovejch místností, jsou přesvědčený, že viděli věci, co vidět nemohli, a přitom neviděli věci, který tam jasně jsou. To není jenom zrcadlová síň, to je učiněnej ráj iluzí a představ. Jestli tenhle můj deník bude po letech někdo vůbec číst a bude trochu zvédavej, jak kdysi vypadal Coney Island, tak tady kvůli němu schválně zrcadlovou síň podrobně popíšu.

Zvenku vypadá jako jednoduchá nízká čtvercová budova s jedněma dveřma pro vchod i východ. Když vejdete dovnitř, vidíte chodbu, co se táhne zprava doleva. Je úplně jedno, jakým směrem se dáte. Voba konce chodby jsou krytý zrcadlem a celá chodba je široká přesně metr dvacet. To je důležitý, protože ta stěna, co ji máte před očima, když vstoupíte, není celistvá, ale skládá se ze svislejch zrcadel širokejch přesně dva metry čtyřicet a vysokejch dva deset. Každý zrcadlo se může otáčet podél svislý osy, takže když někdo sedí u dálkovýho ovládání, může s nima dokonale zatarasit průchod, ale taky vám může votevřít novou chodbu, co vede někam doprostřed budovy.

Nemáte jinou možnost než jít novou chodbou, ze který vám může ten utajenej člověk u dálkovýho ovládání, udělat spoustu odboček do malejch místnůstek tvořenejch zrcadlma, co sevobjevujou a mizej. Jenže to nejhorší vás teprve čeká. Uprostřed budovy je spousta zrcadel širokejch dva metry čtyřicet, který se otáčej nejenom podle svislý osy, ale navíc stojej na takovej ch točnách vo průměru dva metry čtyřicet, a ty se votácej celý. Když stojíte na půlce takový kruhový točny, kterou nevidíte, zádama k zrcadlu, tak se můžete zničehonic votočít vo sto vosumdesát nebo dvě stě sedumdesát stupňů. Myslíte, že stojíte na místě a votácej se jenom zrcadla, ale najednou se před váma vobjevujou a mizej lidi, vytvářej se malý místnůstky a taky mizej, mluvíte na někoho, kdo stojí před váma, ale

138

139

pak si uvědomíte, že mluvíte s vodrazem člověka stojícího za várna nebo vedle vás.

Za zlomek vteřiny se manželka ztratí manželovi a milenka svému šamstrovi, klopýtají dopředu, aby se zase sešli ale sejdou se úplně s někým jiným. Zrcadlovou síní se furt ozývají zděšený výkřiky a pak smích, jak se tucty mladejch párů odvážně proplítají bludištěm.

Celou tuhle atrakci řídí takzvaný Pán zrcadel, kterej jedinej chápe, jak všechny ty mechanismy fungují. Sedí ve své budce vysoko nad podlahou a nad sebou má střešní zrcadlo sklopený v takovém úhlu, aby mohl z ptačí perspektivy sledovat všecko, co se děje dole, a řadou páček ovládat jednotlivá zrcadla, vytvářet chodby a zase je zavírat, zamykat lidi do zrcadlových místností a provádět různé optické triky. No a já se dostal do velký šlamastyky. Pan Tilyou totiž naléhal, aby dáma v každým případě Zrcadlovou síň navštívila, jenže Pán zrcadel měl dovolenou a já ho nemoh nikde sehnat.

Pokusil jsem se teda proniknout do tajů ovládání těch složitějších páček, abych mohl dámu dostatečně pobavit, a tudíž jsem strávil polovičku noci se zrcadlami při petrolejce a zkoušel, jak se čím hejbe. Nakonec jsem se naučil, jak dámu labyrintem rychle provést a jak ji dostat ven ze slepý uličky, až bude křičet vo pomoc. Všecky chodby a místnosti samozřejmě nemají stropy, takže hlasy jsou slyšet dost zřetelně.

Do devíti ráno jsem teda včera udělal všecko, co se dalo, abych mohl přivítat hosty pana Tilyoua. Přišli těsně před desátou hodinou. Na Surf Avenue nebyla doslova ani noha, a tak když jsem uviděl elegantní kočár, jak si to hrne kolem kanceláří Brooklyn Eagle a hlavních vchodů do Luna Parku a Dreamlandu a pořád jede dál, došlo mi, že to musej bejt voni. Ten kočár byl parádně vyšňořený, přesně ve stylu těch, co můžete vidět před hotelem Manhattan Beach, kde čekají na lidi, co vystupují z rychlodráhy. Ta vede přes Brooklynskej most, ale teď, v prosinci, tam fakt moc lidí nebejvá.

Když dojeli k nám a kočár zastavil koně, vyšel jsem z brány s megafonem.

,Vítejte, vítejte u nás, dámy a pánové, vítejte ve Steeplechase Parku, největším a nejlepším lunaparku na Coney Islandu, burácel jsem, i když se na mě i ty koně dívali jak na sílence, co se vyštáfíroval za klauna na úplný konci listopadu. První z kočáru vystoupil mladej chlápek později se ukázalo, že je to reportér z New York American, což je jeden z Hearstovych bulvárních plátků. Tvářil se děsně důležitě. Zjevně dělal ty společností průvodce po New Yorku. Za ním vystoupila strašně krásná lady, vopravdická aristokratka fakticky, to se vždycky pozná a novinář ji představil jako komtesu de Chagny, jednu z nejlepších operních zpěvaček na světě. Mně to samozřejmě nemusel vysvětlovat, protože já čtu New York Times přece jenom mám jistý vzdělání, i když jsem samouk. Teprve pak mi konečně došlo, proč zrovna jí pan Tilyou chtěl splnit každý přání. Krácela po kluzkém chodníku z prken, zavěšená do toho chlapa vod novin. Vodložil jsem megafon k ničemu mi už nebyl, hluboko jsem se před ní uklonil a znovu ji přivítal v mým království. Usmála se na mě tak, že by přitom roztálo i to nejtvrdší srdce, a vodpověděla roztomiloučkou angličtinou s francouzským přízvukem, jak ji mrzí, že narušuje náš zimní spánek. Jsem váš oddaný služebník, madam, vodpověděl jsem, abych ukázal, že i když mám na sobě klaunský šaty, umím se chovat a volit správný slova.

Za nima vystoupil malej kluk, asi dvanácti nebo třináctiletý, moc hezkej, taky Francouz jako jeho máma, ale mluvil parádně anglicky. V ruce svíral loutku opičáka s hracím strojkem vevnitř, přesně takovýho, co se prodávaj v našem hračkářství. A po klukovi vylez ven irskej duchovní v černý sutaně a širokým klobouku. .Přeji dobré jitro, Klaune, pozdravil. Jitro dost chladné i pro nás, nezdárníky, kteří jsme tě vytáhli ven.

,Není zase tak chladné, aby se v něm neprojevalo vřelé irské srdce, nechtěl jsem se nechat zahanbit, i když jako evangelík moc často s papeženeckýma kněžíma nepřicházím do styku.

140

141

Jenže voň pohodil hlavou a bouřlivě se rozchechtal, tak jsem si řek, že to snad nakonec bude správný chlap. Ve veselý náladě jsem tu čtveřici vedl po prkenným chodníku hlavní bránou, kolem závary rovnou k hračkářství, protože mi bylo jasné, co chtěj vidět jako první.

Díky těm vohříváčkům bylo vevnitř příjemně teplo a pan Malta už čekal, aby

Fantom Manhattanu

příchozí pozdravil. Ten kluk, co se jmenoval Pierre, byl úplně jak hypnotizovanéj dlouhejma policema plnejma mechanickéjch baletek, vojáčků, muzikantů, šašků a zvířat, který jsou chloubou hračkářství ve Steeplechase Parku a nedaj se sehnat nikde jinde ve městě a asi ani v celý Americe. Proháněl se kolem všech polic a chtěl, aby mu Pán hraček všecko předvedl. Jenže jeho matku zajímal jen jeden druh police s opičákama.

Našli jsme je úplně vzadu a vona požádala pana Malta, ať jí je všechny ukáže a natočí je klíčkem.

.Všechny? divil se.

Ano. Jednoho po druhém, pronesla rozhodným tónem. A tak ji poslech. Otáčel jedním klíčkem za druhým a vopice bouchaly činelama a hrály písničku Yankee Doodle Dandy, furt dokola. Nic jsem nechápal. Chce snad klukovi tu loutku vyměnit? Copak nehrajou všechny stejně? Pak kejvla na synka a voň vytáhl kapesní nožík s malým šroubováčkem. Oba jsme s Maltou ztuhli, když kluk vodhrnul kus látky na zádech první vopice, vodšrouboval malej kryt a šáhnul dovnitř. Vyndal malý kolečko velký asi jako dolar, převrátil ho a dal ho zpátky. Mrknul jsem na Malta, zvedl jsem vobočí a voň udělal to samý. Vopice spustila znovu. Song of Dixie. No jasně, jedna písnička pro jižany, jedna pro severany.

Klučina rychle vrátil kolečko do původní polohy a pustil se do kuchání druhýho vopičáka. Stejněj výsledek. Po desátým na něho matka kejvla, aby přestal. Malta začal skládat hračky zpátky na místo. Zjevně ani voň nevěděl, že ve vopicích hrajou dvě melodie. Komtesa dost zbledla. ,Byl tady, řekla, ale nebylo jas

ný, komu to říká. Pak se vobrátila na mě: ,Kdo navrhuje a vyrábí tyhle opice?

Nechápvě jsem pokrčil ramenama. Ozval se Malta: ,Všechny hračky se vyrábějí v malé továrničce v New Jersey. Kdo konkrétně vymýšlí ty opice, to nevím.

Pak se madam zeptala: ,Neviděli jste tady některý z vás divného muže? Se širokým kloboukem a téměř celým obličejem zakrytým maskou?

Při tyhle poslední otázce pan Malta stál vedle mě ztuhl jak solnej sloup.

Loupnul jsem po něm vokem, ale ve vobličejí se mu nehejbal ani sval. A tak jsem zavrtěl hlavou a vysvětloval jí, že v lunaparku člověk vidí spoustu masek klauny, strašidla, duchy. Ale nějakýho chlapa, co si maskou zakrejšv vobličej?

To ne. Nikdy jsem ho neviděl. V ty chvíli si dáma povzdechla a pokrčila ramenama. Pak prošla uličkou mezi policema a prohlížela si ostatní hračky.

Malta kývl na kluka a vedl ho jiným směrem určitě mu chtěl ukázat pochodující vojáčky. Jenže mně na tom chlápku se studeným čumákem něco nesedělo, a tak jsem šel za nima a sledoval jsem je z druhý strany police. K mému údivu a vzteku začal můj nezvanéj a záhadnej pomocník kluka tiše vyslýchat. Ten odpovídal naprosto nevinně.

,Proč vlastně přijela tvoje maminka do Newtbrku? ptal se.

,No přece aby zpívala v opeře, pane.

,Vskutku? Neměla jiný důvod? Nechtěla se třeba s někým setkat?

,Ne, pane.

A proč se tak strašně zajímá o hrací opice?

Jenom o jednu opici, pane, a o jednu melodii. Zajímají pouze ta loutka, kterou drží v ruce. Žádná jiná nehraje melodii, kterou mamá hledá.

,Škoda, že ji nenašla. A tvůj tatínek tady není?

,Ne, pane. Drahý papá se zdržel ve Francii. Připluje lodí zítra.

Výborně. A je to opravdu tvůj tatínek?

142

143

.Samozejmě. Oženil se s maminkou a já jsem jeho syn."

V tomhle okamžiku jsem měl dojem, že Malta zašel dost daleko, a chtěl jsem zakročit, ale stalo se něco divnýho. Najednou se vtevřely dveře, dovnitř zavanul ledověj průvan vod moře a mezi veřejema se vobjevila podsaditá figura toho velebníčka. Pozdějc jsem se dozvěděl, že se jmenuje otec Kilfoyle. Mladej Pierre a Malta si průvan všimli, a tak vobešli regál, co si u něj povídali. Velebníček a chlap s bílým ksichtem najednou stáli asi deset metrů vod sebe a měřili se pohledem. Nakonec kněz zvedl ruku a pokřižoval se. Já sice nejsem katolík, takže todle neuznávám, ale vím, že u nich to znamená, že žádaj od svýho pána vochranu.

Pak kněz promluvil: ,Pojď ke mně, Pierre, a natáhl ruku. Ale přitom furt zíral na Malta.

Tahle roztržka mezi dvěma chlapama, která měla bejt první ze dvou v jednom dni, byla stejně mrazivá jako vítr vod moře, a tak jsem se pokusil vobnovit veselou

Fantom Manhattanu

náladu, co měli všichni ještě před hodinou, a zakřičel jsem: „Vaše milosti, naši největší chloubou a atrakcí je Zrcadlová síň, skutečný div světa. Prosím, pojdte za mnou, ukážu vám ji. Tam se vám zlepší nálada. A pan Pierre si tady zatím může hrát s dalšími loutkami, protože jak sami vidíte ho naprosto zaujaly. Je stejný jako všechny děti, co k nám chodí. Madam se tvářila nerozhodně a já si s hrůzou uvědomil, jak na mě pan Tilyou ve svém dopise děsně naléhal, aby se na zrcadla šla určitě podívat i když já teda moc nechápu proč. Koukla se na Ira, ten přikývl a řekl: Ale jistě, jen si běžte chvíli užívat světských radostí. Na Pierra dohlédnu a navíc máme čas. Zkoušky začínají až po obědě. A tak kejvla a šla se mnou. Už ta příhoda v hračkářství byla dost divná máma se synáčkem hledají melodii, kterou žádnéj opičák neumí. Ovšem to, co následovalo, se nedá označit jinak než slovem prapodivný. Určitě potom pochopíte, proč jsem se tak urputně snažil popsat přesně všechno, co jsem toho dne viděl a slyšel.

Do Zrcadlový síně jsme vstoupili společně těma jedinejma dveřma a ona viděla chodbu, co se táhla zprava doleva. Ukázal jsem jí, že si může vybrat směr. Pokrčila ramenama, hrozně hezky se usmála a odbočila doprava. Já se vyšplhal do ty kukaně nahoře a díval se do zrcadla na stropě. Bylo vidět, že se dostala tou chodbou vpravo asi do půlky cesty. Zatáhl jsem za páčku, aby se zrcadlo, co tvořilo stěnu, vobrátilo a vona zamířila doprostřed. Jenomže se nic nedělo. Znovu jsem zkusil zatáhnout. Furt nic. Viděl jsem, jak pomalu prochází tou prosklenou chodbou na vnějším vokruhu. Pak se jedno zrcadlo samo vod sebe vobrátilo, zablokovalo jí cestu a přinutilo ji změnit směr. Mířila doprostřed. Jenže já na nic nešahal! Bylo jasné, že ty páčky fungujou blbě, a tak mě napadlo, že kvůli její vlastní bezpečnosti bych ji měl vyvést ven, než někde uvízne. Cloumal jsem páčkama, abych jí votevřel příměj průchod zpátky ke dveřím. Nic se nedělo. Ale uprostřed toho bludiště se některý zrcadla vopravdu hejhaly, jako kdyby je poháněla nějaká neznámá síla nebo je ovládal někdo jinej. Viděl jsem snad dvacet obrazů ty mladý ženy, votáčelo se totiž čím dál víc zrcadel, ale vůbec mi nebylo jasné, co je vodraz a kde je vopravdická osoba. Najednou se zastavila, uvězněná v malý místnosti úplně uprostřed. Na jedny stěně ty místnosti jsem si všiml pohybu a zahlídl jsem nějakěj vlající plášť a asi dvacet jeho vodrazů, ale pak to zas zmizelo. Jenže její plášť to nebyl. Tenhle byl černej a vona měla švestkově modrej, sametovej. Viděl jsem, jak vytřeštila voči a přitiskla si dlaň na ústa. Hleděla na něco nebo na někoho, kdo stál zádama k zrcadlu v místě, na který nebylo z mého stanoviště vidět. Pak dáma promluvila: Ach, tak jsi to skutečně ty! Došlo mi, že ta další osoba nejenže nějak vnikla do síně, ale navíc našla správnou cestu doprostřed labyrintu, aniž jsem si jí všimnul. Něco takovýho mi připadalo naprosto nemožný. Ale pak jsem poznal, že v noci někdo to šikmý zrcadlo na stropě votočil do jinýho úhlu, takže se v něm teď vodrážela jen polovička bludiště. Druhá půlka byla mimo moje zorný

144

pole. Ženu jsem viděl, ale toho fantoma, co s ní mluvil, ne. Ale slyšel jsem je, a tak se teď budu snažit vzpomenout si přesně na všechno, co řekli, a slovo vod slova to zapsat.

A všimul jsem si ještě něčeho. Francouzka, bohatá, slavná, s talentem vod boha a klidným vystupováním, se vopravdicky trásla jak osika. Cítil jsem, že se bojí, ale její strach byl zkombinovanej ještě s nějakým jako okouzlením nebo s čím. Jak jsem pochopil z rozhovoru, potkala se s někým, koho znala v minulosti, s někým, vo kom nepředpokládala, že by ho ještě mohla potkat, s někým, kdo ji kdysi držel v hrsti ale jak? Strach, to je vono. Vzduch tam byl doslova prosycenej strachem. A láskou? Možná, ale nějakou strašně starou. Acejtil jsem taky úžas. Ať už to byl kdokoliv, komtesa pořád žasla nad mocí, kterou nad ní má. Několikrát jsem si všimnul, že se zachvěla, ale přitom voň jí nijak votevřeně nevyhradoval. Aspoň já jsem si nevšim. Povíдали si zhruba tohle:

ON: Samozřejmě. Čekalas někoho jiného?

ONA: Po spatření té opice ne. Slyšela jsem znovu Maškarádu. Je to už tak dávno.

ON: Třináct dlouhých let. Vzpomínalas na mě?

ONA: No samozřejmě, můj Učiteli. Ale myslela jsem.

ON: Že jsem mrtev? Ne, Christino, má lásko, já tedy ne.

ONA: Má lásko? Ty ještě?

ON: Navždy a stále, dokud nezemřu. Svým způsobem patříš stále mně, Christino.

Stvořil jsem pěveckou hvězdu, ale nedokázal jsem si ji udržet.

ONA: Když jsi zmizel, myslela jsem, že jsi navždy pryč. Vdala jsem se za Raoula.

Fantom Manhattanu

ON: Já vím. Sledoval jsem každý tvůj krok, každé vystoupení, každý triumf.

ONA: Bylo to pro tebe těžké, Eriku?

ON: Dost těžké. Má životní pouť byla vždycky o mnoho těžší, než si vůbec umíš představit.

ONA: Takže tys mě sem pozval? Ta nová opera je tvoje?

ON: Ano. Všechno v ní je mé. A ještě víc. Mnohem víc. Jsem tak bohatý, že bych si mohl koupit půl Francie.

ONA: Proč, Eriku? Ach, proč? Copak mě nemůžeš nechat na pokoji? Co ode mne chceš?

ON: Zůstaň se mnou.

ONA: Nemohu.

ON: Zůstaň se mnou, Christino. Časy se změnilly. Mohu ti nabídnout jakékoli operní angažmá na světě. Dám ti všechno, oč požádáš.

ONA: Nemohu. Miluji Raoula. Snaž se to pochopit. Vážím si všeho, cos pro mě kdy udělal, a jsem ti za to vděčná. Ale mé srdce patří někomu jinému. Cožpak to nedokážeš pochopit? Cožpak to nedokážeš přijmout?

V tomhle okamžiku se na strašně dlouho vodmčeli, jako kdyby se ten vodmítnutej nápadník snažil smířit se svým žalem. Když se trochu uklidnil, mluvil roztřeseným hlasem.

ON: Dobrá tedy. Musím to pochopit a přijmout. Proč vlastně ne? Vždyť mé srdce už prožilo tolik zklamání. Ale jde mi ještě o něco. Zanech mi chlapce.

ONA: Tvého. chlapce.?

ON: Mého. našeho syna Pierra.

Žena, kterou jsem viděl jako na dlani, navíc vopravdu snad ještě tucetkrát v zrcadlech, zbledla jak stěna a zakryla si voběma rukama vobličej. Několik vteřin se kymácela dopředu a dozadu a já se bál, že snad vomdlí. Skoro jsem vykřikl, ale měl jsem tak

147

146

stažený hrdlo, že mi z něj nevyšel ani hlásek. Byl jsem tudíž neměj a bezmocnej svědek čehosi, co jsem nechápal. Nakonec nechala klesnout ruce dolů a už jenom šeptala.

ONA: Kdo ti to řekl?

ON: Madam Giriová.

ONA: Ach, proč to jen udělala?

ON: Byla na smrtelné posteli. Chtěla se konečně s někým podělit o to dávné tajemství.

ONA: Lhala.

ON: Ne. To ona zachránila Raoula po přepadení a střelbě v temné uličce.

ONA: Je to hodný, laskavý a jemný muž. Miluje mne a Pierra vychoval jako vlastního. Pierre nic neví.

ON: Ale Raoul to ví. Ty to víš. Já to vím. Nech mi mého syna.

ONA: Nemohu, Eriku. Brzy mu bude třináct. Za pět let z něho bude muž. Pak mu to řeknu. Máš mé slovo, Eriku. Na jeho osmnácté narozeniny. Ted ještě ne, není na to připraven. Stále mě ještě potřebuje. Jakmile mu to řeknu, nechám, ho, ať si vybere.

ON: Mám tvé slovo, Christino? Když počkám pět let.

ONA: Budeš mít svého syna. Za pět let. Když ho dokážeš přesvědčit.

ON: Pak tedy počkám. Tak dlouho jsem čekal na jediný zlomeček štěstí, které většina mužů pozná ještě na otcově klíně. Ještě pět let. počkám.

ONA: Děkuji ti, Eriku. Za tři dny budu zpívat jen pro tebe. Budeš tam?

ON: Jistě. Budu blíž, než si myslíš.

ONA: Pak budu pro tebe zpívat tak, jak jsem ještě nezpívala.

V ty chvíli jsem spatřil něco, kvůli čemu jsem málem výpad ze své kukaně. Do bludiště se nějak dostal ještě jeden chlap. Jak to udělal, to se už nikdy nedozvím, ale určitě nepřišel téma jedinejma dveřma, který znám, protože ty byly přímo pode mnou a nikdo jima nešel. Zřejmě vzlouznul dovnitř tajným vchodem, kterej může znát jenom ten, kdo celej ten labyrint vymyslel, a nikomu jinému vo něm neřek. Nejdrív jsem myslel, že vidím vodraz chlapa, co mluvil, ale pak jsem si vzpomněl na to mávnutí pláštěm. A tahle postava, i když celá v černém, žádnéj volnej pláště neměla. Místo pláště měla vypasovanej kabát. Chlap se schovával v jedny vnitřní chodbě a já viděl, že tiskne ucho k tenoučké mezeře voddělující dvě zrcadla. Za tou mezerou stála dáma a ten záhadnej bejvalej milenec.

Fantom Manhattanu

Ten nový chlap musel snad cejtít můj pohled, protože se najednou rozhlídl a podíval se nahoru. Stropní zrcadlo mu vodhalilo pohled na mě a já spatřil jeho. Vlasy měl stejně černý jako kabát a vobličej stejně bílejší jako košile. Poznal jsem toho bídáka, co si říkal Malta. Chvilku na mě upíral blejskavý voči a pak zmizel. Utíkal chodbama, který jinejm připadají tak spleťitý. Okamžitě jsem vyskočil ze svý kukaně a snažil jsem se ho dohonit, vyřítit jsem se z budovy jak namydlenej blesk.

Měl velkej náskok, protože útek tím záhadným tajným východem, a hnál se k bráně. Ve svejch neovhrabanejch klaunskéjch botách jsem proti němu neměl šanci.

A tak jsem ho jenom zdálky sledoval. U brány stál ještě jeden kočár, uzavřená koleska, a právě k ní ten prchající chlap mířil. Skočil dovnitř, zabouchl dveře a kočár se dal do pohybu. Byl určitě soukromej, protože podobný kočáry se na Conney Islandu pronajmout nedají.

Jenže než do něho skočil, musel proběhnout kolem dvou lidí. U Zrcadlový síně stál nejbližší ten mladej novinář, a jak se kolem něho prohnala ta postava v černým kabátě, něco na něj zakřičela, ale já nerozuměl, protože slova přehlušoval vítr.

149

148

Novinář překvapeně vzhlídnul, ale vůbec se nepohnul, aby chlapa zadržel.

A těsně u brány stál ten velebníček, kterej mezitím zavedl Pierra zpátky ke kočáru, zavřel ho vevnitř a teď šel pomalu zpátky najít svou paní. Viděl jsem, jak se před ním uprchlík na místě zastavil a zíral na něj. Velebníček zase zíral na něho, ale vtom už se chlápek znova rozběhl a skočil do svý kolesky.

V ty chvíli jsem měl nervy napnutý jak špagáty. Nejdřív to podivný hledání mezi hracíma vopicema, který neuměly zacínkat nějakou melodií, pak ještě divnější chování chlapa, co si říkal Malta, jeho výslech nevinného dítěte, pak ten nenávisťnej pohled Malty na katolickýho kněze, potom překvapení v Zrcadlový siní, kde se všecky páky vzepřely my vůli, ta strašná zpověď, kterou jsem vyslechl vod zpěvačky a muže, co bejval docela určitě její milenec a je otec jejího dítěte, a nakonec pohled na schovanýho Maltu. Bylo toho na mě moc. Šla mi z toho hlava kolem, takže jsem úplně zapomněl, že chudák paní de Chagny je rurt zavřená v tom labyrintu zrcadlovejch chodeb.

Když jsem si na ni vzpomněl, hnál jsem se zpátky, abych ji osvobodil. Všecky páčky jako zázrakem zas fungovaly, a tak se brzo vobjevila u východu, mrtvolně bledá a zamlklá, ale jinak v pořádku. Hrozně zdvořile mi děkovala za všecku mojí námahu, nechala mi štědrý spropitný a nasedla s novinářem, knězem a synem do kočáru. Doprovodil jsem je jenom k východu.

Vrátil jsem se k Zrcadlový siní a zažil poslední šílenej šok. Na závětrný straně budovy stál chlap a zíral za kočárem, kterej mu vodvážel syna. Vobešel jsem roh baráku a byl tam. Musel to bejt voň, prozradil ho rozevlátej černej plášť. Poslední hráč v tom prapodivným představení, co se vdehrálo v labyrintu. Z jeho ksichtu mi zrovna ztuhla krev v žilách. Musel mít asi příšerně znetvořenej vobličej, protože mu ho ze tří čtvrtin zakrývala maska a zpod ty masky svítily oči, ve kterejch se blejskal vztek. Tomuhle chlapovi komtesa zřejmě zkrížila všechny plány. Tenhle chlap nebyl zvyklej, aby mu někdo vodporoval, a tak se

čertil jak sám dábel. Zřejmě si mě nevšimnul, protože si pro sebe tiše mumlal.

„Pět let, slyšel jsem ho. Pět let. Nikdy. Je můj a já ho získám.“

Vobrátil se a byl pryč. Proklouzнул mezi dřevěným bedněním. Pozdějc jsem našel díru v plotě směrem na Surf Avenue. Chyběly tam tři prkna. Pak už jsem ho nikdy neviděl a toho vodposlouchávače taky ne.

Pořád se mi honilo hlavou, jestli bych neměl něco udělat. Neměl bych dát komtese vědět, že ten podivnej chlápek nemá vůbec chuť čekat na syna dalších pět let? Co když ale ten netvor změní názor, až se vyvzteká? To, co jsem vyslechl, byla její soukromá záležitost a určitě si ji budou muset vyřešit sami. Snažil jsem se proto sám sebe přesvědčit, že to musím nechat bejt. Jenže v mejch žilách nekóluje pro nic za nic keltská krev. Když teď všecky ty věci, co jsem včera viděl a slyšel, zapisuju, mám pocit, jako by nade mnou furt visela strašlivá hrozba.“

150

151

MODLITBA JOSEFA KILFOYIA

Katedrála svatého Patrika, New York City, 2. prosince 1906

"Smiluj se, Bože, smiluj se, Pane. Již mnohokrát jsem se na Tebe obracel. Snad víckrát, než si dokáži vzpomenout. V žáru slunce i v temnotě noci. Při mši svaté ve Tvém stánku i v soukromí svého pokoje. Někdy si dokonce myslím, že bys mi mohl odpovědět, zdá se mi, že slyším Tvůj hlas, že cítím Tvou přítomnost, že vedeš mé kroky. Je to snad bláhovost a sebeklam? Skutečně s Tebou v modlitbách hovoříme? Nebo jen nasloucháme svému nitru?"

Odpust' mi pochyby, Bože. Tolik se snažím nalézt pravou víru. Nyní Tě poníženě prosím, vyslyš mne. Jsem zmaten a bojím se. Nenarodil jsem se jako učenec, ale jako obyčejný irský farmářský syn. Prosím, vyslyš mne a pomoz mi."

Jsem zde, Josefe. Co narušilo klid tvé mysli?"

"Bože, poprvé v životě si připadám skutečně vyděšený. Něčeho se bojím, ale nevím proč."

"Máš strach? Se strachem mám osobní zkušenost."

"Ty, Bože? Ty jistě ne."

155

"Ba naopak. Co si myslíš, že jsem cítil, když mi připoutali zápěstí nad hlavu ke kruhu ve zdi chrámu před bičováním?"

Já si zkrátka nedokáži představit, že bys prožíval strach."

"Tenkrát jsem byl člověk, Josefe. Se všemi lidskými slabostmi a chybami. V tom tkvěl smysl všeho. A člověk dokáže cítit obrovský strach. Pak, když mi ukázali důtky se zauzlovanými řemeny, na nichž visely úlomky kovu, a řekli mi, co dokáží způsobit, křičel jsem strachy."

"Nikdy jsem o tom takhle nepřemýšlel, Pane. O tom se nikde nepíše."

"To je skutek drobného milosrdenství od mých životopisců. Proč se bojíš ty?"

"Cítím, že se kolem mě v tomhle strašném městě děje něco, čemu nerozumím."

"Pak s tebou soucítím. Strach z něčeho, čemu rozumíš, je dosti nepříjemný, ale má své meze. Ten druhý strach je horší. A co očekáváš ode mne?"

"Potřebuji Tvou mravní sílu, Tvou statečnost."

"Ty už přece obojí máš, Josefe. Získals je, když jsi složil slib a začal nosit kněžský šat."

"Pak ho ale zcela jistě nejsem hoden, Pane, protože mne nyní síly opouštějí. Obávám se, žeš nalil vodu do děravé nádoby, když sis vybral farmářského chlapce z Mullingarů."

"Ve skutečnosti sis zvolil ty mě. Ale na tom nezáleží. Skutečně má nádoba praskla a zklamala mne?"

"Zhřešil jsem, samozřejmě."

"Samozřejmě. A kdo nehřeší? Toužilš po Christině de Chagny."

"Je to překrásná žena, Pane, a já jsem také jenom muž."

Já vím. I já jsem byl kdysi mužem. Role muže je velmi těžká. Vyzpovídal ses a dostalo se ti rozhršení?"

"Ano."

"Tedy. myšlenky jsou jen myšlenky. Neudělals nic jiného?"

"Ne, Pane. Jen jsem na ni myslel."

"Pak si tedy zkusím důvěru ve svého farmářského chlapce uchovat. A co ty tvé nevysvětlitelné obavy?"

"V tomhle městě žije muž. Velmi podivný. Toho dne, kdy jsme přijeli, jsem na molu zvedl zrak a na střeše jednoho skladiště jsem spatřil postavu. Zírala dolů. Obličej jí zakrývala maska. Včera jsme jeli na Coney Island. Christina, mladý Pierre, jeden zdejší novinář a já. Christina se šla podívat do jedné části lunaparku, kde je takzvaná Zrcadlová síň. Včera večer mě pak požádala o zpověď a svěřila mi."

"Domnívám se, že mi to můžeš říci. Přebývám přece ve tvém nitru. Jen dál."

"Že se s tím mužem uvnitř setkala. Popsala ho. Musel to být tentýž muž, ten, s nímž se před lety poznala v Paříži nesmírně postižený, znetvořený člověk. Nyní zbohatl a má zde, v New Ibrku, nesmírnou moc."

"Zním ho. Jmenuje se Erik. Neměl snadný život. Nyní slouží jinému bohu."

Jiná božstva přece nejsou, můj Pane."

"Hezká představa, ale ono jich je dost. Například božstva Mamonu, božstva Chamtivosti a Zlata."

"Vroucně bych si přál, abych ho zase mohl přivést zpátky k Tobě."

"To je nanejvýš chvályhodné. A proč?"

"Zdá se, že má nesmírné bohatství. Nepředstavitelné bohatství."

Josefe, od tebe se očekává zájem o lidské duše, ne o zlato. Toužíš po jeho majetku?"

"Ne pro sebe, Pane. Kvůli něčemu jinému."

"A co by to mělo být?"

"Za tu dobu, co jsem zde, jsem jednou v noci prošel čtvrtí Lower East Šidě, která leží ani ne míli od této katedrály. Je to odpudivé místo. Peklo na zemi. Všude je příšerná bída, špína, nemoci, zápach a zoufalství. V téhle čtvrti se rodí všechny neřesti a zločiny. Děti se prodávají na ulici a zneužívají se k prostituci děvčata i chlapci."

156

157

"Slyším snad ve tvých slovech výčitku, Josefe? Že bych podobné věci neměl připustit?"

"Nikdy bych si Tě nedovolil kritizovat, Pane."

"Nebuct zase tak zdrženlivý. K podobným věcem přece dochází denně."

"Ale já tomu nerozumím."

"Dovol, abych ti to vysvětlil. Nikdy jsem člověku nedal záruku dokonalosti, jen naději, že jí dosáhne. A o to jde. Člověk má na vybranou, a tak má možnost volby. Nejde o nátlak. Ponechal jsem lidem svobodu volby. Někteří si zvolí cestu, kterou jsem jim ukázal, ale většina z nich dá přednost radostem a potěšením. Hned. A tady. Pro mnohé z nich to znamená, že působí bolest jiným pro vlastní potěšení nebo obohacení. Samozřejmě si toho všímám, ale nemíním to nijak měnit."

"Ale proč, Bože? Nemůže snad být člověk lepším tvorem?"

"Pohleď, Josefe, kdybych sáhl dolů, dotkl se jeho čela a stvořil ho dokonalého, jaký by byl život na zemi? Kde není smutek, není ani radost. Bez slz není smíchu. Bez bolesti úlevy. Kde nejsou pouta, není svoboda. Bez pádu není úspěchu. Bez neomalenosti není zdvořilosti. Bez bigotnosti tolerance. Bez zoufalství není jásotu. A bez hříchu samozřejmě není vykoupení. Vytvořil bych tedy jakýsi bezpohybný ráj na zemi, takže mé nebeské království by bylo poněkud nadbytečné. A o to přece vůbec nejde. Proto musí mít člověk možnost volby, dokud ho nepovolám k sobě."

"Také si myslím, Pane. Jenže já bych si skutečně vroucně přál přivést Erika a všechny boháče k něčemu lepšímu."

"Třeba je přivedeš."

Jenže k řešení takového úkolu musí existovat nějaký klíč."

"Jistě, také existuje. Ke všemu."

"Ale já ho nevidím, Pane."

"Čteš má slova. Nedokázals ho v nich najít?"

"Ne zcela jasně, Pane. Pomoz mi, prosím."

"Tím klíčem je láska, Josefe. Tím klíčem je vždy láska."

Jenže on miluje Christinu de Chagny."

"No a?"

"Mám ji snad nabádat k porušení manželských slibů?"

"To jsem neřekl."

"Pak tedy nechápu."

"Pochopíš, Josefe. Pochopíš. Někdy to chce trochu trpělivosti. Takže tě děsí ten Erik?"

"Ne, Pane. On ne. Když jsem ho spatřil na té střeše a později viděl, jak prchá ze Zrcadlové síně, cítil jsem, že v něm je lidskost. Cítil jsem v něm vztek, zoufalství, bolest. Ale ne zlo. To bylo v tom druhém."

"Pověz mi o tom druhém."

"Když jsme přijeli do lunaparku na Coney Islandu, šla Christina s Pierrem a Klaunem do hračkářství. Já jsem zůstal venku a chvíli se procházel u moře. Když jsem se k nim v obchodě připojil, byl Pierre zrovna s oním mladíkem, který mu ukazoval hračky a něco mu šeptal do ucha. Obličej měl bílý jako stěna, oči i vlasy černé jako uhlí a na sobě měl černý kabátec. Domníval jsem se, že pracuje v obchodě, ale Klaun mi později řekl, že ho v životě neviděl. Objevil se prý až ráno."

"A tobě se tedy nezamlouval, Josefe?"

"Nejde o to, zda se mi zamlouval nebo nezamlouval. Cítil jsem z něho cosi jako mrazivý chlad. Mrazivější než vítr od moře. Myslíš, že to byla jen má irská představivost? Vnímálem kolem něj takové zlo, že mě to dokonce přinutilo udělat rukou Tvé znamení. Instinktivně. Odvedl jsem od něj chlapce a on na mě

zíral s temnou nenávistí. To bylo poprvé, kdy jsem se s ním toho dne setkal."
„A podruhé?"

"Vracel jsem se od kočáru, kam jsem chlapce raději posadil. Asi o půl hodiny později. Věděl jsem, že Christina odešla s klaunem, aby si prohlédla atrakci zvanou Zrcadlová síň. Náhle se otevřela malá dvířka na jedné straně oné budovy se zrcadly a on vyběhl ven. Hnal se kolem novináře ten stál přede

158

159

mnou a pak kolem mě ke svému kočáru, s nímž nakonec šílenou rychlostí odjel. Jenže když mě míjel, zastavil se a znovu si mě změřil. Já jsem to vnímal stejně jako poprvé. Cítil jsem, že teplota vzduchu už tak dost nízká, ještě o několik stupňů poklesla. Otrásl jsem se. Kdo to je? A co vlastně chce?"

"Myslím, že jde o Daria. Přeješ si snad i jeho vykoupení?"

"Pochybuji, že by to v jeho případě bylo možné."

"Máš pravdu. Zaprodal svou duši Mamonu, je pozemským služebníkem tohoto boha zlata a bude jím tak dlouho, dokud nepředstoupí přede mne. Právě on přivedl Erika ke svému bohu. Jenže v Dariovi není žádná láska. V tom je rozdíl mezi nimi."

"Ale přece miluje zlato, Pane."

"Ne, on ho uctívá. A to je něco jiného. Erik také uctívá zlato, ale někdo hluboko v nitru své těžce zmučené duše skrývá kdysi dávno poznanou lásku, a té je schopen i nyní."

"Takže ho ještě mohu obrátit?"

"Josefe, spasen může být každý člověk, který poznal čistou lásku vyjma lásky k sobě samému."

"Ale vždyť Erik stejně jako Darius miluje pouze zlato, sebe a cizí manželku. Pane, já tomu vůbec nerozumím!"

"Mýlíš se, Josefe. Erik má jen zálibu ve zlatě, sebe nenávidí a miluje ženu, o níž ví, že ji nikdy nemůže mít. Teď už musím jít."

"Zůstaň se mnou, Pane. Ještě malou chvíli."

"Nemohu. Na Balkáně zuří krvavá válka. Dnes večer ke mně přijde spousta duší."

„A kde já teď najdu chybějící klíč? Ten klíč skrytý za zlatem, za Erikovým já a ženou, kterou nemůže mít?"

"Už jsem ti to řekl, Josefe. Hledej jinou, ještě větší lásku."

RECENZE GAYLORDASPRIGGSE

160

New York Times, 4. prosince 1906

"Slyšte, slyšte, tolik opěvovaná nová Manhattanská opera pana Oscara Hammersteina byla včera večer slavnostně otevřena představením, které může být výstižně hodnoceno pouze slovy dokonalý triumf. Pokud kdy měla naši drahou vlast zachvátit další občanská válka, pak k ní rozhodně došlo v bitvě o vstupenky. Celý New York byl totiž vzhůru nohama právě kvůli oné opeře, kterou jsme zhlédli.

Můžeme se pouze dohadovat, kolik přesně musely rodiny největších finančníků a milovníků kultury z našeho města zaplatit za své lóže a dokonce i za pouhá místa v hledišti, ale ceny určitě nechaly oficiální vstupné někde v nedohlednu za sebou.

Manhattanská jak ji nyní musíme nazývat, abychom ji odlišili od Metropolitní na druhé straně města je skutečně grandiózní přepychová stavba, překrásně vyzdobená, s foyerem, který svou prostorností zcela zahanbuje poněkud stísněné předsálí, jaké nabízí divákům Metropolitní. A právě ve foyeru jsem během půl hodiny před začátkem představení spatřil lidi, jejichž jména jsou po celé Americe proslulá. Tito lidé živou

163

čí legendy zde korzovali jako školáci o přestávce, protože volná místa v lóžích sehnalo jen pár šťastlivců.

Byli zde Mellonové, Vanderbiltové, Rockefellerové, Gouldové, Whitneyové a Pierpont Morganové. Mezi nimi se procházel náš společný geniální hostitel, muž, který dal v sázku obrovský majetek a věnoval nekonečné množství elánu a energie

Fantom Manhattanu

ke stvoření Manhattanské opery, cigaretový magnát Oscar Hammerstein osobně. Mezi lidmi se neustále šeptá o dalším, mnohem bohatším Midasovi, podporujícím velkého pana H.; o jakémsi fantomovi, který vše financuje, nikým neviděn a nepoznán. Pokud však někdo takový existuje, nebyl spatřen.

Majestátní sloupořadí i skvostná krása foyeru udělaly na návštěvníky obrovský dojem, jenž ještě umocnila zlatá, karmínová a temně modrá výzdoba překvapivě malého a intimně působícího hlediště. A co říct o kvalitě nového operního díla a zpěvu, který jsme slyšeli? Obojí mělo nejvyšší uměleckou úroveň, již jsem za posledních třicet let ještě nezažil.

Čtenáři tohoto skromného sloupku budou zajisté vědět o jednom neobyčejném rozhodnutí pána Hammersteina. Před sedmi týdny zavrhl Belliniho mistrovské dílo I Puritani a namísto něho si pro slavnostní otevření zvolil něco úplně jiného, novou operu ve zcela moderním pojetí napsanou neznámým a překvapivě stále anonymním americkým skladatelem. Jaké do nebe volající riziko! Podivuhodný hazard! Vyplatil se mu? Stoprocentně!

Tak především Anděl od Shilohu nám zajistil přítomnost komtesy Christiny de Chagny z Paříže, krasavice s hlasem, který včera večer překonal všechny mé dosavadní zážitky. Je tím nejlepším na světě za posledních třicet let. Za druhé dílo samotné je mistrovský kus, prostý a jímavý. Jediné oko v hledišti nezůstalo suché.

Příběh se odehrává během občanské války, tedy v období před pouhými čtyřiceti lety, takže v sobě nese jednoznačnou důležitost pro všechny Američany, ať z Jihu či Severu. V prvním děj

ství se seznamujeme s elegantním mladým právníkem z Connecticutu Milesem Reganem, beznadějně zamilovaným do Eugenie Delarueové, půvabné dcerky bohatého plantážníka z Virginie. Hlavní mužskou roli ztvárnil nastupující americký tenor David Melrose a zpíval do okamžiku, kdy se přihodila nanejvýš záhadná věc ale o té později. Rozkošný pár si na jevišti sliboval věrnost až za hrob a vyměnil si zlaté prsteny. Madam de Chagny působila zcela úchvatně, projevovala se jako skutečná jižanská kráska a v árii Tento prsten nás spojí navždy dokonale vyjádřila nelíbené dívčí nadšení a radost ze žádosti o ruku vyslovené mužem, jehož tolik miluje. Svým štěstím dokázala nakazit všechny posluchače.

Joshua Howard, majitel sousední plantáže, jehož part zpíval Alessandro Gongi, se též ucházel o dívčinu ruku, ale odmítnutí přijal jako pravý džentlmen. Nedal na sobě znát, jak ho zkrusilo. Jenže v tom okamžiku se už nade všemi začínají shlukovat temné mraky války a na konci prvního dějství slyšíme první výstřely ve Fort Sumteru. Propuká válka Unie s Konfederací. Mladí milenci se musejí rozžehnat. Regan vysvětluje, že nemá jinou možnost, než se vrátit do Connecticutu a bojovat v řadách Severanů. Eugenie ví, že musí zůstat se svou rodinou, v níž jsou všichni horlivými zastánci věci Jihu. Dějství končí srdcervoucím duetem loučících se milenců, kteří nevědí, jestli se vůbec kdy znovu shledají.

Druhé dějství se odehrává až po dvou letech. Eugenie se dostane jako dobrovolná sestra do nemocnice těsně po krvavé bitvě u Shilohu. Sledujeme její nezištnou oddanost službě raněným mladým mužům v uniformách obou válečnických stran. Počet obětí neustále roste. Kráska z bohaté plantážnické rodiny poznává zoufalství a bolest mužů v nemocnici těsně za frontovou linií. Ve své jedinečné a nesmírně dojemné árii se ptá: Proč musejí tito mladí mulové umírat?

Její bývalý soused a nápadník se stává plukovníkem a velí vojákům bojujícím blízko nemocnice. Znovu žádá Eugenie o ru

165

164

ku a chce ji přesvědčit, aby zapomněla na svého, nyní ztraceného, snoubence z armády Unie a zaslíbila se jemu. Dívka váhá, téměř se pro něho rozhodne, když tu náhle přivezou novou skupinu raněných. Mezi nimi je i důstojník armády Unie s příšerně spáleným obličejem po výbuchu střelného prachu. Celou tvář mu zahaluje zkrvavený obvaz. Je znetvořen k nepoznání a dlouho zůstává v bezvědomí. Eugenie si všimne zlatého prstenu na jeho ruce. Je to tentýž, který dala svému snoubenci před dvěma lety. Oním důstojníkem je vskutku kapitán Regan, kterého zpívá David Melrose. Probírá se z bezvědomí, spatří zdravotní sestru a poznává v ní svou snoubenku, ale netuší, zda Eugenie ví, koho ošetřuje. Nastává velmi spleťtá situace. Scéna, kdy kapitán Regan z postele bezmocně sleduje plukovníka Howarda, který vchází do lazaretu, aby Eugenie znovu zopakoval svou nabídku. Snaží se ji přesvědčit, že její bývalý milý musí být mrtev, zatímco ona i my víme, že leží

Fantom Manhattanu

na palandě pár metrů od nich. Toto dějství končí scénou, v níž kapitán Regan pochopí, že ho dívka pod obvazy poznala; poprvé pohlédne do zrcadla a uvědomí si, že jeho kdysi pohledný obličej je znetvořen. Snaží se strážnému sebrat revolver a ukončit svůj život, ale jeden voják Konfederace a dva pacienti, respektive zajatci z řad vojáků Unie ho zadrží.

Třetí dějství je velmi pohnutým vyvrcholením příběhu. Plukovník Howard totiž Eugenii oznámí, že zjistil pravdu o jejím bývalém snoubenci – není jím nikdo jiný než vůdce obávaných Reganových jezdců, kteří za bojovými liniemi prováděli strašlivé útoky ze zálohy. Jako takový musí být polapen, a jakmile padne do zajetí, bude válečným soudem odsouzen k okamžitému trestu smrti zastřelením. Před Eugenii vyvstává strašné dilema. Má zradit Konfederaci a nechat si své tajemství pro sebe, nebo prozradit muže, jehož stále ještě miluje? V tomto okamžiku je vyhlášeno krátké příměří, během něhož si obě strany smějí vyměnit invalidní zajatce, navždy vyřazené z boje. Muž se zraněným obličejem samo

zřejmě do této kategorie patří. Na jeviště přijíždějí kryté vozy s raněnými. V tomto okamžiku vám musím popsat neuvěřitelné události, k nimž došlo za scénou v průběhu přestávky. Pan Melrose si zřejmě a můj informační zdroj si je tím zcela jist nastríkal do krku sirup ke zklidnění hrtanu a hlasivek. Tento medikament musel být nějak kontaminován nebo zaměněn, protože za pouhých pár vteřin pěvec kuňkal jako žába a nevydal ze sebe kloudný zvuk. Katastrofa! Už už se zvedala opona, když vtom se objevila jeho alternace – muž, jako zázrakem naličený a oblečený v kostýmu, připravený vstoupit na jeviště. Obličej měl náležitě obvázaný, jak jeho role vyžadovala.

Za normálních okolností by takováto výměna byla pro posluchače nesmírným zklamáním. Jenže v tomto případě při panu Hammersteinovi stáli snad všichni bohové opery. Onen náhradník v programech dokonce ani neuvedený a mně stále ještě neznámý zpíval takovým tenorem, že se mohl rovnat i samotnému signoru Gonicimu.

Eugenie usoudí, že za daných okolností nebude kapitán Regan stejně schopen dalšího boje, takže ji nic nenutí odhalit jeho tajemství. Vozy se už připravují k odjezdu na Sever, avšak plukovník Howard se náhle dozví, že někde mezi zraněnými zajatci má být hledaný vůdce Reganových jezdců, který se pravděpodobně dostal za bojové linie Konfederace. Do všech nemocnic byly rozeslány zatykače s odměnou vypsanou na jeho hlavu. Každý voják Unie odjíždějící na Sever byl konfrontován s kresbou Reganova obličeje. Bezúspěšně. Kapitán Regan už nyní žádný obličej nemá.

Konfedační vojáci čekají přes noc na svůj ranní odjezd a diváky čeká nesmírně rozkošná mezihra. Plukovník Howard, sám velký Gonci, má v průběhu představení k ruce sympatického pobočníka, nesmírně mladého, asi třináctiletého chlapce, který ovšem až do této chvíle neotevřel ústa. Jeden z vojáků Unie však sáhne po houslích svého spolubojovníka a snaží se z ná

166

167

stroje vyloudit melodii. Chlapec mu beze slova bere housle z rukou a bravurně hraje krásnou píseň jako sám Paganini. Jeden z raněných se ho ptá, zda dokáže píseň, kterou hrál, zazpívat. Chlapec místo odpovědi housle odkládá a zazpívá úžasným chlapeckým sopránem árii, tak andělsky čistě, že se určitě severelo hrdlo všem lidem v hledišti. A když jsem hledal v programu jeho jméno – hle! Ukázalo se, že nejde o nikoho jiného než o Pierra de Chagny, synka velké divy. Jablko skutečně nepadlo daleko od stromu.

V poslední nesmírně patetické scéně loučení Eugenie a jejího severanského snoubence si milenci dávají poslední sbohem. Madam de Chagny do toho okamžiku zpívala hlasem andělsky a nadpozemsky čistým, ale nyní se povznesla k novým, pro obyčejného smrtelníka nedosažitelným výšinám hlasové čistoty. Do zpěvu vkládala tolik ze své duše. Něco podobného jsem ještě neslyšel. Když začala zpívat árii Cožpak se nikdy neshledáme?, pěla skutečně celým srdcem, a když jí neznámý alternant vrátil prsten se slovy Zde vemí pět prsten, viděl jsem, jak vzletly tisíce hedvábných kapesníků k očím všech nejvýznamnějších newyorských dam. Tento večer zůstane navždy vepsán v srdcích těch, kdo ho prožili. Přísahám, že i v obvykle přísném pohledu maestra Campaniniho se zračilo pohnutí, když madam de Chagny stála sama na jevišti ozářeném pouze svícemi, mezi kulisami ztemnělého nemocničního pokoje, a završila celou operu poslední árií Ach, ta krutá válka. Nastal bouřlivý potlesk a opona šla sedmatřicetkrát nahoru. V tom okamžiku jsem se pokusil zjistit, co se přihodilo maestru Melrosemu a jeho hlasivkám. Maestro

Fantom Manhattanu

však želbohu nebyl přítomen. Odešel v slzách. Přestože všichni účinkující hráli a zpívali skvostně a signor Campanini odvedl vynikající práci, což se od něho ostatně očekávalo, večer beze zbytku patřil mladé dámě z Paříže. Její krása a šarm už zapůsobily na personál hotelu WaldorfAstoria

tak silně, že jí všichni doslova leží u nohou. A po svém naprosto okouzlujícím vystoupení si dobyla také srdce všech milovníků opery, kteří měli natolik bezedné peněženky, aby se včera do Manhattanské dostali. Jaká tragédie, že tato skvostná zpěvačka musí tak brzy odjet. Bude nám zpívat jen pět večerů a pak se vrací do Evropy ke svým předchozím závazkům v Covent Garden. Tam musí vystoupit ještě před Vánoci. Začátkem příštího měsíce se jejího partu v Andělu od Sbilobu ujme paní Nellie Melbová, druhé eso z rukávu Oscara Hammersteina. Tato velká rivalka paní de Chagny bude v Newlforku také zpívat poprvé, ale musí si dát velký pozor, protože všichni ti, kdo slyšeli včera večer hvězdu zvanou La Divina, ji s ní budou srovnávat. A co dodat? Domnívám se, že jsem si dobře povšiml výrazu velkých magnátů, jejichž bohatství stálo u zrodu Metropolitní. Zajisté měli smíšené pocity radost z nového mistrovského kusu střídaly příkré pohledy, jako by se navzájem ptali: Co teď? Manhattanská má sice menší hlediště, ale mnohem modernější zázemí, obrovské jeviště, vynikající techniku a nesmírně působivé kulisy. Pokud nám pan Hammerstein bude schopen poskytovat i nadále představení v takové kvalitě, jaké jsme byli svědky včera, bude mít Metropolitní co dělat, aby s Manhattanskou udržela krok."

168

169

15

ČLÁNEK AMY FONTAINOVÉ

Společenská rubrika, New York world, 4. prosince 1906

Jsou slavnosti a slavnosti, ale ta, která se konala včera večer v Manhattanské opeře po triumfální premiéře Anděla od Shilohu, musí aspirovat na událost desetiletí.

V zájmu čtenářů worldu navštěvuji ročně téměř tisícovku společenských událostí, ale na tomto místě musím upřímně přiznat, že tolik významných Američanů pod jednou střechou jsem ještě neviděla.

Když se naposledy zavřela opona po dlouhých ovacích a početných děkovačkách, společenská smetánka, která seděla v hledišti, se přesunula k nádhernému portálu na 34. ulici, kde na ně čekala záplava kočárů. To však byli pouze nešťastníci, kteří nebyli pozváni na slavnost. Diváci s pozvánkami v ruce setrvali v hledišti, dokud se opona po delší době znovu nezvedla, a pak vyšli po provizorní rampě položené přes orchestřiště na jeviště. Ti, kdož takového výkonu nebyli schopni, prošli vchodem pro herce.

173

Naším hostitelem se pro ten večer stal tabákový magnát pan Oskar Hammerstein, který Manhattanskou operu vymyslel, vybudoval a nadále ji vlastní. Postavil se doprostřed jeviště a osobně přivítal každého hosta přicházejícího z hlediště. Mezi pozvanými byli určitě všichni důležití lidé, alespoň vzdáleně spjatí s NewYorkem. Velké pozornosti se těšil majitel worldu, pan Joseph Pulitzer. Samotné jeviště vytvářelo pro slavnostní večer překrásnou atmosféru, protože pan Hammerstein nenechal odklidit kulisy jižanského statku, v němž se odehrával závěr celé opery, takže jsme se všichni sešli přímo před ním. Jevištní technici zde pouze rychle rozmístili řadu nádherných starožitných stolů, které se prohýbaly pod jídlem a pitím. Nechyběl ani dobře zásobený bar se šesti barmany, ti se starali, aby neměl nikdo žízeň. Zakrátko dorazil i starosta George McClellan a vmísil se mezi Rockefeller a Vanderbilty. Dav se neustále přeléval sem a tam. Slavnost se konala na počest mladé operní primadony, komtesy Christiny de Chagny, která právě na těchto prknech tak výjimečně excelovala. Nejváženější obyvatelé New Yorku se už nemohli dočkat, až se s ní setkají. Ale hvězda večera si dala na čas a nejprve odpočívala ve své šatně, bombardovaná vzkazy, gratulacemi, pozvánkami do nejvýznamnějších newyorských domů a květinovými dary, těch bylo tolik, že zanedlouho vydala osobní příkaz, aby je odnesli do nemocnice Bellevue. Procházela jsem houstnoucím davem a hledala osobnosti, které by mohly čtenáře

Fantom Manhattanu

listu New York world zaujmout nejvíce. Objevila jsem hosta z dalekého Západního pobřeží mladíka, který si začíná dělat jméno v novém, rozvíjejícím se kinematografickém průmyslu, pana Douglase Fairbankse. Zaujatě hovořil s filmovým producentem, panem D. W. Griffíthsem. Stihla jsem se jich jen stručně zeptat, na čem zrovna pracují. Mělo by se to prý jmenovat Zrození národa o tomto filmu ještě patrně hodně uslyšíme. Vzápětí se zpoza kulís představujících sloupo

vou halu statku vynořil vysoký námořník a hlasitě oznámil: „Dámy a pánové, přichází prezident Spojených států!

Téměř jsem nevěřila svým uším, ale byla to pravda a za pár vteřin byl uvnitř pan prezident Teddy Roosevelt osobně, na nose typické brejličky, celý rozzářený, s úsměvem od ucha k uchu. Procházel davem lidí a s každým si potřásl rukou. Pochopitelně nepřišel sám jeho záliba obklopovat se pestrou směsicí nejrozumnějších populárních lidí je všeobecně známá. Za pár minut už drtila mou drobnou ruku obří pěst bývalého světového šampióna v těžké váze Boba Fitzsimmonse, kousek od něj stál další bývalý šampión Námořník Tom Sharkey a za ním úřadující šampión Kanaďan Tommy Burns. Mezi těmi obry jsem se cítila jako trpaslice.

V tom okamžiku se ve dveřích objevila hvězda večera. Sestoupila do davu za nadšeného potlesku zahájeného panem prezidentem, který k ní vykročil, aby mu ji pan Hammerstein mohl oficiálně představit. Pan Roosevelt uchopil se starosvětskou galantností komtesinu ruku a políbil ji za bouřlivého jásotu všech přítomných. Pak pozdravil dalšího sólistu tenora Gonciho a ostatní účinkující postupně jednoho po druhém, jak mu je pan Hammerstein představoval. Jakmile byly všechny formality u konce, popadl náš rošťácký nejvyšší představitel rozkošnou francouzskou aristokratku za ruku, přiměl ji, ať se do něj zavěsí, a už odváděl operní divu mezi shromážděné, aby ji představil svým známým. Snad nejvíce ji potěšilo seznámení s plukovníkem Billem Codym, tedy Buffalo Billem, jehož Show Divokého ápadu právě uchvacuje davy na druhé straně řeky v Brooklynu.

Podářilo se mi přiblížit se k prezidentovu průvodu, a tak jsem zaslechla, jak Teddy Roosevelt představuje madam de Chagny svému synovci, a vzápětí se mi poštěstilo prohodit s tímto překvapivě pohledným mladíkem pár slov. Zrovna absolvoval Harvard a nyní prý studuje v New Yorku na právnické fakultě. Pochopitelně jsem se ho zeptala, zda uvažuje o politické kariéře

174

po vzoru svého slavného strýce, a on připustil, že by i k takovému zvratu mohlo v jeho životě dojít. Možná tedy ještě o Franklinu Delanovi Rooseveltovi v budoucnu uslyšíme.

Slavnost se dostávala do obrátek, všichni vesele jedli a pili a já jsem si povšimla, že v jednom rohu jeviště stojí pianino, u něhož sedí nějaký mladík a hraje poněkud lehčí, současné melodie vytvářející příjemný kontrast s vážnou hudbou, kterou jsme vyslechli v opeře. Vyklubal se z něho mladý ruský přistěhovalec a s roztomilým přízvukem mi prozradil, že některé ty písně složil sám. Prý se chce stát významným skladatelem. Tak tedy, hodně zdaru, Irvingu Berlině!

Na počátku slavnosti všichni postrádali osobu, s níž by se mnozí rádi seznámili a stiskli jí ruku totiž neznámého náhradníka, který přebíral roli Davida Melroseho a ztvárnil tragickou postavu kapitána Regana. Nejprve se přítomní domnívali, že důvodem jeho absence může být obtížné a zdlouhavé odstraňování líčidel měl na sobě masku, která mu zakrývala většinu obličeje. Ostatní operní pěvci mohli bez problémů korzovat po jevišti a dotvářet atmosféru svými tmavěmodrozlatými unionistickými uniformami a kabátci v barvě holubí šedi typickými pro vojáky konfederace. Jenže i ti, kteří představovali raněné vojáky ve scénách z nemocnice, se už stačili rychle odmaskovat, sundat všechny obvazy a zahodit berle. Tajuplný tenor však mezi nimi nebyl. Když konečně přišel, objevil se ve dveřích farmářského domu, na samém vrcholu dvojitého schodiště vedoucího na jeviště, kde jsme se všichni dobře bavili. Ale jak krátce se zdržel! Cožpak je tento neobyčejně nadaný pěvec skutečně tak ostýchavý? Spousta z těch, kdo stáli pod oním portálem, si ho vůbec nevšimla. Ale jedna osoba ano.

Když prošel dveřmi nahoře, viděla jsem, že má na sobě stále masku, včetně nalíčení a obvazu zakrývajících celý obličej, takže byly vidět jen oči a část čelisti. Kolem ramen držel mladého sopránistu, který nás tak uchvátil svým zpěvem Pierra, syna

madam de Chagny. Vypadalo to, jako kdyby chlapci něco šeptal do ucha a chlapec souhlasně kýval.

Paní de Chagny je zahlédla a já jsem měla dojem, jako by jí přes tvář přelétl stín obav. Upřela oči na muže v masce, nesmírně zbledla, protože si všimla, že vedle tenoristy v unionistické modři stojí její syn, a zakryla si rukou ústa. Pak vyběhla k té podivné dvojici po schodišti nahoru. Hudba stále hrála a lidé v davu se halasně bavili a smálí se.

Viděla jsem, jak spolu ti tři chvíli zaujatě hovoří. Paní de Chagny sundala tenoristovu ruku z ramen svého syna a ukázala chlapci, aby seběhl dolů, což Pierre také udělal. Nepochybně si šel hned pro sklenici se sodovkou, kterou si v každém případě zasloužil. Teprve po jeho odchodu se divá náhle rozesmála. Jako kdyby jí spadl kámen ze srdce. Co se tam dělo? Skládal jí snad tenorista komplimenty za její vynikající pěvecký výkon nebo se předtím tolik bála o chlapce?

Nakonec jsem si všimla, jak jí neznámý zpěvák podává nějaký vzkaz na proužku papíru. Schovala si ho do dlaně a pak zastrčila do živůtku. Muž hned vzápětí odešel, znovu těmi dveřmi v kulise domu, a primadona sestoupila po schodech a přidala se k oslavám. Mám dojem, že si tohoto nanejvýš podivného incidentu kromě mě nikdo nevšiml.

Zábava skončila dlouho po půlnoci, kdy se znavení, ale nesmírně spokojení lidé trousili ke kočárům, které je odvážely do jejich domovů nebo hotelů. Já jsem samozřejmě spěchala do redakce listu New York world, abyste si, milí čtenáři, mohli jako první přečíst zprávy o tom, co všechno se včera večer přihodilo ve zbrusu nově otevřené opeře na Manhattanu."

177

176

1

PŘEDNÁŠKA PROFESORA CHARLESE BLOOMA

Fakulta žurnalistiky, Columbia University, New York, břemen 1947

"Dámy a pánové, mladí Američané, vy, kteří tvrdě pracujete na tom, abyste se jednoho dne stali slavnými žurnalisty; vzhledem k tomu, že jsme se ještě nikdy neviděli, dovozte, abych se představil. Jmenuji se Charles Bloom. Působil jsem jako novinář zejména v tomto městě po dobu téměř padesáti let.

Začínal jsem na přelomu století jako poslíček v tiskárně starých dobrých Newtbrk American a v roce 1903 jsem přesvědčil vedení, aby mě povýšilo do vznešenější funkce to jsem si alespoň myslel reportéra městské redakce, který měl za úkol zachytit všechny zajímavosti odehrávající se v našem městě a denně o nich psát. Za ta léta jsem byl svědkem mnoha různých událostí a napsal jsem spousty článků. Některé z těch událostí byly hrdinské, některé vážné, další třeba změnily kurs našich i světových dějin nebo byly prostě tragické. Zúčastnil jsem se například jako divák osamělého odletu Charlese Lindberga z bezejmenného pole zahaleného mlhou a psal o zahájení jeho odvážné cesty

181

prvního překonání Atlantiku v aeroplánu. A byl jsem to opět já, kdo ho vítal už jako národního hrdinu a psal o jeho úspěchu. Psal jsem o inauguraci Franklina D. Roosevelta a psal jsem před dvěma lety i jeho nekrolog. Nikdy jsem sice nenavštívil Evropu za první světové války, ale viděl jsem americké pěšáky, kteří odplouvali na válečná kolbiště do Flander.

Z Američanu, v němž jsem se důvěrně sprátelil s kolegou Damonem Runyonem, jsem přešel do Herald Tribune a nakonec do Timesů. Psal jsem o vraždách a sebevraždách, o mafii, o volbách starostů, válkách i mírových dohodách, které je ukončovaly, o návštěvách známých osobností i o obyvatelích Skid Row. Žil jsem ve stejné době s významnými a mocnými, s chudými i žebráky, psal články o činech velkých a dobrých i o činech zlých a podlých. A to vše se týkalo tohoto jediného města, které nikdy nespí a nikdy nezemře.

Za poslední světové války která byla na můj vkus moc dlouhá jsem se nechal vyslat do Evropy a letěl v bombardéru B17 nad Německem, což byl opravdu hrozný zážitek. Před dvěma lety jsem se stal svědkem německé porážky, protože mým posledním úkolem bylo zpravodajství z Postupimské konference v létě roku čtyřicet pět. Tam jsem se setkal s nejvyšším britským představitelem winstonem churchillem. v průběhu konference se konaly v Británii volby, v nichž Churchill přišel o svůj úřad, a tak ho v druhé polovině zasedání vystřídal nový premiér

Fantom Manhattanu

Clement Attlee. Pochopitelně jsem viděl i našeho prezidenta Trumana a dokonce maršála Stalina, což je člověk, u něhož se obávám velké proměny z přítele a spojence v nebezpečného nepřítele.

Po svém návratu jsem již dosáhl důchodového věku, a zvolil jsem proto raději dobrovolný odchod, než abych později musel odejít. Váš rektor mi udělal laskavou nabídku, abych zde pracoval jako hostující profesor a pokusil se vám předat některé poznatky, k nimž jsem se během své kariéry mnohdy dost těžce dopracovával.

Kdyby mi někdo položil otázku, jakými zásadami se řídí dobrý novinář, vyjmenoval bych čtyři. Za prvé měli byste se vždy snažit nejenom prostě vidět, být svědky událostí a psát o nich, ale hlavně je pochopit. Snažte se porozumět lidem, s nimiž se setkáváte, a událostem, které sledujete. Existuje jedno staré rčení: všechno pochopit znamená všechno odpustit. Člověk ale všemu rozumět nemůže, protože není dokonalý. Může se o to však pokusit. Proto se tedy snažíme popsat to, co se skutečně stalo, těm, kteří tam nebyli, ale chtějí to vědět. Protože budoucnost nakonec dokáže, že my jsme byli těmi nejdůležitějšími svědky, že jsme viděli více než všichni politikové, státní úředníci, bankéři, finančníci, magnáti a generálové. Ti byli v běhu dějin uvězněni pouze v problematice svých profesí, ale my jsme sledovali všechno najednou. Pokud jsme ovšem špatní svědkové a nechápeme, co vidíme a slyšíme, zaznamenáme jen řadu faktů a čísel a dopřejeme sluchu stejným dílem lžím jako pravdě. Potom vytvoříme falešný obrázek dotyčné události a mnohdy i části dějin.

Za druhé nikdy se nepřestávejte učit. Proces učení je skutečně nekonečný. S fakty zacházejte jako křeček se zrním. Shromažďujte všechny údaje a vjemy, které vám přijdou do cesty. Nikdy nevíte, kdy budete ten zdánlivě nejbezvýznamnější potřebovat, kdy se stane klíčem k vyřešení tajuplné záhady, která se bez něj jeví zcela nevysvětlitelná.

Za třetí musíte si vypěstovat takzvaný „nos“. Myslím tím jakýsi šestý smysl, jenž vás upozorní, že cosi není zcela v pořádku, že se děje něco divného a nikdo jiný to nevidí. Pokud nebudete mít dobrý „nos“, můžete se snad stát kompetentními a svědomitými a svého zaměstnání se můžete zhostit se ctí. Jenže kolem vás proklouzne nepozorována každá zajímavost, budete chodit jen na oficiální tiskové konference a tam vám řeknou, co chtějí slyšet mocní tohoto světa. Vy poctivě otisknete to, co vám pověděli, ať je to pravda nebo lež. Každý měsíc shrábnete výplatu a půjdete klidně domů s pocitem dobře vy

182

183

konané práce. V takovém případě bez novinářského „nosu“ nikdy nevtrhnete do baru s adrenalinem v žilách, s vědomím, že jste právě odhalili největší skandál roku, protože jste si povšimli v náhodné poznámce něčeho zvláštního, objevili sloupec vymyšlených cifer, neoprávněný osvobozující rozsudek nebo zničehonic staženou žalobu, což vašim kolegům neustále unikalo. V naší práci neexistuje nic lepšího než zvýšená hladina adrenalinu. A vědomí, že jste zrovna získali sólokapra, kterým pošlete konkurenční plátek ke dnu, se dá přirovnat k radosti z vítězství v Grand Prix.

Nám, novinářům, není souzeno, abychom byli milováni. Jsme jako policajti s tím zkrátka musíme počítat, pokud chceme svou zvláštní kariéru někam dovést. Lidé nás sice nemusejí mít rádi, ale významní a mocní nás potřebují.

Filmová hvězda nás možná odstrčí, když jí nečekaně položíme otázku před limuzínou, v níž chce právě odjet, ale když se všemocný Tisk náhodou opomene zmínit o její osobě nebo filmu, když neotiskne příslušné fotografie nebo si pár měsíců nebude všimát jistých úspěchů, pak se její agent brzy ozve a začne volat po zvýšené pozornosti.

Politik u moci nám možná bude veřejně spílat, ale zkuste ho ignorovat, když se uchází o volbu do nějakého úřadu nebo se mu podaří dosáhnout dílčího vítězství, a hned vám bude ležet u nohou a žadonit alespoň o sloupek.

Velkým a mocným dělá radost shlížet na novináře s despektem, ale právě oni nás potřebují nejvíce. Žijí totiž výhradně z publicity, kterou jim můžeme zajistit jedinečně my. Sportovní hvězdy chtějí, aby se o jejich úspěších psalo, protože to zajímá sportovní fanoušky. Pořadatelé významných společenských akcí nás sice posílají vchodem pro služebnictvo, ale když ignorujeme dobročinné plesy a společenské zápolení, přepadá významné lidi těžká deprese.

Novinářina je určitá forma síly a moci. Špatně vynaložená síla se ovšem stává tyraníí. Je-li však využita dobře a obezřetně,

stává se podmínkou, bez níž nemůže žádná společnost přežít a dobře prosperovat. A to nás přivádí k pravidlu číslo čtyři – naším úkolem totiž není připojit se k establishmentu nebo předstírat, že jsme se díky těsnému kontaktu s jeho příslušníky také stali velkými a mocnými. Naším úkolem v demokracii je zkoumat, odhalovat, ověřovat, vyšetřovat, otevírat, dotazovat se a vyzvídat. Naším úkolem je nedůvěřovat až do okamžiku, kdy to, co slyšíme či vidíme, je ověřená pravda. Protože my sice máme moc, ale jsme obklíčeni šarlatány, kašpary, snoby, úskočnými podnikateli a lháři – at už finančníky, obchodníky, lidmi z reklamy, zábavního průmyslu, ale hlavně politiky.

Vašimi hlavními božstvy musí být Pravda a Čtenář, nikdo jiný. Nesmíte podlézat, nesmíte se hrbit, nesmíte se nechat zastrašovat a nikdy nesmíte zapomenout, že čtenář s jediným desetníkem v kapse má stejně nezadatelné právo na vaše úsilí a úctu a má stejné právo dozvědět se pravdu jako ctihodný senátor. Zůstaňte tedy vždy tváří v tvář moci skeptičtí a uděláte nám všem dobrou službu.

A nyní, protože už je pozdě a vy jste beztak nepochybně unaveni studiem, vyplním zbytek přednášky vyprávěním. Bude to příběh o příběhu. Ne, já v tom příběhu nepředstavuji hrdinu. Právě naopak. Povím vám příběh o tom, jak se mi nepodařilo vidět, co se kolem mě odvíjí, protože jsem byl příliš mladý a potřeštěný, takže jsem nedokázal pochopit události, jichž jsem byl bezprostředním svědkem.

Také jde o příběh, jediný v mém životě, z něhož jsem nikdy nesestavil článek. Nikdy jsem ho nepublikoval, i když v archivech jsou dosud uchovány všechny základní informace, všechny události, o nichž se tehdy psalo, a některé údaje, které zveřejnila policie. Jenže já byl u toho, já jsem všechno viděl a mělo mě to napadnout. Ale nepodařilo se mi zachytit podstatu příběhu. Částečně i proto jsem ta fakta nikdy nepublikoval. Čekal jsem však i z jiného důvodu. V tom příběhu se totiž vyskytují informace, jejichž zveřejnění by některé osoby mohlo poškodit

184

185

nebo zničit. Někdy si lidé zaslouží, aby se nepříjemná fakta z jejich života publikovala. Já jsem se s takovými lidmi setkal byli to například nacističtí generálové, šéfové mafií, zkorumpovaní odboráři a úplatní politikové. Většina lidí si však nezasluhuje, aby jejich život zničil článek v novinách, protože jejich životy jsou někdy i bez toho tak tragické, že příběh pojednávající o jejich tragédii by jen znásobil bolest, kterou prožívají. Proč by měli trpět pro pár sloupků, do nichž vám zítra na trhu zabalí rybu? Pracoval jsem tenkrát pro bulvární plátek Randolpha Hearsta a dostal bych na hodinu vyhazov, kdyby redaktor zjistil, že to, co jsem prožil, jsem považoval za příliš smutné, než abych to otiskl. Přesto jsem to nechal plavat. Nyní už od těch událostí uplynulo čtyřicet let, a tak vám o nich povím.

Stalo se to v zimě roku 1906. Táhl mi na čtyřadvacet, byl jsem dítě newyorské ulice a byl jsem nesmírně hrdý na svou práci pro American. Miloval jsem ji. Když se ohlížím a dívám se, jaký jsem byl, žasnu nad svou tehdejší drzostí. Jak jsem vystupoval suverénně a sebejistě, a přitom ničemu nerozuměl.

Tenkrát v prosinci naše město hostilo jednu z nejslavnějších světových operních pěvkyní, jistou Christinu de Chagny. Měla zpívat hlavní roli během prvního týdne provozu zcela nové opery Manhattanské, která, jak možná víte, již tři roky po svém otevření přestala existovat. Dvaatřicetiletá sopranistka byla nesmírně krásná a půvabná. Do Ameriky s ní přicestoval její dvanáctiletý syn Pierre, komorná a synův soukromý učitel, irský duchovní, otec Josef Kilfoyle. A dva tajemníci, víc nikdo. Připlula lodí sama, bez manžela, šest dní před svým zahajovacím vystoupením v Manhattanské opeře – konalo se 3. prosince. Manžel do New Yorku dorazil pozdější lodí v předvečer premiéry, protože ho doma zdržely problémy týkající se jeho pozemků a nemovitostí v Normandii.

Přestože jsem o opeře nevěděl vůbec nic, příjezd komtesy de Chagny vyvolal velký rozruch, protože předtím nikdy do New Yorku žádná hvězda její velikosti nepříjela, natož aby vystupo

vála v americké opeře. Hned se stala miláčkem města. Mně se ji díky štěstí a staré dobré židovské drzosti podařilo přesvědčit, aby mě učinila svým osobním průvodcem po New Yorku a jeho pamětihodnostech. To byl úkol snů. Novináři ji totiž pronásledovali tak divoce, že její hlavní hostitel, operní impresário Oscar Hammerstein, zakázal jakýkoli kontakt tisku s pěvkyní až do premiéry. A já, bezvýznamná nula, jsem měl přístup do jejího apartmá v hotelu WaldorfAstoria

Fantom Manhattanu

a znal jsem její denní program. Do každého vydání jsem mohl přinést nové informace o jejích schůzkách. Díky tomu se pak moje kariéra v Američanu hnala mílovými kroky kupředu.

Kolem nás všech se tenkrát odehrávalo cosi záhadného a podivného, ale já to nedokázal vypožorovat. Tím ,což mohla být například bizarní a stále unikající osoba, která se objevovala a mizela, jak se jí zachtělo, a která v tomhle příběhu zcela jistě hrála významnou zákulisní roli.

Začalo to dopisem, který osobně přivezl jistý právník z Paříže. Čirou shodou okolností jsem mu pomohl dopis doručit do sídla jedné z nejbohatších a nejemocnějších firem v New Yorku. Tam jsem v zasedací síni letmo spatřil postavu muže, význačného tichého společníka firmy, jemuž byl dopis adresován. Hleděl na mě tajným otvorem ve stěně a měl zrudlý obličej zakrytý maskou. Chvilí mi pak ještě vrtalo hlavou, kdo to byl, ale mému zážitku stejně nikdo nevěřil, takže jsem tomu přestal věnovat pozornost.

Za čtyři týdny došlo ke změně v obsazení slavnostní premiéry Manhattanské opery. Pozvali francouzskou operní divu z Paříže a slíbili jí astronomický honorář. Také se proslýchalo, že Oscar Hammerstein má tichého společníka, ještě bohatšího, než je on sám, jakéhosi neznámého mecenáše, který mu přikázal obsazení změnit. Měl jsem už tehdy vypožorovat souvislost, ale nevypožoroval. Toho dne, kdy francouzská dáma vystoupila ze zaoceánského, parníku kotvícího v přístavišti na řece Hudson, se záhadný fan

186

187

tom objevil znovu. Tentokrát jsem ho neviděl já, ale můj kolega. Popsal ho zcela shodně podivná postava v masce. Viděl ho stát na střeše skladiště, jak sleduje pařížskou primadonu při oficiálním uvítání na americké půdě. Znovu jsem nepochopil souvislost. Z pozdějších událostí pak jednoznačně vyplynulo, že právě Fantom pro ni poslal Hammersteina, aby ji k příjezdu přes Atlantik přemluvil. Ale proč? Nakonec jsem na to přišel, ale to už bylo příliš pozdě.

Jak už jsem řekl, setkal jsem se s onou dámou, zřejmě jsem se jí zalíbil, a tak mě pozvala do svého apartmá, aby mi poskytla exkluzivní interview. Při mém příchodu její syn zrovna rozbaloval dárek od nějakého neznámého člověka hrací strojek ukrytý v loutce opice. Když madam de Chagny uslyšela melodii, kterou strojek hrál, zkoprněla, jako by do ní uhodil blesk. Zašeptala jen: „Maškaráda. Před třinácti lety. Musí být zde. Ke své škodě jsem však stále nechápal souvislosti.

Zoufale se snažila vypátrat, odkud loutka pochází, a já zjistil, že to nemůže být žádný jiný obchod než hračkářství na Coney Islandu. Dva dny poté jsme se tam všichni vydali se mnou v čele. I tam se přihodilo něco velmi podivného, ale mně se ani tehdy nerozsvítilo.

Naše společnost se skádala z mé maličkosti, madam de Chagny, jejího syna Pierra a jeho učitele, otce Josefa Kilfoyla.

Protože mě hračky nezajímaly, předal jsem madam de Chagny a jejího syna do rukou klauna, který dělal průvodce po celém lunaparku. Ani jsem se nenamáhal zajít do hračkářství osobně. Měl jsem to udělat, protože později jsem se dozvěděl, že muž, který se tam madam a jejímu synovi věnoval, nebyl nikdo jiný, než nejnebezpečnější člověk v Newtbrku řečený Darius. Poprvé jsem se s ním setkal, když jsem doručoval ten důležitý dopis z Paříže. Později jsem se od klauna dozvěděl, že mu Darius nabídl své služby odborníka na mechanické hračky, ale ve skutečnosti se většinu času chlapce nenápadně vyptával, kdo je jeho skutečný otec.

Po příjezdu do lunaparku jsem se procházel s katolickým duchovním, otcem Josefem, po mořském břehu, zatímco chlapec s matkou si prohlíželi hračky v obchodě. Stála tam celá řada hracích opic, ale žádná nehrála tu podivnou melodii, kterou jsem slyšel v apartmá hotelu Waldorf-Astoria.

Madam pak odešla s Klaunem, aby si prohlédla atrakci zvanou Zrcadlo síň. Opět jsem s ní nešel. Beztak jsem ani nebyl pozván. Nakonec jsem se vrátil do areálu lunaparku, abych zjistil, jestli naše společnost není již připravena k odjezdu a návratu na Manhattan. Viděl jsem irského kněze, jak odvádí chlapce do kočáru, který jsme si pronajali na stanici elektrické dráhy. Tehdy jsem si povšiml ještě jednoho kočáru. Působil podezřele, protože mimo nás nikdo jiný v lunaparku nebyl.

Když jsem stál na půli cesty mezi hlavní branou a Zrcadlovou síní, objevila se nějaká postava. Běžela ke mně a zdálo se, že je pořádně vyděšená. Poznal jsem

Fantom Manhattanu

Daria, s nímž jsem se setkal jako s výkonným ředitelem korporace, jejíž skutečný šéf byl patrně oním záhadným mužem v masce. Myslel jsem, že běží ke mně, ale on pokračoval dál, jako kdybych tam ani nestál. Běžel ze Zrcadlové síně. Když mě míjel, něco zvolal ani ne ke mně, jako spíš jen tak, do větru. Nerozuměl jsem mu. Nemluvil anglicky. Já mám však dobrý sluch na zvuky, i když neznám jejich význam. Vytáhl jsem tedy tužku a zapsal si foneticky to, co jsem asi slyšel. Později, mnohem později, když už bylo po všem, jsem se vrátil na Coney Island a znovu si promluvil s Klaunem, který mi ukázal deník, do něhož si poznamenal podivné události, k nimž onoho dne došlo v Zrcadlové síni v době, kdy já jsem se procházel po pláži. Kdybych se o nich dověděl dřív, mohl jsem pochopit, co se kolem mě děje, a nějakým způsobem zabránit tomu, co se přihodilo potom. Jenže já jsem Klaunův deník tenkrát nečetl, a navíc jsem nerozuměl jisté trojici latinských slov.

Jste mladí, takže vám to nejspíš bude připadat podivné, ale v těch dobách se lidé oblékali velmi formálně. Muži ve vašem

189

188

věku museli stále nosit tmavý oblek, často s vestou, a k němu tuhé, bílé, naškrobené límečky a manžety. Což, jak zajisté chápete, vyžadovalo časté praní. Ovšem výdaje za prádelnu si mladíci většinou nemohli ze svého platu dovolit. Mnozí z nás tedy nosili odepínací bílé celuloidové límce i manžety, které se večer jednoduše sundaly a otřely vlhkým hadrem. Takže jste mohli nosit stejnou košili několik dní a každé ráno vám ze saka čouhal dokonale bílý límec a manžety. Zápisník jsem měl v náprsní kapse, a tak jsem si poznamenal slova, která vykřikl muž, mně známý pouze jako Darius, na levou manžetu. Proběhl kolem mě jako šílenec. Choval se úplně jinak než ten ledově chladný ředitel, s nímž jsem se setkal v zasedací síni. Černé oči měl vytřeštěné, obličej bílý jako slonová kost a havraní vlasy mu vlály ve větru. Otočil jsem se, abych sledoval, kam míří, a spatřil ho u hlavní brány. Tam narazil na irského kněze, který právě usadil mladého Pierra do kočáru a nyní chtěl najít svou paní.

Darius se při pohledu na kněze zarazil a několik vteřin stál proti němu a nenávisťně si ho měřil. I přes těch třicet metrů a mrazivý listopadový vítr jsem doslova cítil, jaké mezi nimi panuje napětí. Chovali se jako dva pitbulové den před zápasem na život a na smrt. Pak se Darius odvrátil a běžel dál ke svému kočáru. Šílenou rychlostí odjel.

Otec Kilfoyle mi kráčet v ústřety po pěšině se zachmuřeným a zamyšleným výrazem. Madam de Chagny vyšla ze Zrcadlové síně bledá a roztřesená. Stál jsem přímo uprostřed ďábelského dramatu a nedokázal pochopit, čeho jsem svědkem. Vrátili jsme se tedy na stanici elektrické dráhy a odjeli na Manhattan. Nikdo nemluvil, jen chlapec, který mi vesele líčil své zážitky z hračkářství.

Poslední vodítko k záhadě mi osud přival do cesty o tři dny později. Slavnostní představení slavilo obrovský úspěch, hrála se zcela nová operní skladba, jejíž jméno se mi vykourilo z hlavy, ale já jsem nikdy nebyl bůhvíjaký milovník opery. Madam de

Chagny patrně pěla jako kůry andělské, protože rozplakala polovinu diváků. Po skončení opery se přímo na jevišti konala velkolepá oslava. Přítomen byl i prezident Teddy Roosevelt a s ním nejbohatší lidé z newyorské smetánky, slavní boxeři, Buffalo Bili ano, mladá dámo, já jsem ho opravdu viděl na vlastní oči a všichni skládali operní hvězdě poklony.

Děj nově uvedené opery byl zasazen do doby americké občanské války, základní kulisu proto představoval čelní štít překrásného virginského plantážnického domu se zvýšeným hlavním vchodem, k němuž ze dvou stran vedlo schodiště. Slavnostní recepce už byla v plném proudu, když se ve dveřích domu objevil nějaký muž. Ihned jsem ho poznal nebo jsem si to alespoň myslel. Byl oblečený do uniformy, tedy do kostýmu své operní role raněného kapitána armády Unie. Ovšem raněného tak rozsáhle, že mu téměř celý obličej zakrývala maska z obvazů. Právě tento muž zazpíval v posledním dějství s madam de Chagny vášnivý duet, při němž jí vrátil zasnubní prsten. Slavnost se odehrávala až po představení, a tak bylo dost divné, že měl na obličej stále masku. Pak mi konečně došlo, proč tomu tak je. Byl to Fantom, ta temná postava, kterou nikdo neviděl, ale která oplývala obrovskou mocí. V Newtbrku mu patřila spousta nemovitostí, pomáhal financovat stavbu Manhattanu opery a přilákal do Ameriky francouzskou aristokratku, aby zazpívala při jejím otevření. Ale proč? Důvody jsem zjistil mnohem později, a to

už bylo příliš pozdě.

Zrovna jsem hovořil s vikontem de Chagny, neuvěřitelně okouzlejícím mužem, hrdým na úspěchy své manželky. Měl velkou radost, protože se seznámil i s naším prezidentem. Přes jeho rameno jsem spatřil, jak primadona stoupá po schodišti kulisy až ke dveřím domu a hovoří s postavou, o níž jsem tenkrát začal uvažovat jako o Fantomovi. Byl jsem si jistý, že je to zase on. Nemohl to být nikdo jiný. Navíc se zdálo, jako by nad komtesou vládl nějakou podivnou mocí. V té době jsem ještě

190

191

neznal jejich společnou minulost třináct let předtím se totiž v Paříži setkali. A nejen to, ale mnohem, mnohem víc.

Než se rozloučili, nenápadně jí podal malý papírek se vzkazem. Ukryla si ho za výstřih. Pak odešel, respektive jako vždy

zmizel. V jednom okamžiku tam stál, a v další vteřině byl pryč.

Recepce se účastnila i sloupkařka společenské rubriky konkurenčních novin New York world, pochybného Pulitzerova plátku. Hned druhý den otiskla zprávu o této nenápadné příhodě, které si podle jejího názoru nikdo jiný nevšiml. Mýlila se. Já jsem si všiml. A co víc nespouštěl jsem z komtesy oči po celý zbytek večera. Pochopitelně se za nějakou dobu omluvila a poodešla od davu lidí, aby si vzkaz přečetla. Po přečtení se rozhlédla, zmuchlala papírek do kuličky a hodila ho do jednoho z odpadkových košů plného prázdných láhví a použitých ubrousků. Vzápětí jsem tu papírovou kuličku z koše vytáhl. Jestli vás to, milí mladí přátelé, zajímá, nosím ji u sebe dodnes.

Toho večera jsem si ji prostě strčil do kapsy. Týden ležela na nočním stolku v mém bytě a později jsem si ji uschoval jako jedinou památku a vzpomínku na drama, které se odehrávalo přímo před mýma očima. Na vzkazu stálo: Dovoľ mi jedinkrát vidět chlapce. Aí se s ním naposled rozloučím. Prosím. V den, kdy budete odplouvat. Na úsvitu v Battery Parku. Erik

Až teprve v tom okamžiku jsem si dal všechny informace dohromady. Tajný obdivovatel před její svatbou, před dvanácti lety v Paříži. Neopětovaná láska. Emigroval do Ameriky a stal se tak mocným a bohatým, že ji dokázal přimět k příjezdu kvůli otevření nové opery. Dojemný příběh, ale spíše pro romantickou spisovatelku než pro drsného reportéra z newyorských ulic

a právě za takového jsem se tenkrát považoval. Ale proč byl ten muž v masce? Proč nepřišel normálně jako každý jiný? Na tyto otázky jsem si nedokázal odpovědět. A ani jsem odpověď nehledal, což byla chyba.

Komtesa tedy zpívala celkem šest večerů. Pokaždé měla obrovitý úspěch. Devátého prosince se konalo její poslední představení. Dvanáctého pak měla připlout z Evropy další primadona, paní Nellie Melbová, jediná rivalka francouzské aristokratky, a vystřídat ji v její roli. Madam de Chagny s manželem, synem a doprovodem se měli desátého prosince nalodit na zámořský parník City of Paris a odjet do Southamptonu. Madam pak měla zpívat v Covent Garden. Odjezd byl pevně naplánován a já jsem se rozhodl oplatit jí přátelské vystupování alespoň osobním rozloučením u mola na řece Hudson. Ke konci jejího pobytu jsem byl už všemi lidmi z jejího doprovodu považován téměř za člena rodiny. Při soukromém rozloučení v její kajutě jsem měl přislíbeno poslední exkluzivní interview pro New York American. Pak mě čekal návrat k psaní o vraždách, policistech a zkorumpovaných šéfech newyorské organizace Demokratické strany Tammany Halí. V noci na desátého jsem špatně spal. Nevěděl jsem proč, jistě to znáte někdy člověka zkrátka postihne nespavost a v určitém okamžiku si prostě uvědomíte, že nemá cenu pokoušet se znovu usnout. Je lepší vstát a učinit spaní rázný konec. Já jsem se pro toto řešení rozhodl v pět ráno. Umyl jsem se, oholil a oblékl do nejlepších černých šatů. Zapnul jsem si tuhý límeček, vpředu i vzadu ho připevnil ke košili a pečlivě si zavázal kravatu. Bezmyšlenkovitě jsem popadl dvě celuloidové manžety z půl tuctu jiných na nočním stolku a natáhl šije. Když už jsem se probudil tak brzo, usoudil jsem, že bych klidně mohl zajít do hotelu WaldorfAstoria a připojit se k de Chagnyovým u snídani. Ušetřil jsem za drožku a vydal jsem se do hotelu pěšky. Trvalo mi to přesně do šesti hodin padesáti minut. Všude byla ještě tma, ale v jídelně už seděl otec Kilfoyle, sám, a popíjel kávu. Vesele na mě zamával a pozval mě ke stolu.

Tak, pane Bloome, promluvil, zdá se, že musíme z vašeho skvělého města odjet. Přijdete se rozloučit do přístavu, ano? To od vás bude milé. Teď vám ale udělá dobře pěkně horká ovesná

193
192

kaše a toast. Haló, můžeme si objednat? Brzy se k nám připojil vikomt a prohodil s duchovním pár slov ve francouzštině. Já jsem jim nerozuměl, ale ptal jsem se, jestli se k nám u snídaně přidají i komtesa a Pierre. Otec Kilfoyle se tedy vikomta zeptal a pak mi odpověděl, že madam šla k Pierrovi do pokoje, aby mu pomohla připravit se na cestu. Přesně to mu předtím sděloval francouzsky vikomt. Pomyslel jsem si, že vím asi víc, ale mlčel jsem. Byla to, koneckonců, komtesina osobní věc, jestli vyklouzla ven, aby se rozloučila se svým tajemným obdivovatelem. Očekával jsem ji někdy kolem osmé a představoval jsem si, že přijede před hotel v krásném kočáře a všechny nás obdaří úžasným úsměvem a potěší svým půvabným vystupováním.

Tak jsme všichni tři seděli u stolu a já se snažil o konverzaci, ptal jsem se kněze, jak se mu líbilo v New Yorku. Velice, odpověděl, je to skvělé město plné krajanů z Irska. A co říkal Coney Islandu? Po té otázce se zachmuřil. Nakonec odpověděl, divné místo s divnými lidmi. Myslíte klauna, zeptal jsem se. Ano. a ty ostatní také, dodal.

Stále jsem nechápal, tak jsem bezelstně plácal dál. Ach tak, myslíte Daria? Náhle se ke mně prudce otočil a provrtával mě modrýma očima jako nebozezem. Jak to, že ho znáte? ptal se. Vysvětloval jsem, že jsem se s ním už jednou viděl. Povězte kde a kdy, ptal se přísně, takže to znělo spíše jako rozkaz. Záležitost s dopisem mi připadala poměrně neškodná, a tak jsem vyprávěl, co se přihodilo pařížskému právníkovi Dufourovi, jak jsme se seznámili a společně se dostali do bytu v posledním patře nejvyššího mrakodrapu v New rku. Zkrátka mi vůbec nedošlo, že otec Kilfoyle není jen chlapcův soukromý učitel, ale také zpovědník komtesy i vikomta.

Někdy v tomto okamžiku se vikomt de Chagny omluvil evidentně znuděn naší konverzací, které nerozuměl a vrátil se nahoru do pokoje. Pokračoval jsem ve vyprávění a vysvětloval, jak mě překvapilo, když kolem mě Darius proběhl v lunaparku, tvářil se zdrceně, vykřikl tři nesrozumitelná slova, nenávisťně si

změřil otce Kilfoyla a pak rychle odjel. Kněz tiše naslouchal a jen občas si pro sebe něco zabručel. Pak se zeptal: A pamatujete si, co tehdy řekl? vyložil jsem mu, že Darius mluvil cizím jazykem, ale že jsem si zapsal jeho slova foneticky a k poznámce jsem si nevybral nic lepšího než svou levou manželku.

V tom okamžiku se vrátil vikomt. Tvářil se ustaraně a rychle cosi francouzsky říkal otci Josefovi, který mi překládal: ,Nejsou tam. Ani komtesa, ani Pierre. Já jsem samozřejmě příčinu jejich odchodu znal, a tak jsem se ho snažil uklidňovat: ,Nemějte obavy. Odešli jen na nějakou schůzku.

Duchovní si mě přísně změřil, už se neptal, jak to vím, a prostě jen zopakoval: Na schůzku? Jeli se jen rozloučit se starým přítelem, nějakým panem Erikem, dodal jsem ve snaze mu nějak pomoci. Ir si mě podezíravě prohlížel a pak si zřejmě vzpomněl, o čem jsme hovořili před vikomtovým příchodem. Natáhl se, popadl mě za levou ruku a obrátil ji, aby viděl na manželku.

Kupodivu to byla právě ta se třemi tužkami napsanými slovy. Deset dní ležela mezi ostatními na mém nočním stolku a toho rána jsem ji čirou náhodou popadl a navlékl si ji zrovna na levou ruku. Otci Josefovi stačil jediný pohled, načež pronesl jisté slovo, o němž jsem ani netušil, že by ho katoličtí duchovní mohli mít ve slovníku, natož ho vyslovit. A on ho skoro vykřikl. Pak vyskočil, popadl mě pod krkem a zařval mi z bezprostřední blízkosti do obličeje: ,Kam, pro všechno na světě, šla? ,Do Battery Parku, zasípal jsem.

Vyrazil do hotelové haly a nešťastný vikomt a já jsme se mu řítili v patách. Proběhl hlavním vchodem, našel pod markýzou před hotelem volnou drožku, do které však právě nastupoval džentlmen v cylindru. Duchovní v sutaně popadl ubohého muže za sako a odstrčil ho stranou, skočil dovnitř a křikl na kočího: ,Battery Park. Jeďte jako čert! Já jsem do kočáru ještě stihl jakž takž naskočit, ale chudáka vikomta jsem vytáhl nahoru, když už se kočár rozjel.

195
194

Po celou cestu se otec Kilfoyle krčil na sedadle v koutku a svíral rukama kříž, který mu visel na mohutném řetězu na krku. Divoce si mumlal: ,Svatá Maria, Matko boží, dej, ať přijedeme včas. V jedné chvíli se odmlčel, takže jsem se k němu

Fantom Manhattanu

naklonil a ukázal na poznámku na své manželce. „Co to znamená? zeptal jsem se. Chvilí mu trvalo, než zaostřil zrak na můj obličej a odpověděl. „DELEND A EST FILIUS, prohlásil. Zcela přesně zopakoval slova, která jsem si zapsal. „Znamená to: SYN MUSÍ BÝT ZNIČEN. Opřel jsem se a udělalo se mi nevolno. Šílenec, který kolem mě proběhl na Coney Islandu, tedy neohrožoval operní primadonu, ale jejího syna! Přesto jsem tě záhadě nerozuměl. Proč by měl Darius, byť stížený utkvělou představou, že mu jeho pán odkáže veškerý majetek, chtít zabít neškodného synka francouzského manželského páru? Kočár se hnál po téměř vylištěné Broadwayi a dál na východ za Brooklyn. Obloha začínala rudnout. Přicházel úsvit. Zastavili jsme u hlavní brány na State Street a otec Josef vyskočil ven a běžel do parku. Battery Park tenkrát nevypadal tak jako dnes. Dnes trávníky okupují tuláci a nejhorší spodina společnosti. Tenkrát to bylo tiché a poklidné místo protkané úhlednými cestičkami a chodníčky vedoucími od Castle Clinton, všude kolem stromy a mezi nimi palouky s kamennými lavičkami. Na kterémkoli takovém krytém místě jsme mohli najít lidi, které jsme hledali. Před branou jsem si všiml tří dalších kočárů. Jeden krytý byl v barvách hotelu Waldorf-Astoria. Ten zjevně přivezl komtesu se synem. Vozka se choulil zimou na kozlíku. Druhý byl stejně velký, ale neoznačený. Nicméně vypadal honosně a mohl klidně patřit nějakému bohatci nebo bohaté firmě. Kousek od nich stál menší kočár, jednoduchá koleska říditelná samotným pasažérem. Přesně takový jsem viděl před deseti dny u lunaparku. Darius tedy určitě přijel také, takže jsme nesměli mařit čas. Všichni tři jsme proběhli branou do parku.

Za branou jsme se rozdělili a každý z nás prohledával jiný směr, abychom park prohledali rychleji. Mezi stromy a keři byla stále tma, takže vůbec nebylo snadné rozpoznat ukrytou lidskou postavu. Pár minut jsem pobíhal bezcílně sem a tam, když vtom jsem náhle zaslechl hlasy. Jeden mužský, hluboký znělý hlas, a druhý ženský, známý pařil operní pěvkyni. Nevěděl jsem, jestli se mám obrátit a najít ostatní, nebo jít rovnou za těmi hlasy. Nakonec jsem se tiše kradl k hlasům a ukryl se za keřem zimostrázu na okraji palouku mezi stromy.

Měl jsem okamžitě vyběhnout k nim, aby o mně věděli, a hlasitě je varovat. Jenže chlapec u nich nebyl. V prvním okamžiku jsem propadl optimismu a domníval jsem se, že ho komtesa nakonec přece jen nechala v hotelu. Oba rozmlouvající stáli na opačné straně mýtiny, ale jejich tiché hlasy jasně doléhaly až ke keři, za kterým jsem se krčil.

Muž měl jako vždy masku, ale já jsem ho na první pohled poznal. Byl to muž, který hrál důstojníka Unie a zpíval s primadonou při úvodním představení překrásný duet, jenž rozplakal téměř všechny v hledišti. Musel to být stejný hlas, ale tentokrát jsem ho slyšel poprvé mluvit.

„Kde je Pierre? ptal se.

Je v kočáře, odpověděla. „Poprosila jsem ho, ať nám dá chvilku času. Hned přijde.

V duchu jsem zaplesal. Pokud je chlapec ještě v kočáře, je velmi pravděpodobné, že ho Darius hned tak nenajde.

„Co ode mne chceš? zeptala se komtesa.

„Celý život mě lidé odstrkovali a přehlíželi, chovali se ke mně krutě a posmívali se mi. Ty víš moc dobře proč. Jen jednou jedinkrát, před dlouhými lety, jsem si na krátkou letmou chvíli myslel, že mohu najít lásku. Vřelý a upřímný cit, který by mě potěšil a vynahradil mi celou tu nekonečnou dobu mé hořké existence.

„Přestaň, Eriku. Nemohlo to být a nemůže to být. Kdysi jsem tě považovala za nadpozemskou bytost, za svého neviditelného

196

197

Anděla hudby. Později jsem se dověděla pravdu a zjistila, že jsi muž v každém ohledu. Ještě později jsem se tě začala bát. Bála jsem se tvé moci, tvého někdy divokého vzteku i tvé geniality. Ale zároveň s tím strachem jsem cítila i jakýsi němý údiv, ochromení. Asi jako králík stojící před kobrou.

Ten poslední večer v temnotě u jezera, hluboko pod operou, jsem se tolik bála, až jsem myslela, že strachem umřu. Byla jsem napůl v mdlobách, když se stalo. Co se stalo. A pak jsi ušetřil můj i Raoulův život a zmizels v temnotách a já věřila, že už tě nikdy neuvidím. Později jsem mnohem lépe pochopila, čím vším jsi prošel, a cítila jsem vůči tobě pouze soucit a něhu. Jenže lásku, skutečnou

Fantom Manhattanu

lásku nebo něco, co by se dalo přirovnat k té vášni, kterou cítíš ty ke mně. tu já necítím. Snad jsi mě měl raději nenávidět.

.Nikdy tě nebudu nenávidět, Christino. Jen milovat. Miloval jsem tě tehdy, milovat jsem tě nepřestal a navždy budu. Ale nyní tvé vysvětlení přijímám. Má rána je konečně zahojena. Mám další lásku. Miluji svého syna. Našeho syna. Cos mu o mně řekla?

.Že jsi přítel, opravdový a milý přítel z Ameriky. Za šest let mu povím pravdu. Že jsi jeho skutečný otec. A dám mu na vybranou. Pokud usoudí, že Raoul mu sice byl vším, čím může být pravý otec, a udělal pro něj vše, co otec pro syna dělá, avšak není jeho skutečným otcem, a rozhodne se jet za tebou, požehnám mu.

Krčil jsem se v křoví a zůstal z těch slov jako omráčený. Náhle mi dávalo vše, čeho jsem byl svědkem a čemu jsem dosud nevěnoval pozornost, smysl. Dopis z Paříže, v němž se nejspíš psalo, že tento podivný poustevník má syna. Erikův plán dostat matku a dítě do New Yorku a tajuplné dostaveníčko s nimi oběma, a nejhorší ze všeho šílená Dariova nenávisť vůči chlapci, který ho nyní vystřídá na místě dědice podivínského multimilionáře.

Darius. náhle jsem si uvědomil, že i on se určitě skrývá někde ve stínu keřů. Už jsem málem vyběhl na mýtinu a vykřikl

své varování, ale v té chvíli jsem zaslechl dupot po své pravici. Zrovna vyšlo slunce a zaplavilo louku bledě růžovým světlem, jež zbarvilo poprašek sněhu, který napadl přes noc, do stejného odstínu. Pak jsem spatřil tři postavy.

Po mé pravici se z opačných směrů blížili vikomt a kněz. Oba se zarazili při pohledu na muže ve vlající pláštěnce, klobouku se širokou střechou a maskou na obličeji, hovořícího s madam de Chagny. Slyšel jsem vikomtův vyděšený šepot: „Le Phantome. Zleva ke mně běžel malý Pierre. Jen co jsem ho spatřil, zaslechl jsem někde blízko tiché cvaknutí. Obrátil jsem se.

V hustém křoví ani ne deset metrů od mne se v hlubokém stínu skrýval muž. Nebyl téměř vidět, protože měl na sobě černý oděv, ale mně neunikl jeho výrazně bledý obličej. V pravici svíral pistoli s dlouhou hlavní. Zhluboka jsem se nadechl a otevřel ústa k varovnému výkřiku, ale již bylo příliš pozdě. To, co následovalo, mělo tak rychlý průběh, že vám to musím vyličit postupně.

Malý Pierre volal na matku: „Maman, pojedeme už domů? Obrátila se k němu se zářivým úsměvem, rozpráhla paže a odpověděla: „Oui, chéri. Rozběhl se k ní. Postava v křoví se vztyčila, natáhla před sebe ruku se zbraní a zamířila na chlapce. Právě tehdy jsem vykřikl, ale můj křik přehlušil mnohem hlasitější zvuk.

Chlapec doběhl k matce a skočil jí do náruče. Ta se nechtěla nechat srazit jeho vahou k zemi, tak se otočila a zachytila ho, jako když rodiče dělají dětem kolotoč. Můj varovný výkřik zazněl zároveň s výstřelem námořního koltu. Spatřil jsem, jak sebou ta překrásná mladá žena trhla, jako by ji někdo strčil do zad, což se v podstatě stalo. Když se otáčela kolem své osy, trefila ji do zad kulka určená jejímu synovi.

Muž v masce ihned pohlédl k místu, odkud se střílelo, spatřil ve stínu keře postavu, vytáhl cosi zpod pláště, natáhl ruku a zmáčkl spoušť. Zazněl mnohem tiší výstřel z malého derringeru s jedinou kulkou v komoře, ale jedna rána stačila. Deset

198

199

metrů od mě zvedl vrah obě ruce k obličeji. Zhroutil se na záda za křovím, zůstal ležet na bílém sněhu a slepě zíral do mrazivého úsvitu. Uprostřed čela se mu černala malá dírka.

Stál jsem za svým keřem jako solný sloup a nedokázal se pohnout. Děkoval jsem Prozřetelnosti, že se ode mne v téhle chvíli nic neočekává. Všechno jsem měl udělat dříve, takže teď už na činy bylo pozdě. Jenže já jsem bohužel nic z toho, co jsem viděl a slyšel dříve, nechápal, a tudíž jsem této katastrofě nemohl zabránit.

Při druhém výstřelu se chlapec, kterému stále nedocházelo, co se děje, matky pustil. Klesla na kolena. Na zádech se jí rozlévala rudá skvrna. Kulka našťastí neprošla skrze tělo a netrefila syna v jejím náručí. Vikomt vykřikl: „Christino! a rozběhl se k ní, aby ji objal. V jeho objetí ještě naposledy otevřela oči a usmála se.

Otec Kilfoyle se vrhl na kolena do sněhu vedle ní. Strhl si širokou šerpu, kterou nosil kolem pasu, políbil oba její konce a přehodil si ji kolem krku. Rychle a naléhavě se modlil a po jeho ostře řezaném irském obličeji stékaly

Fantom Manhattanu

slzy. Muž v masce upustil svou malou pistoli do sněhu a stál nehybně se sklopenou hlavou jako socha. Pouze jeho ramena se takřka neznatelně zachvívala. Plakal.

Chlapec stále nedokázal pochopit, co se přihodilo. V jednom okamžiku ho matka ještě objímala a v dalším mu umírala před očima. Nejdřív zvolal tázavě francouzsky: „Maman? Podruhé a potřetí to opakoval jako srdcervoucí výkřik. Pak, jako kdyby hledal vysvětlení, se obrátil k vikomtovi. Zeptal se: „Papa? Christina de Chagny znovu otevřela oči a pohledem našla Pierra. Naposledy promluvila, zcela zřetelně, než její božský hlas umkl navždy. Řekla: „Pierre, tohle není tvůj skutečný otec. Vychoval tě sice jako vlastního, ale tvůj skutečný otec je tamhle. Kývla hlavou ke skloněné postavě s maskou a dodala: „Promiň, můj drahý synku.

Pak zemřela. Nechci z toho dělat velká drama. Prostě zemřela. Zavřela oči, z úst se jí vydrál poslední chrčivý výdech a hlava jí klesla na stranu na manželovu hrud. Na několik vteřin se rozhostilo naprosté ticho. Ta doba mi připadala jako věčnost. Chlapec se díval z jednoho muže na druhého a pak se znovu zeptal vikomta: „Papa?

Znal jsem francouzského aristokrata jen pár dní a připadal mi jako laskavý a zdvořilý muž, ale poněkud málo rozhodný, na rozdíl od energického kněze například. Nyní do něj však vstoupila jakási síla. Manželčino mrtvé tělo objímal levou paží. Pravou rukou zvedl její levici a pomalu jí stáhl snubní prsten. Připomnělo mi to závěrečnou scénu opery, kdy voják se zraněním obličeje vrací své vyvolené snubní prsten na znamení, že jejich láska již nemůže pokračovat. Francouzský vikomt stáhl z prstu mrtvé zlatý kroužek a vtiskl ho do dlaně svému zdrcenému nevlastnímu synovi. Vedle nich stále klečel otec Kilfoyle. Dal ženě před smrtí poslední pomazání, takže dostal své povinnosti, a nyní se modlil za spásu její duše. Vikomt de Chagny uchopil svou mrtvou ženu pevněji v náručí a vstal. Pak tento muž, který vychoval cizího syna jako vlastního, promluvil. Hovořil lámanou angličtinou.

Ano, je to pravda, Pierre. Maman nelhala. Udělal jsem pro tebe všechno, co bylo v mých silách, ale nejsem tvůj skutečný otec. Tento prsten patří jemu, muži, který je tvým otcem před Bohem. Vrať mu ho. I on ji miloval. A miloval ji tak, jak jsem já nikdy nemohl.

Nyní odvezu tvou matku, jedinou ženu, kterou jsem v životě miloval, zpět do Paříže, aby spočinula ve své rodné francouzské půdě. Dnes, zde, v této hodině, přestáváš být chlapcem a stáváš se mužem. Musíš udělat své první rozhodnutí. S kým z nás dvou půjdeš?

201
200

Stál tam, s manželkou v náručí, a čekal na odpověď. Pierre se otočil a dlouho zíral na postavu člověka, který byl odhalen jako jeho pravý otec.

Muž, jehož jsem sám pro sebe označoval jako Fantoma Manhattanu, stál opodál se sklopenou hlavou. Vzdálenost, kterou stále udržoval mezi sebou a ostatními, jako by symbolizovala vzdálenost, která jej dělila od veškerého lidstva. Osamělý poustevník, vyvrženec, který si kdysi krátce myslel, že má naději prožívat lidské radosti, ale byl odmítnut. Z jeho schoulené postavy nyní číselo, že už jednou ztratil vše, o co v životě stál, a nyní očekává totéž.

Ticho trvalo nějakou chvíli, protože chlapec se upřeně díval na druhou stranu mýtiny. Předě mnou se odehrávalo to, čemu Francouzi říkají tableau vivant, živý obraz. Šest postav, dvě mrtvé a čtyři zoufalé žalem.

Francouzský šlechtic poklekl na jedno koleno. Nepřestával přitom objímat svou mrtvou ženu. Tváří se dotýkal jejího obličeje, hladil ji po tmavých vlasech, jako by ji chtěl uklidnit.

Fantom stál bez hnutí, se sklopenou hlavou, zosobněný obraz porážky. Darius ležel pár metrů ode mě a zíral mrtvými očima na zimní oblohu, kterou už neviděl. Chlapec stál po boku svého nevlastního otce. Vše, v co doposud věřil a co považoval za neotřesitelné, se nyní roztránilo na tisíc kousků a proměnilo v násilí a zmatek.

Duchovní stále klečel s tváří obrácenou k nebesům a se zavřenými očima, ale všiml jsem si, že velkýma rukama pevně svírá kovový kříž a pohybuje rty v tiché modlitbě. Ještě o mnoho let později jsem se stále trápil a nedokázal si vysvětlit to, co se stalo pak. Proto jsem se rozhodl navštívit otce Kilfoyla v chudinské čtvrti Lower East Side, kde měl tehdy farnost. To, co mi řekl, stále

Fantom Manhattanu

ještě plně nechápu, ale mohu vám to převyprávět.

Pověděl mi, že na té mýtině tenkrát slyšel tiché výkřiky. Slyšel zoufalý nářek vikomta stojícího pár metrů od něj. Slyšel výkřiky šíleného žalu chlapce, kterému dělal sedm let učitele. Ale

kromě toho všeho, jak mi tvrdil, slyšel ještě něco jiného. Na té pasece křičela v bezmezném zoufalství a agónii ztracená lidská duše jako zbloudilý Coleridgeův albatros, osaměle kroužící po obloze bolesti nad oceánem zoufalství. Modlil se, aby tato ztracená duše znovu našla bezpečný přístav v lásce Boží. Modlil se, aby se stal zázrak. Víte, přiznám se, byl jsem tenkrát jenom přidržený židovský kluk z Bronxu. Co jsem mohl vědět o ztracených duších, vykoupení a zázracích? Můžu vám prostě říct jenom to, co jsem viděl.

Pierre pomalu přecházel přes mýtinu. K Fantomovi. Zvedl ruku a sundal mu klobouk se širokou krempou. Měl jsem dojem, že muž v masce tiše zaúpěl. Měl totiž úplně holou lebku jen s několika chomáčky vlasů a kůži na lebce měl posetou rudými jizvami a svráštělou jako tající vosk. Chlapec mu bez jediného slova stáhl z obličeje masku.

Víte, viděl jsem mrtvolu v márnici nemocnice Bellevue, některé z nich se máčely spoustu dní v Hudsonu; viděl jsem mrtvé vojáky na evropských bojištích. Ale v životě jsem neviděl tak strašný obličej jako ten, který chlapec odhalil pod maskou. Měl neporušenou jen malou část spodní čelisti a oči, z nichž se nyní řinuly slzy na příšerně znetvořené tváře. Zbytek vypadal tak hrůzně, jako kdyby vůbec nešlo o lidskou bytost. Konečně jsem pochopil, proč ten muž celý život nosil masku, skrýval se před lidskými pohledy a vyhýbal se společnosti. Ted stál před pohledy nás všech, odhalen a ponížen rukou vlastního syna.

Pierre dlouho zíral na ten zruďný obličej, ale nedával najevo překvapení ani odpor. Pak masku upustil na zem. Uchopil levou ruku svého otce a nasadil mu matčin zlatý prsten.

Nakonec vztáhl k plačícímu muži ruce, objal ho a zřetelně promluvil: „Chci zůstat tady. S tebou, otče.“

A to je vše, milí mladí přátelé. Za několik hodin se zvěst o vraždě operní divy roznesla po celém New Brku. Byla připisována šílenci, který přímo na místě svého hanebného činu spáchal sebevraždu. Tato verze nejvíce vyhovovala starostovi

202

a městské radě. Co se mě týče, prožil jsem jediný příběh své novinářské kariéry, který jsem nikdy nepublikoval. Kdyby tenkrát někdo přišel na to, co všechno vím a nezveřejňuji, na hodinu by mě vyhodili. A dnes je na sepsání toho fantastického článku už příliš pozdě."

EPILOG

Ostatky Christiny de Chagny byly uloženy k věčnému odpočinku vedle jejího otce na hřbitově v malé vesničce v Bretani, odkud pocházela.

Vikomt, ten milý a laskavý muž, se uchýlil na své statky v Normandii. Nikdy se již neoženil a fotografii své milované ženy nosil neustále při sobě. Zemřel přirozenou smrtí na jaře roku 1940 a nikdy se nedožil spojenecké invaze do své rodné země.

Otec Josef Kilfoyle se usadil v New Yorku, kde založil sirotčinec a školu pro chudé, zneužívané a opuštěné děti z Lower East Šidě. Urputně odmítal jakýkoli postup v církevní hierarchii a pro několik generací dětí byl prostě otcem Josefem. Domovy a školy, které vedl, byly vždy dobře finančně zaopatřené, ale on nikdy neprozradil, kdo je jejich mecenášem. Zemřel v požehnaném věku v polovině padesátých let. Poslední tři roky života strávil v domově pro přestárlé kněze v malém městečku na pobřeží Long Islandu. Jeptišky, které o něj pečovaly, mi prozradily, že sedával venku na terase zahalený do pokrývek a hleděl přes moře na východ. Nejspíš snil o farmě poblíž Mullingarů.

204

205

PAN VYPRÁVĚČ

Pierre de Chagny dokončil v New "Yorku studia, absolvoval nejlepší americkou univerzitu a spolu se svým otcem se postavil do čela gigantického rodinného

podniku. Za první světové války si oba muži změnili příjmení a jejich jméno je dodnes po celé Americe všeobecně známé a ctěné.

Jejich ohromný podnik proslul dobročinností, podíleli se na nejrůznějších sociálních programech, založili významnou kliniku pro plastickou chirurgii, v níž lékaři pomohli desetitisícům zmrzačených, a stáli u zrodu řady charitativních nadací.

Pierrův otec odešel začátkem dvacátých let do penze, trávil čas v ústraní v Connecticutu a věnoval se umění, literatuře, ale hlavně své milované hudbě. Starali se o něj dva váleční veteráni, oba nesmírně znetvoření z bojů v zákopech první světové války. Svou masku si od onoho rána v Battery Parku již nikdy nenasadil.

Jeho syn Pierre se oženil a prožil klidný život; zemřel v roce, kdy vstoupil první Američan na Měsíc. Jeho čtyři děti stále žijí.

206

"Můj otec se nal s ředitelem Daily Sketch, kterému se doneslo, e bych se chtěl stát novinářem, a tak se nabídl, e si u nich můu prohlédnout redakci. Na ashfordské nádraží jsme dorazili v sedm čtyřicet ráno, protone vlak do Charing Crossjel v sedm čtyřicet dva. Peron byl posetý mui navlečenými v identických tmavých oblecích, bílých košilích a vázankách v klubových barvách, s tvrdáky na hlavách, se srolovanými výtisky Financial Times, s deštníky a s aktovkami. Vypadali jako tučnáci.

Ti mui takhle jezdili do londýnských kanceláří den co den snad od dvaceti do pětadesáti let. „Tak tohle wghodněne, řekl jsem si. AEU budu dělat cokoli, tučňák přešlapující na předměstském nádraží e mě nebude."

Dvacetiletý mladík, kterého podívaná koncem padesátých let na nádražích kolem Londýna tak obvyklá a jistě ne neobyčejná dodnes, snad jen se změnami v odění tak ovlivnila, se jmenoval Frederick Forsyth. A řekněme rovnou, že svého tehdejšího rozhodnutí se držel a dodejme, že se jej svědomitě

209

přidržel i v dobách či tím spíše v dobách, než zbohatl. Jedním dechem ovšem musíme dodat, že pro tento životní postoj by bylo naivní jej brát jako člověka bouřícího se proti anglickému lpění na tradicích. Šlo opravdu čistě o osobní volbu kdo pozorně četl jeho knihy, tomu je jasné, že jde o muže hluboce konzervativního, vyznávajícího tradiční hodnoty. Chcemeli to doložit nikoli dílem, ale životními fakty, pak se stačí zmínit třeba o tom, že Forsyth mírně řečeno není nadšeným příznivcem evropského sjednocování. Velkou bouří nevole vyvolal "na kontinentě", jak Angličané říkají, tím, že poslal do německého časopisu Der Spiegel otevřený dopis, v němž přirovnal posedlost kancléře kohla jednotnou evropskou měnou k "cestě k šílenství", která vedla k nacistickému holocaustu. Také se často projevuje jako ochránce britské královské rodiny proti zběsilým útokům bulvárního a někdy i serióznějšího tisku. Například letos v lednu velmi rázně vystupoval v debatě na toto téma pořádané televizní stanicí ITV A když se ho novináři ptají, které hodnoty jsou podle něj ohroženy, odpoví třeba takhle: "Dneska se už strachují jen o šest věcí: o víru ve všemohoucího, o nezávislost Británie, o parlamentní demokracii, o monarchii, o zachování krajinného rázu venkova a o bezpečí své rodiny." Česká zkušenost by k tomu chtěla dodat inu, mladí anarchisté, staří státní radové. Jenže ono to tak není: Forsyth byl takový vždycky.

Odskočili jsem si téměř na samý začátek a pak zase do současnosti. Jistě neuškodí povědět si, co bylo mezi tím.

"Psaníje nuda a dřina "

Frederick Forsyth se narodil roku 1938 jako jediný potomek manželského páru, kterému patřil obchůdek v Ashfordu v anglickém hrabství Kent. Své rodiče s láskou a beze stopy ironie popisuje jako "ztělesnění anglické střední třídy". Přesto prý od počátku věděl, že on sám na jednom místě nevydrží, že bude cestovat a poznávat jiná místa a jiné lidi. Rodina nežila nijak chudě, ale na nějakou cestu kolem světa samozřejmě nebylo ani pomyslení, a tak jedenáctiletý Forsyth dostal nápad, že se stane zahraničním dopisovatelem. Nejdříve ale musel dokončit docházku na státní škole v Tonbridgi, kde vynikal především nadáním pro jazyky můžeme porovnat s popisem mládí Jazona Monka, hrdiny románu Ikona. Když mu bylo sedmnáct, na krátko si odskočil do Španělska a absolvoval výcvik na matadora. Pak už ho čekaly dva roky služby v RAF, Britském královském letectvu; pilotní odznak získal ve věku pouhých devatenácti let. Korida se na jeho díle

rozhodně nepodepsala žádným furiantským hemingwayovským chlapáctvím, ale o to více bývá v jeho knihách cítit láska k letectvu a létání.

210

211

1

Po vojenské službě si Frederick Forsyth začal hledat práci. Z této doby pochází na úvod zmíněný zážitek z ashfordského peronu. Jezdit si po světě s novinářským pasem ovšem není tak snadné, a tak si musel odsloužit reportérská učednická léta v malých místních novinách v Kings Lynn v Norfolku. Pak si dlouho marně hledal místo v nějakém celostátním deníku, až se náhodně setkal s pracovníkem Press Association. Ten si ihned povšiml jedné "drobnosti" totiž že Forsyth zvládá čtyři cizí jazyky, konkrétně francouzštinu, němčinu, španělštinu a ruštinu. Než se rozkoukal, hnali jej do patra výš, do kanceláří tiskové agentury Reuters. Forsyth našel místo, po kterém toužil.

Jako zpravodaj Reuters se dostal na mnohá místa, ale pro jeho další život měl zvláštní význam pobyt v Paříži v roce 1962. Tehdy se stal svědkem pouličních bouří, které vyvolali odpůrci plánů generála de Gaulla na poskytnutí nezávislosti Alžírsku. Alžírská válka byla v té době už osm let tíživým balvanem na krku francouzské zahraniční i vnitřní politiky a kdo měl být jen trochu zdravého rozumu, věděl, že tohoto břemene je třeba se zbavit. Situaci ale komplikoval dobrý milion francouzských osadníků v Alžírsku. Takzvaní "piednoirs", černé nohy, se po míru zajištěném evianskou dohodou většinou vystěhovali zpět do Francie. Usadili se především v okolí Marseille, a jeli tento kraj dodnes ve Francii ohniskem rasismu a nenávisti k přistěhovalcům, je to právě proto. V roce 1962 měl Forsyth jako agenturní zpravodaj možnost promluvit si s mnoha zúčastněnými s politiky, s policisty od protiteroristických jednotek, ale i s jejich fanatickými protivníky, lidmi z budoucí OAS, Organizace tajné armády, kteří toužili po de Gaullově smrti. Už tehdy ho prý napadlo, jestli se tito lidé nepokusí na tu "práci" najmout profesionálního zabijáka. Na svou teorii si ale Forsyth znovu vzpomněl až za sedm let, v době, kdy pracoval jako zpravodaj v tehdejší Východní Německu. Dal výpověď a po několika dalších letech usilovně

práce a dost bídných finančních poměrů napsal román Den pro Šakala, příběh o atentátu na de Gaulla. Nebylo to rozhodně tak idylické, jak to vypadá dnes, kdy Forsythovy romány trhají žebříčky bestsellerů. Mladý novinář totiž už za sebou měl jeden podobný a víceméně neúspěšný pokus. V roce 1969 mu vyšla reportážní kniha Příběh Biafiy. Zapadla v podstatě bez jakéhokoli ohlasu. Se Šakalem to ale rozhodně mělo být jinak. V žádném případě bych si netroufl tvrdit, že jde o autorovu nejlepší knihu, ale bezpochyby je to dílo nejslavnější. Po něm následovaly další romány, všechny kvalitní a úspěšné, jakoby pečlivě dávkované po roce či několika letech, všechny vzešlé z autorovy metody zakládající se na pečlivé a dlouhé přípravě, na studiu materiálů i rešerších přímo na místě děje. Je jisté, že dobrý výsledek ospravedlňuje každou počestnou metodu a tahle je poctivá až sebevraždě. Dokonce se zdá, že přípravná fáze je pro Forsytha důležitější než samotné psaní. Jako by tu Forsyth novinář vítězil nad Forsythem romanopiscem. "Nebaví mě psát. Nikdy mě to nebavilo. Když dojde na psaní, všechno zábavné už skončilo. Psát román, to je strašně osamělá, nudná a těžká práce." Autor to říká s odzbrojující přímostí, ale už nedodává to, co je zřejmé každému jeho čtenáři: totiž že na výsledku to není jaksi poznat.

212

213

Co bylo po Šakalovi

Ve třiatřiceti letech se Forsyth seznámil s o pět let mladší modelkou, svou pozdější první manželkou Carrií. Vtřiasedmdesátém se vzali a dopřáli si hodně prodlouženou svatební cestu. Zcela přesně řečeno, odstěhovali se do Španělska. U Angličana tak velmi anglického jistě krok na první pohled překvapivý. Nic však nemohlo být logičtější. Tehdy totiž vládnoucí labouristé prosadili řadu "sociálních" opatření. Jejich "daňová pomsta" zasáhla především majetné lidi. A když napíšete knihu, které se prodají miliony výtisků v mnoha jazycích, nemůžete

Fantom Manhattanu

mezi majetné nepatřit. Tehdejší labouristé mnoho nepřipomínali dnešní liberálně naladěný Blairův tým a jejich činy byly na naše dnešní standardy velice, velice levičácké. "Neměl jsem chuť po tak tvrdé práci zaplatit 98 daní," komentuje to stručně Forsyth. O mnoho šťavnatěji jim to ale "osolil" alespoň v knižní podobě: v románu Čtvrtý protokol barvitě popsal plán "tvrdého křídla" labouristů na zavedení socialismu v Británii a doplnil to rafinovanou sovětskou intrikou. Po čase přece jen zatoužil být blíž domovu a přestěhoval se do rodné země své ženy, do Irska. Venkovský dům poblíž

Dublinu ale nebyl žádná pevnost a tou dobou vyvíjela IRA čilou aktivitu. Forsyth si dovedl dobře spočítat, že populární Angličan nebo nedejbože jeho děti by byli pro teroristy ideálním terčem. Kromě toho se mu začalo stýskat po Anglii. V roce 1979 a mělo to být na dlouhá léta se do Downing Street číslo 10 vrátili konzervativci. O rok později se do Anglie vrátil i Forsyth. V "daňovém exilu" toho napsal i na své poměry velmi málo. Jakmile se ale usadil v domě v londýnské čtvrti St. Johns Wood, znovu se dostal do tempa. Práci na každém novém románu zakončil trýznivým padesátidenním maratónem vlastního psaní, dobou, kdy vstával v šest, pak celé dopoledne psal a po obědě napsané pročítal a upravoval. V roce 1988 se rozvedl. S manželkou Carrií se podělili o majetek i o dva syny. Když o tom Forsyth mluví, používá blazeované výrazy: každý rozvod je "soukromá tragédie", byl to "traumatický zážitek", ale proběhlo to "civilizovaně" a oni udržují "přátelské vztahy". Nechme to tak. Jsou místa, kam nahlíží jen nevychovanec.

Roku 1989 se Forsyth seznámil se svou druhou ženou, tehdy čtyřicetiletou televizní scenáristkou Sandy. Přišla na literární dýchánek a autogramiádu, nechala si podepsat knížku, později mu napsala. Trvalo mu měsíc, než jí zavolał a pozval ji na večeri. Začali se scházet a zjistili, že mají hodně podobné povahy a že ani jeden z nich už nechce mít další děti. Frederick Forsyth má z prvního manželství dva syny. Sháněje letos, v roce 1999, osmnáctiletý, staršímu Frederickovi je dvacet. Je mimochodem už pátým rodinným Frederickem v nepřerušené řadě počínající jeho prapradědečkem ne, nedostanete ze mě žádný nabízející se vtip o sáze rodu Forsythů. Synové se už rozběhli po světě, ale pravidelně se objevují na rodinném "sídle". "Forsyth Towers" je osmdesátihektarový ovčí statek v Herefordshiru, který autor původně koupil jako víkendový dům. Posléze se sem ale přestěhoval a jeho přebudováváním strávil téměř deset let.

215

214

Hlavní budova pochází z dob královny Anny postavena byla roku 1715, má šestadvacet místností a teď i tenisový kurt, bazén a tělocvičnu. Také se staví voliéra pro exotické ptactvo a paní Forsythová si buduje japonskou zahradu. Tuhle bukolickou idylu s rodinou sdílí dobrých pět stovek ovcí, dva teriéři a barmská kočka.

Nevyhnutelné něco málo o penězích

V roce 1990 zasáhla poklidně žijící rodinu více než nepříjemná událost. Jednoho dne Fredericku Forsythovi zavolał policista s otázkou, zda má investiční portfolio. Když dostal kladnou odpověď, mile spisovatele opravil, že už bohužel žádné nemá.

Celá věc se seběhla takto. Forsyth svěřil své finance investičnímu poradci Rogeru Levittovi. Nevypadalo to na žádný riskantní tah oba muži se znali, rybařili spolu, jejich ženy spolu chodily po nákupech, děti do školy. Přesto Levitt po celou dobu jejich přátelství Forsytha zřejmě okrádal. V roce 1990 jeho firma zkrachovala a při bankrotu zmizelo neznámo kde dobrých čtyřiatřicet milionů liber. Pokud chcete vědět, kolik z toho patřilo Fredericku Forsythovi, tak 2,2 milionu.

Forsyth tou dobou už napůl počítal s odpočinkem a koncem spisovatelské dráhy. Smlouva na další dva romány měly se jmenovat Boípěst a Ikona mu prý vynesla devět milionů liber. Napsal by ty knihy tak jako tak? Nebo za ně můžeme poděkovat podivným obchodům pana Levitta?

A není to úplně jedno? Jsou to dobré knihy.

216

217

Filmové vere

Stačí si přečíst náhodně zvolenou stranu kterékoli Forsythovy knihy, aby člověk zjistil, že tyhle příběhy přímo volají po obrazovém ztvárnění. Leckteré pasáže jsou div ne hotovými scénáři. Proto. a přesto. Proto mnohé také zfilmovány byly. Přesto z toho nebývala velká sláva až na jednu zářnou výjimku.

Tou je přirozeně Zinnemannův film Šakal. Pravzor a nedostižné měřítko všech filmových politických thrillerů. Můžeme spekulovat o tom, že tenhle film nasadil všem příštím forsythovským adaptacím laťku až příliš vysoko, a tak se jejich tvůrci nesnažili o nemožné a odvedli rutinní, slušnou, leč nevzrušivou práci. Sám Forsyth zdvořile říká, že co se filmových adaptací týče, vyjadřuje se právě jedině k Šakalovi, protože tvůrci těch ostatních jistě dělali, co mohli, a on si jejich úsilí váží. Opět se jeho přání korektně držíme. Postačí říct, že cyklus snímků podle Forsythových románů a povídek běžel bez většího ohlasu i v našich televizích. Kdo například zná a má rád román Žoldáá, musel být zvoleným přístupem zklamán. Elegance Žoldáku spočívá především v klinickém chladu, s jakým jsou popisovány přípravy skupiny najatých žoldnéřů na akci v Africe. Sí

la hrdinů téhle knihy je logicky především v jejich nenápadnosti a zdánlivé šedosti. Jejich filmové protějšky naopak moc dobře vědí, že je sleduje kamera, a podle toho se okázale chovají. Kromě toho volba Christophera Walkena pro roli Cata Shannona nebyla nejšťastnější.

Vraťme se ale k Šakalovi. Film režiséra Freda Zinnemanna vznikl v roce 1973. Zinnemann měl tou dobou za sebou už tak skvělé kousky, jako jsou V pravépoledne a Odtud a na věčnost. Do titulní role obsadil skvělého Edwarda Foxe, který stejně jako jeho anonymní zabiják dokázal co chvíli měnit tvář být tu stroze profesionální, tu světácký a tu zase šedivý a přehlédnutelný. A především scénář respektoval dvě neoddělitelné charakteristiky Forsythových knih: fascinující, klinicky chladný a paradoxně o to více vzrušující popisný způsob vyprávění a prostříhy zachycující chvíli činnosti kořisti a pak zase pohyby lovce, v tomto případě myšleno teroristy a policistů, kteří se ženou za ním. Mimochodem v roli pomocníka inspektora Lebel se objevil mladý Derek Jacobi, kterého jsme později mohli obdivovat jako císaře Claudia v seriálu podle knih Roberta Gravesa. Kdyby někdo pojal úmysl postavit Forsythovi a Zinnemannovi společný pomník, mohl by do jeho podstavce vytesat rčení o tom, že méně je někdy více. Jen samotná scéna, v níž Šakal kdesi na vyprahlém jihoitalském venkově zkouší na melounu zavěšeném v síťovce účinnost zakoupené zbraně, vydá svým napětím a silou za deset akčních přestřelek, na kterých se do úmoru dřeły týmy filmových pyrotechniků.

A filmová verze se přidržela i dalšího typického rysu nečekaného zvratu na samém konci, v našem případě zastupovaného objevením se skutečného pana Charlese Calthropa, jehož existence postaví na hlavu všechnu naši předchozí bláhovou jistotu, že jsme odhalili zabijákovu totožnost, a zanechá nás beznadějným úvahám o tom, kým a čím to vlastně Šakal byl.

219

218

Přízrak války

Rok po Dni pro Šakala vyšel druhý autorův román, spis ODESSA. Forsyth jako agenturní zpravodaj poznal Německo dost dobře, aby se mohl zabývat jeho poválečným traumatem a osudy nacistických zločinců a jejich pronásledovatelů. Peter Miller, německý novinář, si náhodou přečte deník sebevraha Salomona Taubera, který prošel peklem koncentračních táborů a který před svou smrtí identifikoval v soudobém Německu bývalého velitele vyhlazovacího tábora v Rize Eduarda Roschmanna. Pak se s Millerem spojí pracovníci izraelské tajné služby, Mossadu, a on souhlasí s tím, že jim Roschmanna pomůže vypátrat. Přestože román má na Forsytha až nezvykle přímočarou, jednoduchou zápletku, jde rozhodně o jedno z jeho nejsilnějších děl. Typické "filmové prostříhy", bez kterých se obejde málokterá jeho kniha od Šakala k policistům ve Dni pro Šakala, z devadesátých let do osmdesátých a zase zpět v Ikone z tak dále, tu obstarávají otrěsné úryvky z Tauberova deníku. Hlavní síla Spisu ODESSA je ale v jeho závěru. Thriller, který se dobře čte, umí napsat řada autorů. Zvolit pro něj nikoli lehké, ale závažné téma je jim dostupno též. Ale přimísit do díla ono pověstné zrn

ko soli, droboučký, ale o to ostřejší osten, který čtenáře srazí na kolena, převrátí na ruby vše, co si do té doby myslel o knize, osobnostech jejích hrdinů a snad i o autorovi samotném, a knihu katapultovat o mnoho literárních pater

Fantom Manhattanu

výš, než kam bývají politické thrillery obvykle odkazovány, to dokáže jen skutečný spisovatel. Forsyth to prokázal na posledních stranách Spisu ODESSA a bylo by nekorektní říci, jak, pokud knihu sami neznáte. Stačí jen říci, že kdybyste někde četli, že několikasetstránkový román nemůže mít vše převracející pointu, neboť ta jest vyhrazena povídkám, nevěřte. Nevěřte a přečtěte si spis ODESSA. Nebo Žoldáky.

Téma profesionálů, jejichž řemeslem je násilí, zřejmě Forsytha provázelo neustále. Ve Dni pro Šakala to byl osamělý řemeslný zabiják. O tři roky později vyšla kniha, jejímiž hrdiny jsou řemeslníci války – žoldáci. S touto knihou Forsyth tak trochu opustil důvěrně známou půdu politického thrilleru. Popisuje v ní přípravy na převrat ve vymyšleném africkém státě Zangaro a plán na odstranění zdejšího maniakálního krutovládce, prezidenta Kimby. Nejde však o žádné ušlechtilé cíle – v Zangaru byla objevena obrovská ložiska platiny. Mocná těžbařská firma má údaje o tom, že ekologové vítězí a že do stamilionů aut se budou v příštích letech montovat katalyzátory. A do katalyzátorů je nutně potřeba platina. Velmi by se jí tedy hodilo, kdyby Kimba padl a v Zangaru se k moci dostala sprátená klika předem ochotná podepsat výhodnou těžební koncesi. Najme proto skupinu profesionálních vojáků protřelých už mnoha konflikty na bouřlivém černém kontinentě. Většinu románu pak tvoří opět klinicky chladný popis příprav žoldnéřů na akci. Snad právě skutečnost, že v tomto díle je Forsythův princip mrazivě dokumentárního stylu doveden až do krajnosti, ba dokonce i na úkor obvyklé rafinovanosti zápletky, vedla k tomu, že žoldáci byli přijati přece jen s o něco menším nadšením než většina Forsythových děl. Osobně ten postoj chápu, ale nesdílím. Tah

221

220

Je kniha, která připomíná detailní záznam složitého chirurgického zákroku, mě naopak vždy fascinovala. Forsyth v ní dovedl na vrchol další ze svých charakteristických postupů, kterým je až iluzivní prolínání literární fikce s realitou. Najdete tu jen dva druhy faktů: jedny, které jsou reálné a druhé, které přinejmenším velmi reálně působí. Když Forsyth popisuje Shannonovy úvahy o tom, kde zakoupit automatické zbraně, nespokojí se s nějakým vágním a tajuplným prostředníkem, jak by to udělal tuctový autor thrillerů. Probírá zdroje systematicky: vylučuje jednoho obchodníka po druhém, jmenuje je div ne i s adresou, ví, v které pražské ulici a kterém domě sídlí Omnipol, uvádí jména jednotlivých pracovníků a vám nezbuďte, než se vzdát, protože i kdybyste si ta fakta prověřovali a podařilo se vám určit, která jsou skutečná a která přimyšlená, stejně byste nic nezměnili na tom základním totiž že pokud to fikce je, působí to snad lépe než samotná realita.

Nejen romány fyvjest člověk

Ve letech 1975 a 1982 si Forsyth dopřál dvě zajímavé odbočky z osvědčeného románového schématu. Tou první byla novelka Pastýř, ve které dal zcela průchod své zálibě v létání. Její podstatou je historka, u které by se vnucovalo slovo "prastará", kdyby samo létání nebylo poměrně nové – tak archetypální se jeví. Kdyby pračlověk uměl létat, příběh o tom, jak zbloudilého a ke zkáze odsouzeného pilota zachrání duch jeho mrtvého kamaráda z předchozí války, by se vyprávěl snad už u ohňů před jeskyněmi. Ve Forsythově podání jde o pilota RAF, který se v roce 1957 vrací z Německa na základnu v Lakenheathu na dovolenou. V roce 1991 se Forsyth ke své působivé miniatuře vrátil, když ji učinil součástí antologie Nejlepší letecké příběhy, kterou sám sestavil a opatřil úvodem a kde najdeme povídky sira Arthura Conana Doylea, Roalda Dahla, Lena Deightona, E. A. Poea či G.H. Wellse.

Roku 1982 autor vydal bohužel poprvé a naposled povídkovou sbírku. Česky vyšla jako Žádné stopy, i když původní název No Comebacks znamená přesněji spíše Bez možnosti návratu – spojujícím prvkem povídek totiž je, že popisují příběhy

222

223

lidí, kteří se dostali do tak spletené, ba vražedné situace, že už nemohou zpátky. Každopádně jsou skvělé a je škoda, že se spisovatel tomuto žánru nevěnoval víc.

Forsythovi netrvalo dlouho, než se k opět ke klasickým zápletkám politického thrilleru vrátil a dokonce to udělal tak, že vlastně až u své šesté knihy se poprvé pustil do toho nejvíce se nabízejícího a nejžhavějšího tématu, kterým po valnou část druhé poloviny dvacátého století bezpochyby byl střet mezi Západem a Východem. Tenhle žánr se špionážními a teroristickými střety poválečných supervelmocí přirozeně jen hemží. Forsyth se pro toto téma odhodlal až nečekaně pozdě. Základem zápletky v knize Ďáblova alternativa je, že Američané získají utajovanou informaci o blížící se katastrofální neúrodě v Sovětském svazu. To bude mít přirozeně řadu následků jak ekonomických, tak politických: dost dobrý základ pro to, aby na něm autor tak brilantní roztočil vskutku ďábelský kolotoč intrik a zákulisních tahů. Musím se přiznat, ale přiznat bez zahanbení, že jsem se jako redaktor dvou různých nakladatelství dvakrát přičinil o to, aby bylo vydání téhle knihy odloženo. Rozhodně ne proto, že by nebyla dost dobrá. Připadalo mi nicméně, že těsně po revoluci není nijak vhodný čas pro román hemžící se agenty KGB a CIA; jiné Forsythovy knihy tedy vyšly

225

224

dřív a Ďáblova alternativa si počkala do doby, kdy už popisované časy byly vnímány jednoznačně jako minulé a kdy kniha sama se stala vlastně thrillerem historickým.

Jak dlouho se Forsyth konfliktu supervelmocí vyhýbal, tak dlouho mu poté toto téma vydrželo. Týká se to především dvou jeho následujících románů, Čtvrtého protokolu a Vyjednávače. Jako by si umanol prokázat, že i z tématu, které se u politického thrilleru nabízí tak okatě, lze vytvořit cosi mnohem výraznějšího než obyčejný dobrodružný příběh. Platí to pro obě jmenované knihy. V té první jde o pokus Sovětů podpořit krajně levé křídlo labouristů a zavést ve Velké Británii socialismus. Všechno začne "nevinnou" poznámkou sovětského agenta Philbyho zase to rafinované prolínání reality s literární fikcí o tom, že stabilita britského politického systému je příliš přeceňována. Pak už se "armády tajné války" dávají nezadržitelně na pochod. Chuť napsat klasický politický thriller jinak je ještě silněji cítit ve Vyjednávači. I tady je zápleтка velmi přímočará, i když kniha nese neklamné stopy uvolňujícího se napětí z doby svého vzniku: "padouši" jsou tentokrát na obou stranách, protože jde o komplot protimírových sil v SSSR i USA, které chtějí stůj co stůj překazit podpis velké odzbrojovací dohody. Proto se odhodlají unést syna amerického prezidenta a nastražit stopy tak, aby ukazovaly do Ruska. Až potom by román mohl napsat kdekdo. Málokoho by ale napadlo učinit ústředním hrdinou knihy policejního odborníka na vyjednávání s únosci. Navíc může ve svém oboru sice vynikajícího, ale zároveň člověka, jehož psychika byla při jedné neúspěšné akci končící krveprolitím vážně narušena a který se stáhl do ústraní a už o svém řemesle nechce ani slyšet. Tady jako by se Forsyth vrhl do útoku proti dalšímu "zlatému teletu" oné literatury, jež bývá označována za triviální ač bývá málokdy psána triviálním způsobem či komerční význam tedy jistě má. A tím je neprůstřelnost papírových hrdinů. Všichni víme, jak mocně se do naší osobnosti otiskují i všední, tuctová traumata. Zato románový hrdina někdy

vychází z krveprolití a masakrů zcela nezměněn, jako kdyby se vrátil z procházky v parku. Tohoto hříchu se Forsyth vždycky vystríhal, vždycky chtěl mít svými hrdiny živé, citlivé, skutečné lidi. Ve vrcholné podobě to předvedl snad právě ve Vyjednávači. Jeho Quinn když pomineme fakt, že už sama profese vyjednávače je nesmírně lidsky zajímavá a spojuje kvality psychologa, detektiva a snad i kněze je vším, jen ne šablonovitou postavou.

Do bolavých míst mezinárodní politiky se Forsyth strefoval i ve svých zatím posledních dvou románech. V případě Boípěsti šlo o krizi v Perském zálivu, Ikona se zabývala nestabilitou rozpadajícího se sovětského impéria. V obou případech zůstal autor věrný své metodě vytváření vysoce výbušné směsi z reality a výmyslu. S Ikonou se poněkud nezvykle zatoulal do žánru, jenž bývá nazýván politicfiction a někdy považován i za odnož sciencefiction: i když jde bezpochyby o politický thriller splňující všechny požadavky pro tento žánr, rozdíl je v tom, že se odehrává v době, která je vzhledem k okamžiku vzniku knihy budoucností, a předvídá příští vývoj událostí.

Fantom Manhattanu

Zatímco v Ikoně se autor zatoulal o tři roky dopředu, z roku 1996 do roku 1999, v Boi pěsti se vrátil o stejný časový úsek nazpět, do roku 1991. Snad nejsem sám, na koho krize v Perském zálivu na rozdíl od té dnešní, kosovské poněkud působila dojmem, že se nedozvídám zdaleka všechno. A že zatajené skutečnosti se týkají především oněch tajuplných iráckých tajných zbraní, které ostatně poutaly pozornost světa ještě dlouho po ukončení války; kvůli nim a nevstřícnému vztahu Iráčanů k mezinárodní inspekci, jež je hledá, je další střet stále na spadnutí. Tentýž pocit patrně měl i Frederick Forsyth. Ten se s ním však nespokojil a z náznaků objevujících se v médiích i ze studia poblíž samotného dějiště událostí zkonstruoval cosi, co je tak pravdě podobné, že to vypadá, spíše jako kdyby autor coby neviditelný muž stál generálům za zády a nakukoval přes rameno, než jako literární smyšlenka. Pocit, že nečteme román, ale pub

227

226

licistickou knihu odhalující skutečné pozadí událostí, pocit, který u mnoha Forsythových knih jen nesměle vykukoval, je tady přímo drtivý. Když si najdete reálnou novinovou zprávu o tom, že do Iráku skutečně měly být dodány díly čehosi, co se nepříjemně podobá vymyšlenému? superdělu z Boi pěsti, až vás zamrazí. Rozhodně není náhodou, že poslední slova knihy znějí takto: "byl rád alespoň jedné věci; že nikdo se nikdy nic nedozví." A tak i nám nezbyvá než být rádi, že se nikdy nedozvíme, jestli nás vodil za nos Forsyth nebo generál Schwarzkopf. Koneckonců pokud by pravdivá byla druhá možnost, možná nás klamat museli, protože kdyby veřejně rozhlašovali, co se děje, nemuselo se podařit Saddáma Husajna zastavit.

Téměř zbytečné je pak podotýkat, že jako vždy se autorovi v Boipěsti podařilo utkat zápletku tak složitou a přitom strhující, že to až bere dech. Dodejme jen, že tentokrát to provedl na monumentálním prostoru dobrých devíti set stran rukopisu, což je opravdu husarský kousek. Na pokusech udržet zápletku vnitřně konzistentní a přitom napínavou si už i na mnohem menších rozsazích vylámal zuby nejeden ostrřílený autor.

Sovětský svaz zaměstnával mozky západních stratégů i analytiků dost dlouho na to, aby jako vedlejší produkt této duševní činnosti vznikly i nebetyčné hory thrillerů hemžících se ruskými agenty. U málokteré z těchto knih ale máte pocit, že autor ví, o čem píše, a když máte se životem ve východní části železnou oponou rozdělené Evropy dokonce i nějaké ty vlastní zkušenosti, občas se dokonce nemůžete ubránit pousmání. Zatím poslední román Fredericka Forsytha Ikona vám jakýkoli případný pokus o úsměv zmrazí hned v zárodku. Autor nejenže evidentně velmi dobře chápe, co se v někdejší SSSR a především v dnešním Rusku děje, on se dokonce i pokouší extrapolovat, předjímat další vývoj. Doufejme, že ne tak docela úspěšně v katastrofách, které nám vykresluje, a doufejme, že úspěšněji ve východisku z nich, které nabízí. Nicméně oba motivy, jak hrozba Rusku, tak naděje pro Rusko, jsou velmi reálně podložené.

Hrozba, že se v zemi, která hospodářsky skomírá, takže nevěří a snad ani zatím nemohla uvěřit v demokracii, dostane k moci krajně pravicový demagog, rozhodně reálná je. A řešení, k němuž konzervativní Angličan Forsyth dospěl, totiž že restaurace monarchie v zemi, se může zdát bizarní jen na první pohled, také. Netroufl bych si tvrdit, že se něčeho podobného dočkáme, ale přinejmenším úvahy, kterými je to podepřeno, jsou rozumné. Posuďte sami: když byl odstraněn císař a začala výmarská republika, výsledkem bylo, že po první světové válce přišla druhá. Zato když poraženému Japonsku byla ponechána osvícená monarchie a nikdo mu nevnucoval západní demokracii se vším všudy, získal Západ slušného partnera a ostrov stability v rozbouraném asijském moři. Mohl by car, ona pozitivní ikona z Forsythovy knihy, která nahradí temný idol extrémně pravicového vůdce, jenž by rozpoutal další násilí, vyléčit rány Ruska? To nevíme můžeme tomu jen věřit nebo nevěřit. A Forsythovi se věří velmi, velmi snadno.

229

228

A teď najednou fantom
Děj jako hřích

Fantom Manhattanu

Když vycházela Ikona, ohlašoval Frederick Forsyth, že to je jeho poslední román. Když se objevily zprávy o tom, že se nechal umluvit nekorunovaným králem světového muzikálu Andrewem Lloydem Weberem, aby mu napsal pokračování Fantomu opery, mohl to každý brát jako porušení i neporušení zmíněného slibu dle libosti. Rozhodně totiž jde o text v jeho díle tak netypický, že jej můžeme brát třeba i jako brilantní libůstku. Jako něco navíc. Jsou ovšem i dobré důvody, proč jej tenhle příběh zřejmě zaujal. Především je to záhada a záhady on jistě rád. Jak libreto veleúspěšného muzikálu, tak románová předloha francouzského autora Gastona Lerouxu nechávají na konci otevřená dvířka. Román ovšem končí smrtí nešťastného romantického hrdiny, znetvořeného fantoma opery Erika, ale dokládá ji jen nálezem jakési kostry a ponechává prostor fantazii. Co takhle přenést děj do Ameriky? Co takhle zákulisí a tajemná propadliště pařížské opery nahradit její newyorskou obdobou? Co takhle osudy bizarního milovníka opery dovést až do konce? Snad je to opravdu rozmar velkého muže ale velcí muži mívají velké rozmary.

Dvacáté století přineslo na jedné straně obrovský rozmach masové kultury, na druhé avantgardu a s ní řadu formalistických experimentů. Pro literaturu to mělo ten následek, že fabulační dovednost se stala div ne stigmatem čehosi nehodnotného. Co od Homéra po Balzaka bylo chvályhodnou dovedností, je dnes málem nežádoucí. Přitom vypravěčství je samotným základem prózy i když samo o sobě jistě ještě nestačí. A Frederick Forsyth je v tomto ohledu nadán nesmírně. Marketingové označení "Master Storyteller", tedy Pan Vypravěč, na vás v posledních letech hlučně pokřikuje z obálek původních vydání knih mnoha autorů, kteří mu v tom nesahají po kolena. Přesto jako by bylo vytvořeno jediné pro něj. Ostatně je také mnoho bedekrů, ale jen jeden Baedeker. Forsythova schopnost rozvíjet a splétat děj, vést jej k cíli zářivě osvětlenými hlavními ulicemi i zastíněnými uličkami, kde číhá nebezpečí, je prostě oslnivá. Jsou autoři, kteří vás nepřekvapí nikdy, a jiní, kterým se to občas přece jen poštěstí. Forsyth vás srazí na kolena prakticky pokaždé. Většího rozboru na toto téma se ode mne nedočkáte. Kdybych věděl, jak se to dělá, ve vteřině bych zahodil za

230

231

hlavu všechno ostatní, sedl bych a psal bych. Jenže já to nevím a jak se zdá, stejně dobře jako Forsyth to dnes neví a neumí v podstatě nikdo.

Dvojhvězda

Když se kohokoli, kdo rozumí politickému thrilleru, zeptáte po nejlepších představitelích tohoto žánru, s téměř naprostou jistotou se doberete k jednomu z těchto dvou jmen: Frederick Forsyth a John Le Carré. A velmi pravděpodobně k oběma. Občas, podle vkusu a sklonů, vám k nim někdo jistě přimíchá i Torna Clancyho, Jacka Higginse, Keňa Folletta, Roberta Ludluma či další. Je ale evidentní, že na eleganci a stálost kvality, jakou předvádějí shora zmínění dva angličtí gentlemani, se nezmůže nikdo jiný. Je to věru zajímavá dvojice autorů a její srovnání nám řekne mnohé o obou a těžko říct, co je výmluvnější, jestli ty věci, v nichž se oba shodují, nebo ty, v nich se liší. Le Carré je o osm let starší a soupeření obou pánů o neoficiální korunu tohoto žánru trvá už celá desetiletí.

Velmi se jeden druhému podobají v tom, že nepodlehli nenasytlosti té oblundné továrny, ve kterou se v anglosaském světě obdařeném nebo prokletém, jak chcete milionovými davy čtenářů proměnilo vydávání knih, a neprodukuje romány po tuctech. Víme, že Forsyth se zastavil před patnáctkou, Le Carré se rozvážně blíží ke dvacítkě knih. S tím se přirozené pojí i ne

232

233

smírná poctivost v přípravě i samotném psaní románu a v práci s reáliemi. Ostatně co se odbornosti týče, Le Carré má takřikajíc kvalifikaci pro špiónážní romány vyšší sám byl několik let pracovníkem britské zpravodajské služby. Velmi příznačné je, že je oba spojuje i výběr témat a zdaleka ne jen do té míry, do jaké je to nevyhnutelné prostě jen proto, že oba píšou knihy stejného

Fantom Manhattanu

žánru. Spíš můžeme konstatovat, že oba zřejmě citlivě vnímají dění ve světové politice, a proto se není co divit, že občas hrábnou do pozoruhodně podobných strun.

Nejlépe bude, když si to vše doložíme na dvou takových příznačných dvojicích knih.

Prvním párem je Forsythův spis ODESSA a le Carrého Malá bubenice, druhým Ikona a le Carrého Naše hra.

Malou bubenici The Little Drummer Girl napsal le Carré začátkem osmdesátých let, tedy o několik let později než Forsyth Spis ODESSA. V obou případech jde v zásadě o příběh člověka, jenž byl náhodně a víceméně z osobních důvodů zatažen do špionážní hry. Hrdinkou Malé bubenice je mladá anglická herečka Charlie, nefalšovaný typ levicové intelektuálky s kytarou a řečmi o revoluci. Něco takového by agent nikdy nezahrál, a tak je Charlie přemluvena, aby se účastnila pátrání po palestinských teroristech. Stejně jako Peter Miller ve Spisu ODESSA se Charlie dostává do soukolí špionážní intriky a stejně jako on z toho nevychází bez šrámu na duši.

Ještě výraznější podobnost najdeme v Ikonech v le Carrého Naší hře. Obě knihy se zabývají zmatečnými situacemi v následnických zemích po Sovětském svazu. Kde ve Forsythovi vystupují mafiáni čečenští, le Carré uvádí na scénu ingušské. Tady ale podobnost končí. Oba pánové jsou si zřejmě dobře vědomi, v čem je jejich síla. Forsyth spoléhá na své mistrné vypravěčství, le Carré je "literárnější", premítavější. Oba napíší silný příběh na dobré téma, oba vytvoří zajímavé a silné postavy a uvedou je do situací, kdy z nich mohou vyždímat vše, co

v nich je. A oba vědí, že tím jejich práce neskončila, že teď je ještě třeba přidat onen už zmiňovaný osten, zrnko soli, tu maličkou rozbušku, která uvolní všechnu energii ležící v jinak netečné hmotě. Oba to udělají ale každý jinak. Forsyth tím, že čtenáře vlastně přes celou knihu žene, aniž by mu dal vydechnout, ohromí ho svým fabulačním kejklářstvím a pak jej srazí na kolena jedinou informací, jediným obratem, který jej přinutí začít o knize přemýšlet znovu a jinak, zapamatovat si ji, vrátet se k ní. Le Carré vede své hrdiny většinou přímočařejším dějem s menší jistotou, nechává je váhat, rozehrává po celou dobu jejich vnitřní rozpory, aby čtenář vlastně dost brzy vytušil, kam to celé vede, ale musel se tím bolestně protřpět s nimi a konečně byl v závěru vlastně lidsky ohromen tím, co se stát muselo a co on sám věděl.

Le Carré nemá Forsythovo fabulační mistrovství, Forsyth zase nedosahuje le Carrého dovedností v psychologické charakterizaci postav. Snad i to vedlo k tomu, co se stát muselo, že Le Carré má, pokud vůbec připustíme, že by se vznešená literární kritika čímsi tak perfidním, jako je politický thriller, zabývala, přece jen vyšší literární kredit než Forsyth. Já bych ovšem před vyřčením toho nebo opačného ortele velice, velice váhal, a nakonec bych se asi takové možnosti raději vzdal. Žebríčky mají sestavovat knihkupci a distributoři, ti to mohou spočítat na kusy. Pro nás čtenáře je důležitější a mnohem příjemnější to, že si můžeme oba chytré pány srovnávat, přeměřovat, obracet v rukou jako krásné broušené sklenky, těšit se z jejich shod i rozdílů a hlavně z jejich knih.

235

234

Slovníky mlčí, ale.

Významnější než to mi připadá ta fronta, která se táhla po Vinohradské třídě kamsi do dále. Při své druhé návštěvě v Praze, v červnu 1995, Frederick Forsyth podepisoval své knihy. Lidé stojící v hadovitém zástupu je trpělivě třímali a podle podezřelé výšky štůsků bylo jasné, že leckdo má nejen všechny jeho česky vydané tituly, ale přiložil k nim ještě pár anglických vydání. Asi tak za půl druhé hodiny začala spisovateli umdlévat ruka, a tak byli pořadatelé vyhlásit drakonické opatření: Mistr již každému podepíše jen tři knihy.

Jistě, samotná obliba a popularita není všechno, ba někdy neznamená nic. Ale ruku na srdce může si člověk přát lepší ocenění své práce?

Richard Podaný Praha, duben

Heslo Frederick Forsyth nenajdete v žádném v Británii vydaném slovníku britských spisovatelů v českém slovníku anglofonních autorů kromě těch amerických, který vyšel v roce 1996, ovšem je budiž za to kolektiv autorů vzdán dík. Ostatně

Fantom Manhattanu

kdybyste si srovnali množinu všech anglických autorů, kteří se kdy objevili řekněme na seznamu bestsellerů v Publisher "s weekly a množinu všech autorů v The Oxford Companion of English Literature, průnik bude víceméně nulový. Většinou to bývá oprávněné, často ovšem ani moc ne. Leč co naplat, britští literární vědci jsou vysoce konzervativní a možná jim to Forsyth, sám vysoce konzervativní muž, ani nemá mimořádně za zlé. Ostatně v minulém století se takový Rudyard Kipling také mnoho neobjevoval ve společnosti autorů vznešené literatury. A v našem, dvacátém, jej britská literární kritika objevovala, nemýlími se, dokonce už třikrát. Je svým způsobem pravděpodobné, že podobný osud čeká ve století příštím i autory oné tak řečené literatury triviální, která zaznamenala v našich časech tak bouřlivý a převratný rozvoj. Stane-li se tak, bude Forsyth s velkou pravděpodobností jedním z prvních na řadě. Ne že by na tom mnoho záleželo.

236

237

BIBLIOGRAFIE FREDERICKA FORSYTHA:

11

1969 The Biafra Story Příběh z Biafry

1971 The Day of the Jackal Den pro Šakala, Odeon 1975

1972 The ODESSA File Spis ODESSA, SvobodaLibertas 1991

1974 The Dogs of the war Žoldáci, Knižní klub 1994

1975 The Shepherd Pastýř, Knižní klub 1994 novela 1979 The Devils Alternativě

Ďáblova alternativa,

Knihní klub 1995 1982 No Comebacks Žádné stopy, Mladá fronta 1988

sborník povídek

1984 The Fourth Protocol Čtvrtý protokol, Odeon 1991 1989 The Negotiator

Vyjednávač, SvobodaLibertas 1992 1991 The Deceiver Podvodník 1991 Forsyth

sestavit a opatřit úvodem sbírku nejlepších

povídek o letcích a létání s názvem Great Flying

Stories kniha obsahuje i jeho vlastní novelu Pastýř 1994 The Fist of God Boží

pěst, Knižní klub 1994 1996 Icon Ikona, Knižní klub 1996 1998 The Phantom of

Manhattan Fantom Manhattanu,

BB art 1999

239

OBSAH

PŘEDMLUVA.....?

1	Zpověď Antoinneté Giryové	25
2	Zpěv Erika Múhlheima.....	41
3	Nářek Armanda Dufoura.....	55
4	Štěstí Chollyho Blooma	61
5	Dariův trans	71
6	Sloupek Gaylorda Spriggse	79
7	Vyučovací hodina Pierra de Chagny...87	
8	Depeše Bernarda Smitha	97
9	Nabídka Choolyho Blooma.....	107
10	Jásot Erika Múhlheima	119
11	Tajný deník Meg Giryové.....	127
12	Deník Taffyho Jonese.....	133
13	Modlitba Josefa Kilfoyla.....	153
14	Recenze Gaylorda Spriggse	161
15	Článek Amy Fontainové.....	171
16	Přednáška Profesora Charlese Blooma..	179

EPILOG

Pan vypravěč.....

Bibliografie.....

11